

ՀՀ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱ
НАЦИОНАЛЬНАЯ АКАДЕМИЯ НАУК РА

Վլադիմիր
Եղիշի
ԽՈԶՁԱԲԵԿՅԱՆ

Владимир
Егишевич
ХОДЖАБЕКЯН

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱ
ՀԻՄՆԱՐԱՐ ԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ**

**ՆՅՈՒԹԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԳԻՏՆԱԿԱՆՆԵՐԻ
ԿԵՆՍԱՄԱՍՏԵՆԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ
N 59**

**ՎԼԱԴԻՄԻՐ ԵՂԻՇԻ
ԽՈԶԱԲԵԿՅԱՆ**

**Ներածականը՝ Վ. Ա. ՄԻՔԱՅԵԼՅԱՆԻ, Հ.Ն.ԿԱՐԱՊԵՏՅԱՆԻ,
Գ.Գ.ԽԱՆՆԻԿՅԱՆԻ և Է.Յ.ՕՐԴՅԱՆԻ**

**Մատենագիտությունը կազմել են Մ.Գ.ՊԵՏՐՈՍՅԱՆԸ և
Ա.Ռ.ԳԱԼՍՏՅԱՆԸ**

Խմբագիր - մատենագետ՝ Մ.Վ.ՍԱՐԳՍՅԱՆ

**ԴՅ ԳԱԱ «ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ» ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ
ԵՐԵՎԱՆ**

2004

**НАЦИОНАЛЬНАЯ АКАДЕМИЯ НАУК
РЕСПУБЛИКИ АРМЕНИЯ
ФУНДАМЕНТАЛЬНАЯ НАУЧНАЯ БИБЛИОТЕКА
МАТЕРИАЛЫ К БИОБИБЛИОГРАФИИ УЧЕНЫХ
РЕСПУБЛИКИ АРМЕНИИ**

N 59

**ВЛАДИМИР ЕГИШЕВИЧ
ХОДЖАБЕКЯН**

**Вступительная статья В. А. МИКАЕЛЯНА,
А.Н.КАРАПЕТЯНА,
Г.Г.ХАНИКЯНА и Э.А.ОРДЯНА**

**Библиография составлена М.Г.Петросян, А.Р.Галстян
Редактор – библиограф М.В.Саркисян**

**ИЗДАТЕЛЬСТВО "ТИТУТЮН" НАН РА
ЕРЕВАН**

2004

**Տպագրվում է Հայաստանի Հանրապետության ԳԱԱ
Հիմնարար գիտական գրադարանի գիտական
խորհրդի որոշմամբ**

**Խմբագրական կոլեգիա
Հ.Ռ.ՍԻՄՈՆՅԱՆ (նախագահ), Հ.Բ.ՆԵՐՍԻՍՅԱՆ,
Լ.Տ.ԶՐԲԱՇՅԱՆ, Ս.Ն.ՍԱՐԻՆՅԱՆ, Հ.Ս.ԹԵՐԶՅԱՆ**

**Պատասխանատու խմբագիր
Վ.Ա.Սիրայելյան**

**Печатается по решению ученого совета
фундаментальной научной библиотеки АН Республики
Армении**

**Редакционная коллегия
Гр.Р.СИМОНЯН(председатель), А.Б.НЕРСИСЯН,
Р.Т.ДЖРБАШЯН, С.Н.САРИНЯН, А.А.ТЕРЗЯН**

**Ответственный редактор
В.А.МИКАЕЛЯН**

© ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատարակչություն, 2004

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՊԱՍ ԱԿԱԴԵՄԻԿՈՍ
Վ.Ե. ԽՈԶԱԲԵԿՅԱՆԻ ԿՅԱՆՔԻ ԵՎ զՈՐԾՈՒՆԵՌՈՒԹՅԱՆ
ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵԹՎԵՐԸ**

Վլադիմիր Եղիշի Խոջաբեկյանը ծնվել է 1929թ. մարտի 2-ին Հայաստանի Հանրապետության Բասարզե-
չարի (այժմ՝ Վարդենիս) շրջանի Չախրլու (այժմ Խաչաղը-
բուր) գյուղում:

1946թ. ավարտել է Վարդենիսի միջնակարգ դպրո-
ցը:

1946-1949թթ. աշխատել է Խաչաղբյուրի միջնա-
կարգ դպրոցում որպես ավագ ջոկատավար:

1954թ. Գերազանցության դիպլոմով ավարտել է
Երևանի պետական համալսարանի տնտեսագիտական
ֆակուլտետի քաղաքատնտեսության բաժինը:

1955-1960թթ. աշխատել է Հայպետհրատում՝ որ-
պես քաղաքական գրականության խմբագիր:

1959թ. ավարտել է Երանի պետական համալսա-
րանի հեռակա ասպիրանտուրան «քաղաքատնտեսու-
թյուն» մասնագիտությամբ: 1955-1973թթ. եղել է Երևանի
պետական համալսարանի տնտեսագիտական ֆակուլ-
տետի ասիստենտ, դասախոս

1960թ. առ այսօր աշխատում է ՀՀ ՊԱՍ տնտեսա-
գիտության ինստիտուտում:

- ընտրվել է ՀՀ ՊԱՍ տնտեսագիտության ինստի-
տուտի ավագ գիտաշխատողի պաշտոնակատար:

1963թ. պաշտպանել է թեկնածուական թեզ և ստա-
ցել տնտեսագիտության թեկնածուի գիտական աստի-
ճան:

- 1963-1964թթ. եղել է բժշկական ինստիտուտի դա-
սախոս:

1964թ. Համամիութենական գիտաժողովի մասնա-
կից Ալմա-Աթայում:

1966թ. շնորհվել է տնտեսագիտության ավագ գի-
տաշխատողի կոչում:

1967թ. ընտրվել է տնտեսագիտության ինստիտուտի ժողովրդագրության և աշխատանքային ռեսուրսների բաժնի վարիչ, որը վարում է առ այսօր:

1970-1975թթ. դասախոսել է Երևանի գյուղատնտեսական ինստիտուտում:

1970թ. պարգևատրվել է հորեյանական մեդալով:

- Լենինգրադում կայացած տնտեսագետների միջազգային գիտաժողովում Հայաստանի պատվիրակության անդամ:

1973թ. պարգևատրվել է ՀԽՍՀ ԳԱ «Պատվոգրով»:

- Մասնակցել է ԽՍՀՄ և Ուկրաինական ԽՍՀ գիտությունների ակադեմիաների միջազգային գիտաժողովին Կիևում:

1974թ. պարգևատրվել է ՀԽՍՀ ԳԱ նախագահության և ՀԱՄԽ-ի «Սոցիալիստական մրցության 1973թ. հաղթող»-ի կրծքանշանով:

- ԽՍՀՄ Պետականի կոլեգիայի «Հորեյանական» պատվոգրով:

1974թ.-ից Հայկական հանրագիտարանի բոլոր հատորների տնտեսագիտության գիտաճյուղային խորհրդի անդամ է:

1974թ. տնտեսագետների միջազգային գիտաժողովի պատգամավոր Բուդապեշտում:

1975թ. շնորհվել է տնտեսագիտության դոկտորի գիտական աստիճան:

1975-1977թթ. ժող տնտեսության ինստիտուտի պրոֆեսորի պաշտոնակատար:

- տնտեսագետների համամիութենական գիտաժողովի պատգամավոր Աշխաբադում:

1976թ., 1978թ. և 1980թ. զեկուցումներով հանդես է եկել ԳՂՀ ակադեմիայի կենտրոնական տնտեսագիտության, Լայպցիգի տնտեսագիտության, Դրեզդենի աշխատանքի ինստիտուտներում և Բեռլինի Հոլմբոլտի անվան համալսարանում:

1977թ. ստացել է պրոֆեսորի կոչում:

1978թ. համամիութենական գիտագործնական գիտաժողովի պատգամավոր Մոսկվայում

- Պարգևատրվել է ՀԽՍՀ ԳԱ «Պատվոգրով»:

- Պարգևատրվել է Համամիութենական «Գիտելիք» ընկերության «Պատվոգրով»:

1978-1988թթ. Երևանի գեղարվեստա-թատերական ինստիտուտի պրոֆեսոր:

1980թ. ընտրվել է «Գիտելիք» ընկերության Երևանի տնտեսագիտության բաժնի վարիչ:

1980-1991թթ. ԽՍՀՄ Գիտությունների ակադեմիայի տնտեսագիտության ինստիտուտի ժողովրդագրության և աշխատանքային ռեսուրսների հիմնահարցերի խորհրդի անդամ:

1982թ. ընտրվել է ՀԽՍՀ ԳԱ թղթակից անդամ:

1983թ. պարգևատրվել է «Գիտելիք» Համամիութենական միության վարչության նախագահության շնորհակալական պատվոգրով

1983թ. ՀԽՍՀ ԳԱ տնտեսագիտության ինստիտուտի փոխտնօրեն:

1985թ. պարգևատրվել է ԽՍՀՄ Գիտատնտեսագիտական ընկերության կենտրոնական վարչության համամիութենական մրցանակաբաշխության դիպլոմով 1984թ. գերմանացի գիտնականների Յու. Վագենի, Ռ. Շեֆերի համահեղինակությամբ հրատարակած "Проблемы демографии и воспроизводства трудовых ресурсов" լավագույն տնտեսագիտական աշխատանքի համար, աշխատանքի խնայողության ռեզերվների օգտագործման անպարեզում:

1985-1993թթ. «Գիտելիք» ընկերության նախագահի տեղակալ:

1986թ. համամիութենական գիտագործնական գիտաժողովի մասնակից Մոսկվայում:

1987թ. տնտեսագետների գիտագործնական գիտաժողովի մասնակից Թբիլիսիում և Բաքվում հնդիկ տնտեսագետների հետ:

- Համամիութենական գիտագործնական գիտա-
ժողովի մասնակից (Մոսկվա-Սուգդալ):

1988թ. տնտեսագետների միջազգային գիտաժո-
ղովի մասնակից Դելիում:

- Տնտեսագետների համամիութենական գիտա-
ժողովի մասնակից Դիլիջանում:

1989թ. պարզատրվել է Հայաստանի «Գիտելիք»
ընկերության վարչության նախագահության «Վաստա-
կագրով»:

1989-1994թթ. Երևանի ժողտնտեսության ինստի-
տուտի պրոֆեսոր:

1990թ. զեկուցումներով հանդես է եկել Սիդնեյի
հայկական համայնքներում:

1990թ.-ից՝ Հայկական համառոտ հանրագիտարա-
նի բոլոր հատորների գիտախմբագրական խորհրդի ան-
դամ:

1994թ. ընտրվել է ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս:

1994թ. տնտեսագետների միջազգային գիտաժողո-
վի մասնակից Թեհրանում:

1995 Միջազգային գիտական նստաշրջանի մաս-
նակից Մոսկայում:

1998թ. «Կինը և հասարակությունը» Երրորդ մի-
ջազգային գիտաժողովի մասնակից Ծաղկաձորում:

- Միջազգային տնտեսագիտական գիտական
նստաշրջանի մասնակից Մոսկվայում:

- Սոցալ նախարարության գիտագործնական
խորհրդի անդամ մինչև 2002թ.:

1999թ. ընտրվել է ՀՀ ԳԱԱ տնտեսագիտության
ինստիտուտի տնօրեն:

- Արժանացել է Ամերիկյան կենսագրական ինս-
տիտուտի կողմից «1998 թվականի Տարվա մարդ կոչմա-
նը»:

- Ռուսաստանի Դաշնության ԳԱ նախագահությա-
ն միջազգային գիտագործնական գիտաժողովի մաս-
նակից Մոսկվայում:

- Ընտրվել է Ազգային անվտանգության պրոբլեմների գծով գիտությունների միջազգային ակադեմիայի ակադեմիկոս:

- Ընտրվել է ՀՀ ԳԱԱ հումանիտար բաժանմունքի փիլիսոփայության, տնտեսագիտության և իրավագիտության պրոբլեմային խորհրդի նախագահ:

- ՀՀ կառավարությանն առընթեր «Միգրացիայի և փախստականների վարչությանը» կից մասնագիտական խորհրդի անդամ մինչև 2002թ.:

- ԱՊՀ և Բալթյան երկրների անկախ հետազոտական խորհրդի հարկադիր գաղթի հիմնահարցերին նվիրված 2-րդ միջազգային նստաշրջանի մասնակից:

- «Պրոբլեմի տեորիի ի պրակտիկի ուպրավենիա» միջազգային ամսագրի ՀՀ ԳԱԱ տնտեսագիտության ինստիտուտի կողմից ներկայացուցիչ-անդամ:

2003թ. կառավարական գիտագործնական նստաշրջանի մասնակից Մոսկվայում:

2003թ. պարգևատրվել է Մովսես Խորենացու անվան մեդալով:

ОСНОВНЫЕ ДАТЫ ЖИЗНИ И ДЕЯТЕЛЬНОСТИ АКАДЕМИКА НАН РЕСПУБЛИКИ АРМЕНИЯ ВЛАДИМИРА ЕГИШЕВИЧА ХОДЖАБЕКЯНА

Владимир Египевич Ходжабекян родился 2 марта 1929г. в селе Чахрлу (ныне Хачахбюр) Басаргечарского (ныне Варденисского) района Республики Армения.

1946г. Окончил Варденисскую среднюю школу.

1946-1949гг. Работал старшим вожатым в Хачахбюрской средней школе.

1954г. С отличием окончил экономический факультет Ереванского государственного университета по специальности "политэкономика".

1955-1960гг. Редактор отдела политической литературы "Айпетрата".

1959г. Окончил аспирантуру Ереванского государственного университета по специальности "политэкономика" (заочно).

1955-1973гг. Ассистент, преподаватель (почасовая оплата) экономического факультета Ереванского государственного университета.

С 1960г. Работает в Институте экономики НАН РА (в 1960г. избран исполняющим обязанности старшего научного сотрудника).

1963г. Присуждена ученая степень кандидата экономических наук.

1963-1964гг. Преподаватель Ереванского медицинского института.

1964г. Участник Всесоюзной конференции в Алма-Ате.

1966г. Присвоено звание старшего научного сотрудника.

С 1967г. Начальник отдела "Демографии и трудовых ресурсов" Института экономики.

1970-1975гг. Преподаватель Ереванского сельскохозяйственного института.

1970г. Награжден "Юбилейной" медалью.

- Член армянской делегации на Международной конференции экономистов в Ленинграде.

1973г. Награжден "Почетной грамотой" АН АрмССР.

- Участвовал на Международной конференции Академий наук СССР и Украинской ССР в Киеве.

1974г. Награжден:

- нагрудным знаком Президиума АН и Совпрофа АрмССР - "Победитель социалистического соревнования 1973г."

- "Юбилейной" почетной грамотой коллегии Госплана СССР.

С 1974г. Член научно-редакционной коллегии отдела экономики Армянской энциклопедии.

- Делегат Международной конференции экономистов в Будапеште.

1975г. Присуждена ученая степень доктора экономических наук.

1975-1977гг. Исполняющий обязанности профессора в Ереванском институте народного хозяйства.

1976г. Делегат Всесоюзной научной конференции в Ашхабаде.

1976г., 1978г. и 1980г. Научные доклады в Институте центральной экономики АН ГДР, Лейпцигском Институте экономики, Дрезденском Институте труда и Университете им. Гумбольдта в Берлине.

1977г. Присвоено ученое звание профессора.

1978г. Делегат Московской Всесоюзной научно-практической конференции.

- Награжден:

- "Почетной грамотой" АН Арм.ССР.

- "Почетной грамотой" Всесоюзного общества "Знание".

1978-1988гг. Профессор Ереванского художественно-театрального института.

1980г. Избран заведующим Ереванского отделения экономики общества "Знание".

1980-1991гг. Член проблемного совета демографии и трудовых ресурсов Института экономики АН СССР.

1982г. Избран членом-корреспондентом АН Арм.ССР.

1983г. Награжден "Почетной грамотой" Президиума Центрального правления Всесоюзного общества "Знание".

- Заместитель директора Института экономики АН АрмССР.

1985г. Присужден диплом Центрального правления Научно-экономического общества СССР коллективу авторов в составе: В.Ходжабекян, Ю.Вазе, Р.Шефер за монографию "Проблемы демографии и воспроизводства трудовых ресурсов", представленную на Всесоюзный конкурс 1984г. на лучшую опубликованную в печати работу в области реализации резервов экономики труда.

1985-1993гг. Заместитель председателя общества "Знание".

1986г. Участник Всесоюзной научно-практической конференции в Москве.

1987г. Участвовал на:

- Научно-практической конференции экономистов в Тбилиси и Баку - с индийскими экономистами.

- Всесоюзной научно-практической конференции (Москва-Суздаль).

1988г. Участник:

- Международной научной конференции экономистов в Дели.

- Всесоюзной научной конференции в Дилижане.

1989г. Награжден "Почетной грамотой" Президиума Центрального правления армянского общества "Знание".

1989-1994гг. Профессор Ереванского института народного хозяйства.

1990г. Научные доклады в армянской общине Сиднея.

С 1990г. Член научно-редакционного совета Краткой армянской энциклопедии.

1994г. Избран академиком НАН РА.

- Участник Международной научной конференции экономистов в Тегеране.

1995г. Участник Международной научной сессии в Москве.

1998г. Участвовал на:

- Третьей Международной научной конференции "Женщина и общество" в Цахкадзоре.

- Международной экономической научной сессии в Москве.

1998-2002гг. Член научно-практического совета Министерства социального обеспечения РА.

1999г. Избран директором Института экономики НАН РА.

- Удостоен звания "Человек года 1998" Американского биографического института.

- Избран академиком Международной Академии наук в области проблем Национальной безопасности.

- Избран председателем проблемного ученого совета философии, экономики и права гуманитарного отделения НАН РА.

Участвовал на:

- Международной научно-практической конференции Президиума АН РФ в Москве.

- Второй Международной сессии по вопросам вынужденной миграции независимого исследовательского совета стран СНГ и Балтии.

1999-2002гг. Член специализированного совета Управления по миграции и беженцам при Правительстве РА.

- Представитель ассоциированного члена. - Института экономики НАН РА – в редакционной коллегии Международного журнала "Проблемы теории и практики управления".

2003г. Участник правительственной научно-практической сессии в Москве.

- Награжден медалью "Мовсес Хоренац".

ԿՅԱՆՔԻ, ԳԻՏԱԿԱՆ, ԳԻՏԱ-ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՋԱԿԱՆ ԵՎ
ՄԱՆԿԱԿԱՐԺԱԿԱՆ

ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՌՈՏ ԱԿՆԱՐԿ

Հայաստանի Հանրապետության գիտությունների ազգային ակադեմիայի իսկական անդամ, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր Վլադիմիր Եղիշի Խոջաբեկյանը Հայաստանում, ԱՊՀ երկրներում և նրա սահմաններից դուրս լայն ճանաչում ստացած անվանի տնտեսագետ-գիտնականներից է: Նա անցել է բեղմնավոր կյանքի ուղի, շուրջ հինգ տասնամյակ զբաղվում է տնտեսագիտությամբ և տնտեսագիտական կադրերի դաստիարակման գործով:

Վ. Ե. Խոջաբեկյանը ծնվել է 1929թ. մարտի 2-ին Հայաստանի Հանրապետության Վարդենիսի շրջանի Խաչաղբյուր գյուղում: Նախնական կրթությունը ստացել է ծննդավայրում: 1946թ. ավարտել է Վարդենիսի միջնակարգ դպրոցը: 1954թ. ճերագանցությամբ ավարտել է Երևանի պետական համալսարանի տնտեսագիտական ֆակուլտետը: Մեկ տարի անց ընդունվել և 1959թ. ավարտել է Երևանի պետական համալսարանի ասպիրանտուրան տնտեսագիտության գծով: Տնտեսագիտության թեկնածուի գիտական թեզը պաշտպանել է 1963թ., դոկտորականը՝ 1975թ.: 1966թ. ստացել է ավագ գիտաշխատողի, 1977թ. պրոֆեսորի գիտական կոչումներ: 1982թ. նա ընտրվել է ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, 1994թ. ակադեմիկոս, 1999թ. ազգային անվտանգության պրոբլեմների գծով Գիտությունների Միջազգային ակադեմիայի ակադեմիկոս:

ՀՀ ԳԱԱ նախագահությունը, նկատի ունենալով Վ. Խոջաբեկյանի արժանիքները, գրում է. «Դժվար է գերազնահատել հայ տնտեսագիտական մտքի զարգացմանը բերած նրա նմանակը, գիտնական քաղաքացու նրա անհանգիստ, համառ ձգտումը՝ գիտական ծանրակշիռ ու-

սումնասիրությունները ծառայեցնել իր ժողովրդին և հայրենիքին»:

Վ.Ե.Խոջաբեկյանը մեծ ավանդ ունի տնտեսագիտության զարգացման գործում: Նա 327 հրատարակված աշխատությունների, այդ թվում ավելի քան մեկ տասնյակ մենագրությունների, հարյուրավոր հոդվածների, խմբագրված գրքերի և 160 չհրատարակված գիտական զեկուցումների, զեկուցագրերի, ելույթների և այլ արխիվային նյութերի հեղինակ է: Աշխատությունները հայերեն, ռուսերեն, անգլերեն, գերմաներեն և այլ լեզուներով լույս են ընծայվել Երևանում, Մոսկվայում, Կիևում, Բեռլինում, Նյու Յորքում, Փարիզում, Աթենքում, Դելիում, Թեհրանում, Վիեննայում, Թբիլիսիում և այլուր՝ նրան բերելով արժանի ճանաչում մի շարք արտասահմանյան երկրներում: 1970-ականներից մինչև օրս նա գիտական բանախոսություններով հանդես է եկել միջազգային գիտաժողովներում (Երևանում, Մոսկվայում, Բեռլինում, Լենինգրադում, Սիդնեյում, Կիևում, Բուդապեշտում, Աթենքում, Դելիում, Թեհրանում, Վիեննայում, Լայպցիգում, Դրեզդենում, Ալմա Աթայում, Թբիլիսիում, Տաշքենդում, Աշխաբադում, Օրենբուրգում և այլուր), որոնք զետեղվել են միջազգային և հայրենական պարբերականներում:

Վ.Խոջաբեկյանի առաջին աշխատությունները (1950-ականների վերջերից) նվիրված են աշխատանքի արտադրողականության տեսական հարցերին, ներարտադրական ռեզերվների բացահայտմանը և գնահատմանը, դրանց դասակարգմանը, արդյունաբերական ձեռնարկությունների ռեզերվների ի հայտ բերմանը և օգտագործմանը: Այդ աշխատություններում տնտեսագիտական տեսական ընդհանրացումները զուգակցվում են փաստացի նյութերի գիտական վերլուծության, դրանց ընդհանրացման և գործնական առաջարկությունների հետ: Լինելով այդ հիմնախնդրին նվիրված անդրամիկ հրապարակումները՝ դրանք արժանացել են գիտական մամուլի բարձր

գնահատականին, իսկ գիտականորեն հիմնավորված հանձնարարականները ներդրվել են արտադրության մեջ:

1960-ական թվականների կեսերից Հայաստանի բնակչության և նրա աշխատանքային ռեսուրսների վերարտադրության հիմնահարցերը դառնում են տնտեսագիտության առանցքային խնդիրներից մեկը և այսօր էլ մնում են այդպիսին: Տասնամյակների ընթացքում Վ.Խոջաբեկյանի ուսումնասիրությունների շրջանակը անընդհատ ընդլայնվում է: Հիմնահարցն ամփոփում է իրար հետ շաղկապված ու տրամաբանական հաջորդականությամբ միմյանց լրացնող բազմաթիվ հրատարակված ու չհրատարակված ուսումնասիրություններ՝ ի մի բերելով Հայաստանի բնակչության և նրա աշխատանքային ռեսուրսների վերարտադրության, զբաղվածության և սոցիալ-տնտեսական զարգացման ամբողջական պատկերը: Առանձնահատուկ ուշադրություն է նվիրվել նաև հեռանկարային կանխատեսումներին: Ուսումնասիրությունները նվիրված են ժողովրդագրական քաղաքականության հիմնահարցերին, դրանց բազմաթիվ նոր հարցադրումները, մտահղացումները, առաջարկությունները և լուծումները տեղ են գտել հանրապետական և միջազգային հրատարակություններում:

ՀՀ ԳԱԱ նախագահությունը Վ.Խոջաբեկյանի 70-ամյակի առթիվ հղած ուղերձում գրում է. «Հիրավի, դժվար է գերազնահատել Ձեր ծառայությունները տնտեսագիտության տեսության ու պրակտիկայի զարգացման գործում: Ավարտելով Երևանի պետական համալսարանի տնտեսագիտության ֆակուլտետը՝ Դուք անմնացորդ նվիրվեցիք մեր հանրապետության այդ հույժ կարևոր ոլորտի գիտական խնդիրների ուսումնասիրությանը՝ հեղինակելով հիմնարար աշխատություններ, որոնց հատուկ են արդիական շունչը, գիտական նորույթը, ապագան կանխատեսելու ոգին, հիմնավոր լուծումներ պահանջող եզրահանգումները: ...Մեր երկրի գիտական հասարակությունը գոհունակությամբ է նշում Ձեր գիտական խո-

շոր ձեռքբերումները Հայաստանի բնակչության և աշխատանքային ռեսուրսների վերարտադրության, երկարատև հեռանկարում դրանց միտումների բացահայտման, զբաղվածության օրինաչափությունների ընդհանրացման, արդի փուլում աշխատանքային շուկայի ձևավորման, քաղաքակենտրոնացման, ժողովրդագրության ու սոցիալ-տնտեսական կանխատեսման, աղետի գոտում և Արցախում ժողովրդագրական քաղաքականության հիմնախնդիրների հետազոտության ասպարեզում:

Դուք բոլորիս զարմացնում եք ոչ միայն Ձեր գիտական մտքի արգասավորությամբ: Մեզ հիացնում է Ձեր գիտակազմակերպական ու մանկավարժական անխոնջ եռանդը: Այսօր Ձեզ երախտագիտությամբ է նայում երիտասարդների այն բանակը, որի համար Դուք եղել եք իսկական ուսուցիչ, լավագույն ղեկավար, և ով արդյունավետ գործունեություն է ծավալել ինչպես գիտության, այնպես էլ Հայաստանի Հանրապետության տնտեսագիտական կյանքի տարբեր ոլորտներում»:

Ժողովրդագրության զարգացման օրինաչափությունների դրսևորման ուղղությունների, միտումների և բնակչության աճի գործոնների դերի բացահայտման ու գնահատման հիման վրա Վ.Խոջաբեկյանը կանխատեսել է Հայաստանի բնակչության ժողովրդագրական պատկերը երկարատև հեռանկարի տարբեր փուլերի համար: Դրանք մասնավորապես ընդգրկում են 1966-1985թթ., 1970-2000թթ., 1979-2016թթ., ինչպես նաև 2000 թվականից մինչև 2050-2060-ական թվականների ժամանակահատվածները:

1968թ. Մոսկվայում ռուսերեն հրատարակվեց «Բնակչության ընդլայնված վերարտադրությունը և աշխատանքային ռեսուրսների օգտագործումը 1966-1985թթ. Հայկական ԽՍՀ-ում» տեսական հետաքրքրություն և կիրառական կարևոր նշանակություն ունեցող եռահատոր աշխատությունը (Վ.Խոջաբեկյանի գիտական ղեկավարությամբ և անմիջական մասնակցությամբ): Դրա-

նում առաջին անգամ գիտականորեն կանխատեսվել են հանրապետության բնակչության ու աշխատանքային ռեսուրսների վերարտադրությունը երկարատև հեռանկարում, հիմնավորվել են աշխատանքային ռեսուրսների կազմավորման և պատրաստման ուղիները, մշակվել աշխատանքային ռեսուրսների օպտիմալ բաշխման համապատասխան մեթոդիկա և նորմատիվներ, կազմվել են աշխատանքային ռեսուրսների հաշվեկշիռներ՝ հնգամյա կտրվածքով, հեռանկարային տարիների համար: Պատշաճորեն գնահատելով կատարվածը՝ ՀՀ ԳԱԱ նախագահությունը նշված աշխատությունը որակել է (1969թ.) որպես «տեսական մեծ հետաքրքրություն և կիրառական կարևոր նշանակություն ունեցող» ուսումնասիրություն: Որոշվել է «..., աշխատանքը ներկայացնել ՀԽՍՀ պետպլանին՝ երաշխավորելով նրա օգտագործումը պլանավորման ժամանակ՝ հանրապետության ժողտնտեսության հեռանկարում» (ՀՀ ԳԱԱ նախագահության նիստի արձանագրություն, Երևան, 1969, N9 (602), էջ 46, 47):

Հետագա մենագրություններում գիտնականը, ընդհանրացնելով անցյալի փորձը և երկարատև հեռանկարում հանրապետության բնակչության, նրա սոցիալտնտեսական զարգացման արդյունքները, ձեռնամուխ է եղել նորագույն հիմնահարցերի և ավելի լայն ընդգրկմամբ աշխատանքների կատարմանը: Մասնավորապես 1960-1970-ականներին երկու ստվարածավալ մենագրություններում ընդհանրացրել է միմյանց լրացնող և օժանդակող երկու կարևոր ասպարեզներ:

«Հայկական ԽՍՀ բնակչությունը և աշխատանքային ռեսուրսների վերարտադրության արդի հիմնախնդիրները» մենագրությունը նվիրված է ժողովրդագրության տեսական ու գործնական հարցերին (մինչև 2000թ. բնակչության և աշխատանքային ռեսուրսների հեռանկարային վերարտադրության ուղիների բացահայտմանն ու դրանց օգտագործման արդյունավետության բարձրացմանը, երկարատև հեռանկարում հանրապետության սոցիալ-

տնտեսական զարգացման, ժողտնտեսության ճյուղային և ներճյուղային կառուցվածքի կատարելագործման խնդիրներին, ինչպես նաև ժողովրդական տնտեսության կողմից ներկայացվող պահանջների համեմատ՝ տնտեսական շրջանի հանրային արտադրության և չհանրայնացված աշխատանքի ոլորտների զբաղվածության սահմանների որոշմանը)։

Գիտական եզրահանգումները և առաջարկությունները պետական պլանային մարմիններին ուղղորդել են որոշելու ժողովրդագրության և ժողովրդական տնտեսության զարգացման ընթացքը։

«Հայաստանի բնակչությունը և նրա զբաղվածությունը (1828-1978թթ.)» հաջորդ մենագրությունում Արևելյան Հայաստանը Ռուսաստանի կազմի մեջ մտնելու պատմական նշանակության բացահայտման ընդհանուր ֆոնի վրա պատմատնտեսագիտական գրականության մեջ առաջին անգամ քննարկվում են Հայաստանի բնակչության վերարտադրության առանձնահատկությունները, զբաղվածության բնույթի փոփոխությունները, նրա սոցիալ-տնտեսական զարգացման պատմական ընթացքի 150-ամյա պատկերը, Խորհրդային Հայաստանում բնակչության համահավաքը, զբաղվածության էվոլյուցիան և այլ հարցեր։

Այդպիսով՝ այդ եզրահանգումները, որպես գիտնականի մտավոր աշխատանքի արգասիք, բացահայտման տասնամյակների վաղեմություն ունեն։

1980-ական թթ. Վ.Խոջաբեկյանը ձեռնարկել է մասշտաբների և բովանդակության տեսակետից մի եզակի գիտական մշակում, այն է՝ 1979-2016թթ. հանրապետության, դրա բոլոր քաղաքների, շրջանների և գյուղական վայրերի բնակչության (ընդամենը 158 միավոր) հեռանկարային թվի կանխատեսման աշխատանքները։ Դրանք խմբավորվել են ըստ վարչական ու տնտեսական շրջանների, առանձին քաղաքների ու գյուղերի։ Առաջին անգամ բնակչությունը կանխատեսելիս կոնկրետ գումար-

րելիներից ստացվել է ընդհանուր հանրապետականը՝ քաղաքային և գյուղական կտրվածքով: Երկարատև հեռանկարի յուրաքանչյուր տարվա համար բնակչությունը կանխատեսվել է ըստ սեռի, տարիքի, աշխատունակության, աշխատանքային տարիք մուտք գործելու, թոշակառու տարիք թեկնածուի և բազմաթիվ այլ հատկանիշներով: Նման կտրվածքով աշխատանք առաջին անգամ է կատարվել: Բնակչությունը կանխատեսվել է ըստ տարիների՝ 0-ից մինչև 100 տարեկան: Կանխատեսվել են տարեկան ծնունդը, մահը, 15-49 տարեկան կանանց հաշվով ծնվածների միջին տարեկան թիվը՝ ըստ կանանց տարիքային խմբերի, մեխանիկական տեղաշարժերը:

ՀՀ ԳԱԱ նախագահությունը 1987թ. մարտին հատուկ նիստով ըստ արժանվույն գնահատել է տվյալ աշխատանքի «տեսական, գիտական, գաղափարական և ժողովրդատնտեսական մեծ նշանակություն ունեցող բարձր մակարդակը»:

Լայն է Վ.Ե.Խոջաբեկյանի՝ բնակչության տարաբնակեցման և քաղաքակենտրոնացման ուսումնասիրությունների շրջանակը: Բնորոշն այն է, որ դրանցում լայնորեն օգտագործվել են սոցիոլոգիական հետազոտությունների (մասնակի և զանգվածային հարցաթերթիկային հարցումներ) նյութերը: Դրանով իսկ հիմնավորվել են փոքր քաղաքների զարգացման ուղղությունները: Առաջին անգամ բացահայտվել է անձնական օժանդակ տնտեսության էությունը: Հատուկ ուշադրություն է նվիրվել նաև աշխատուժի հոսունության, երիտասարդության մասնագիտական կողմնորոշման, ընտանիքի, ժողովրդագրական գործընթացների և դրանց կրած փոփոխությունների պատճառների բացահայտման տարաբնույթ խնդիրների լուծմանը: (Ցավոք, կյանքում դրանք պատշաճ կիրառում չեն ստացել):

1988թ. Սպիտակի ավերիչ երկրաշարժը Վ.Խոջաբեկյանին հարկադրեց գիտական խնդիրները ներկայացնել նորովի՝ հիմնավորելով լայնամասշտաբ ժողովրդագ-

րական քաղաքականություն կենսագործելու անհրաժեշտությունը: «Աղետ և մտահոգություն» մենագրության մեջ քաղաքականությանը են երկրաշարժի ժողովրդագրական հետևանքները, դրանց ազդեցությունը աղետի գոտում, հատկապես նրա էպիկենտրոնում: Վ.Խոջաբեկյանը հանդես եկավ նոր խոսքով ու գիտական մտահղացումներով՝ աղետյալ շրջաններում ստեղծված արտակարգ իրավիճակի ժողովրդագրական հետևանքները հաղթահարելու քաղաքականությամբ և սոցիալական բազմաբնույթ խնդիրները լուծելու հիմնարար առաջարկություններով: Եվ պատահական չէ, որ 1988թ. դեկտեմբերի 16-ին ՀԽՍՀ ԳԱ ընդհանուր ժողովում այդ հարցին նվիրված նրա բոլոր առաջարկությունները արժանացան ԽՍՀՄ Մինիստրների խորհրդի նախագահ Ն.Ռիժկովի հավանությանը:

Վ.Խոջաբեկյանի «Արցախը փորձության ժամին» (1991թ.) մենագրությունը նվիրված է Ադրբեջանում և Լեռնային Ղարաբաղում իրականացվող հայաթափության քաղաքականության ծաղկմանը: Այդ քաղաքականությունը տասնամյակներ շարունակ ծրագրվել և իրագործվում էր Ադրբեջանում՝ պետական մակարդակով: Առաջին անգամ գիտական շրջանառության մեջ են դրվում արխիվային նորահայտ նյութեր Նախիջևանի, Լեռնային Ղարաբաղի և ընդհանրապես Ադրբեջանում իրագործվող հայաթափության վերաբերյալ՝ 1920-ական թվականներից ցայսօր ներառյալ Սումգայիթի, Կիրովաբադի, Բաքվի և Ադրբեջանի այլ վայրերի հայաթափության և ցեղասպանության շարունակական իրագործումը:

Հանրապետության կառավարությանն են ներկայացվել Ադրբեջանից բռնագաղթված հայերի տեղաբաշխման, տարաբնակեցման, զբաղվածության, ինչպես նաև նրանց սոցիալ-տնտեսական անհետաձգելի խնդիրներին վերաբերող Վ.Խոջաբեկյանի գիտական զեկուցագրերը և հրապարակումները: Դրանցում առաջ քաշված հարցերն ունեն խիստ արդիական նշանակություն և իրենց արտա-

հայտնությունն են գտել 1993թ. մշակված «Հանրապետության սահմանամերձ բնակավայրերի ամրացման» նպատակային ծրագրում: Մշակվել են սահմանամերձ շրջանների բնակչության արտագաղթը մեղմելու և տարաբնակեցման հարցերը: Վիճակագրական փաստերի հիման վրա մերկացվել են ադրբեջանցի «գիտնականների» կողմից Ադրբեջանում և Հայաստանում ժողովրդագրական իրական գործընթացները (սկսած XIX-րդ դարի վերջերից) նենգափոխելու բոլոր փորձերը:

Վերջին տարիների իր հրապարակումներով Վ.Խոջաբեկյանն ուղղակի ահագանգում է բնակչության նվազման միտումների մասին: Այդ կապակցությամբ Վ.Խոջաբեկյանը տալիս է իր եզրահանգումները Հայաստանի Հանրապետության բնակչությունը գոնե ներկա մակարդակով կայուն բնագծերում պահելու վերաբերյալ:

Անհրաժեշտ է, որ համապատասխան մարմինները կառավարության պահանջով և օժանդակությամբ վերստին իրենց ձեռքի տակ ունենան այդ ուսումնասիրությունների արդյունքները և ամեն ջանք գործադրեն՝ նպաստելու բնակչության կայուն աճը ապահովելու համար:

Մի շարք օբյեկտիվ դրդապատճառներից բացի, աննախընթաց արտագաղթը դիտվում է նաև որպես ՀՀ-ի սադրիչ քաղաքականության, հատկապես 1991-1995թթ. նրանց կողմից հրահրված արհեստական էներգետիկ ճգնաժամի հետևանք: Երկիրը շատ թանկ վճարեց՝ մեծապես վնասելով ազգի գենոֆոնդը:

Այսօր տնտեսագետի աշխատություններում, բնականաբար, համակերպված խաղաղություն չէ, այլ անցյալի վերհուշ, տեսակետների ընդհարում, հաստատում ու մերժում, ապրած ժամանակի դեպքերին զուգընթաց՝ նաև ըմբոստացում... Ամբողջ կես դար:

Բոլորովին վերջերս Վ.Խոջաբեկյանի «Զբաղվածության հիմնախնդիրները Հայաստանում անցման շրջանում» լույս ընծայված աշխատությունում (1998թ.) արդի՝

փլուզման քննական և քննադատական վերլուծությունն է, ծանր դրությունից ելքի ուղիների որոնումն ու ճշգրտումը: Գրքում ներկա ժամանակի և՛ հոգսերն են, և՛ ժամանակին տրվող պատասխանները, կիրառելի խորհուրդներն ու ուղենիշները: Այդ գրքում և նախընթաց տարիների մյուս հրապարակումներում (1991թ. սկսած), հեղինակը, քննադատելով իշխանությունների ազգային քաղաքականությունը, հանդես եկավ հողի, արտադրության միջոցների անժամանակ, հապշտապ և հախուռն մասնավորեցման դեմ: Նա առաջիններից մեկն էր (1990թ. աշնանից սկսած), որ խանձարուրի մեջ նկատեց և իր հրապարակումներում ու հրապարակախոսական ելույթներում, երկրի գլուխ կանգնած առաջին դեմքերի ներկայությամբ պախարակեց այդ քաղաքականության ողջ ազգադավ էությունը: Ըստ որում, ի պատասխան աղքատության վերաբերյալ ՀՀ կառավարության կողմից վերջերս ԳԱԱ-ին ներկայացվող գրության, Վ.Խոջաբեկյանը համապատասխան գեկուցագրով աղքատությունը բացատրում է թերզբաղվածությամբ, հիմնավորելով՝ վերջինիս հաղթահարման ուղիները:

ՀՀ-ականների հետևողական ջանքերով ժողովրդական զանգվածի սնանկացման հաշվին «ծնվեցին» նորելուկ պորտաբույծ «միլիոնատերեր»: Հեղինակը համոզված է, որ, այնուամենայնիվ, բացառապես տնտեսական ճիշտ քաղաքականություն կիրառելու դեպքում հնարավոր կլինի սկսված թալանից հետո անգամ փրկել տնտեսությունը: Նա կարևոր պայման է համարում այն, որ երկրի քաղաքական վերակառուցումը վերստին չգուգալցվի տնտեսության քայքայմամբ:

Վերջին տասնամյակում հրատարակված ուսումնասիրություններում շեշտադրվում են զբաղվածության և շուկայական էկոնոմիկայի ձևավորման հարցերը: Հիմնավորվում է շուկայական էկոնոմիկայի պետական վերահսկման և կարգավորիչ դերի անհրաժեշտությունը: Բայց շուկան հիմնականում պետության կողմից առայժմ

չի վերահսկվում և կրում է անկազմակերպ ու ոչ քաղաքակիրթ բնույթ: Խնդիրը քաղաքակիրթ շուկայի ձևավորումն է:

Վ.Խոջաբեկյանը մեծ տեղ է հատկացնում անցման շրջանում Հայաստանում աշխատանքի շուկան կարգավորող տնտեսական մեխանիզմների մշակմանը: Բացահայտվում են երկիրը ճգնաժամային իրավիճակից դուրս բերելու ուղիները: Առաջին անգամ ամբողջական տեսքով վերլուծվում և ընդհանրացվում է Հայաստանում աշխատանքի շուկայի ձևավորման իրավիճակը, առաջ է քաշվում անցման շրջանում շուկայի կարգավորման անհրաժեշտությունը: Շեշտադրվում է մշակող արդյունաբերության այնպիսի աշխատատար ճյուղերի զարգացման աճող դերի անհրաժեշտությունը, որոնք պահանջում են բարձր որակավորման աշխատուժի գործադրում, չեն աղտոտում շրջակա միջավայրը, արդյունքները ֆոնդատար ու քրատար չեն, ունեն բարձր արժեք, թեթև քաշ, փոքր չափեր, արտահանության մեծ ասպարեզ, ենթակա են տրանսպորտային ոյուրին փոխադրումների:

Վ.Խոջաբեկյանը արդյունաբերությանը զուգընթաց մեծ ուշադրություն է նվիրել էներգետիկային, գյուղատնտեսությանը, նյութական արտադրության այլ ճյուղերին, ծառայությունների ոլորտին, գիտակրթական, առողջապահական համակարգերի զարգացման գերակայությանը, արտաքին աշխարհի հետ տնտեսական փոխսերտաճման և զբաղվածության հարցերին:

Ագրարային քաղաքականության վերաբերյալ մշակումների համատեքստում բացահայտվել են գյուղատնտեսության զբաղվածության ձևավորման հիմնական ուղղությունները, իրական զբաղվածություն ապահովելու նախադրյալներն ու պայմանները, հիմնավորվել են արդի փուլում գյուղատնտեսության մեջ հայրենական արտադրողների նկատմամբ պետական հովանավորման, խթանման և մրցունակության բարձրացման քաղաքականության իրականացման անհրաժեշտությունը: Գյուղատնտե-

սության մեջ արդյունավետ զբաղվածություն ձևավորելու իմաստով ուշադրություն է նվիրվել արտաքին աշխարհի հետ Հայաստանի գյուղատնտեսության տնտեսական ինտեգրացիայի կառավարման հարցերին: Բացահայտվել են գյուղում տեղի ունեցող արտագաղթը մեղմելու հնարավորությունները:

Վ.Խոջաբեկյանի «Հայաստանի բնակչության վերարտադրությունը և տեղաշարժերը XIX-XX դարերում, XXI դարի շեմին» արժեքավոր մենագրությունը նվիրված է բնակչության աճի և տեղաշարժերի, էթնոժողովրդագրական գործընթացների առանձնահատկությունների և օրինաչափությունների բացահայտմանը (հրատարակվել է 2001թ., վերահրատարակվել՝ 2002թ.): Այն ընդգրկում է Անդրկովկասի, Արևելյան Հայաստանի և Հայաստանի Հանրապետության շուրջ երեք դարերի պատմությունը: Աշխատանքը հայագիտական ուսումնասիրություն է ու նվիրված է ժողովրդագրության, պատմության և ժողովրդական տնտեսության հիմնախնդիրների համապարփակ քննարկմանը:

Առաջին, ուշադրության առանցքը Անդրկովկասի բուն երևանի, Գանձակի, Թբիլիսիի, Բաքվի նահանգների, Կարսի մարզի, հատկապես նրանց խոշոր քաղաքների հայ բնակչության աճի և գաղթի հարցերն են: Վկայակոչվում է, որ 1827 թվականից հայերը տարածված էին Անդրկովկասով մեկ և 1886-1914թթ. կազմում էին նրա ընդհանուր բնակչության 22,5-23,0, իսկ քաղաքներում՝ շուրջ 40 տոկոսը: Վեր է հանվում ինքնագործ բնակչության զբաղմունքի բնույթը (Անդրկովկասի նահանգների մեծ մասում մասնավորապես իշխել է ագրարային զբաղվածությունը) և բացահայտվում է Թբիլիսիի, Բաքվի ու Գանձակի հայերի մեծ տոկոսի առկայությունը արդյունաբերության և առևտրի բնագավառներում:

Երկրորդ, առանձնահատուկ ուշադրություն է նվիրվել Երևանի նահանգի, Կարսի մարզի, Սուրմալուի, Լեռնային Ղարաբաղի, Գարդմանաց, Ջանգեզուրի, Գուգա-

րաց և Զավախքի գավառների բնակչության տեղաշարժերին՝ որպես Արևելյան Հայաստանի մի ամբողջական մաս:

Երրորդ. Հափազանց հանգամանալից քննարկման է արժանանում ներկայիս ՀՀ բնակչության ընդհանուր համայնապատկերը՝ 1920թ. մինչև օրս: Մանրագնին մեկնաբանությամբ բացահայտվում է Արևմտյան Հայաստանի երեք միլիոնանոց հայ ժողովրդի շուրջ մեկ ու կես միլիոնի ցեղասպանության զոհ դառնալու, իսկ մնացածը՝ գրեթե ամբողջությամբ մազապուրծ աշխարհի տարբեր ծագերում և Արևելյան Հայաստանում ապաստանելու ընթացքը:

Քննական վերլուծության միջոցով մեծ տեղ է հատկացվում Հայրենական մեծ պատերազմին նախորդող և հետպատերազմյան տարիների ՀՀ բարձր ծննդի, 1960-ի կեսերի, 1970-ականի կեսերի ծննդի և մահացության խիստ նվազման (աշխարհում բնութագրվում է ամենացածր մահացությամբ), վաղ ամուսնության և հետագայում նրա բարձր գործակցի գոյացման ու ծննդաբերության աճի, առանձին փուլերում ծննդի և ամուսնության հարափոփոխ անկմանը: Եթե 1960թ. ծնվել է 75 հազար, իսկ 1970թ.՝ 55,7 հազար, ապա 1986թ. ծնվել է 81,2 հազար երեխա:

Վ.Խոջաբեկյանը մեծ ուշադրություն է նվիրում արդի փուլում բնակչության ծննդի նվազման և մահացության աճի հիմնախնդիրներին: Դրանք քննարկվում են որպես հանրապետության տնտեսական, աշխարհաքաղաքական կյանքում մեր օրերում դրսևորվող փոփոխումների անմիջական արձագանք:

Մենագրության **չորրորդ** փուլն ընդգրկում է ժողովրդագրությունը երրորդ հազարամյակի շեմին: Կանխատեսվում են հանրապետության բնակչության, երկրի սոցիալ-տնտեսական առաջընթացի հիմնական ուղղությունները և շեշտադրվում է Հայաստանի վարընթացի, բնակչության աճի անկումը թուլացնելու հրամայականը:

Առաջին. կարևորվել է առաջիկա 15-20 տարիների ընթացքում հիմնավոր ժողովրդագրական քաղաքականության հանգամանորեն մշակումը և կիրառումը, որը դառնալու է անհրաժեշտություն:

Երկրորդ. հետաքրքիր են 2000-2060թթ. բնակչության կանխատեսման հիմնահարցերը: Ուսումնասիրությունը հանգեցնում է այն հետևության, որ մինչև XXI դարի կեսերը ծնունդը կնվազի, թեև առանձին փուլերում աննշան չափով կարող է ավելանալ: Հիմնավոր կանխատեսումներով բացահայտվում է XXI դարի առաջին, երրորդ, հինգերորդ տասնամյակներում ծննդի փոփոխական ելևէջներով փոքր-ինչ աշխուժանալը: Այնուհանդերձ, ինչպես հիմնավորված է, բնակչության աճի տեմպերը կնվազեն, այն կնվազի նաև մահացությունն աստիճանաբար ավելանալու, հետագայում վերջինիս գործակիցը սրընթաց բարձրանալու հետևանքով, թեև մանկամահացությունը կիջնի և կհասնի իր նվազագույն սահմանին:

Հայաստանը կանգնած է բնակչության գաղթի սոցիալ-տնտեսական և ժողովրդագրական քաղաքականություն մշակելու փաստի դեմ հանդիման:

Ըստ Վ.Խոջաբեկյանի՝ ժամանակավոր արտագաղթն անվերադարձ գաղթի հիմք է դառնում: Վերադարձի խնդիրը առնչվում է ոչ միայն մայր հայրենիքում տեղի ունեցող դրական կամ բացասական տեղաշարժերի, այլև արտագաղթողների սերտաճման՝ լեզվի, ազգային մշակույթի, արվեստի, հոգեբանական կերտվածքի և ազգային այլ արժեքների կորստի ու նոր արժեքների ձևավորման հետ, որը ներգաղթը խոչընդոտելու կարևոր նախապայման է:

Ուսումնասիրության նպատակն արտաքին գաղթը մեղմելու ուղիների կանխատեսումն է:

Նա կարևորելով անդրադառնում է գաղթի հնարավոր միտումների կանխատեսմանը երրորդ հազարամյակի շեմին: Անժխտելի է Վ.Խոջաբեկյանի գործունեությունը

հայ ժողովրդի հետագա զարգացման և հարատևության հարցում:

Վ.Խոջաբեկյանի ուսումնասիրությունները հանգեցնում են այն եզրակացության, որ XXI դարի շեմին Հայաստանից որպես բնակչության արտագաղթի որոշիչ պայման կարող են հանդես գալ սպասվելիք ժողովրդագրական իրավիճակը, շուկայական տնտեսության ընթացքի ծավալումը, հասարակական արտադրության բոլոր ճյուղերի ինտենսիվ զարգացման հնարավորությունների օգտագործումը, գիտատեխնիկական առաջընթացի օբյեկտիվ ընթացքը, այդ ասպարեզում համաշխարհային ստանդարտներին մոտենալու ծգտումը, ձեռնարկությունների տեխնոլոգիական վերազինման, դրանց վերահարմարեցման, արդիականացման և ազգային տնտեսության ճյուղային կազմի արմատական փոփոխության գործընթացները, սոցիալ-տնտեսական զարգացման տարածքային անհամամասնությունների համահարթումը, ՀՀ բարձրագույն ուսումնական հաստատությունների և դրանցում սովորողների թվի օրավուր աճի կարգավորումը և այլն:

Ըստ Վ.Խոջաբեկյանի՝ մոտ ապագայում արտաքին աշխարհից Հայաստանի Հանրապետության բնակչության ներգաղթի միտումները կարող են կանխորոշվել Հայաստանում սոցիալ-տնտեսական լարվածության տևականությունը աստիճանաբար հաղթահարելով, դարաբաղյան հակամարտությունը վերջնականապես հօգուտ Հայաստանի Հանրապետության լուծելով, արտաքին աշխարհում հայ անլեզալ գաղթականների նկատմամբ գաղթի քաղաքականության կիրառման ընթացքով, լեզալ գաղթականների աշխատանքային և սոցիալական ապահովվածության աստիճանով, ազգային և սոցիալական խտրականության որևէ կարգի դրսևորումներով, որևէ ծամանակահատվածում համաշխարհային տնտեսական ճգնաժամի երևան գալով և այլն: Չափազանց կարևորվում է արտասահմանում հայ լեզալ և անլեզալ գաղթականների վաստակի չափը:

Հայաստանի շահերը թելադրում են գաղթի ընթացքում այսուհետև ընդգրկվել արտաքին աշխատանքի շուկայում և շուկայի հետ փոխսերտաճել պետական հիմունքներով: Դա աշխատանքի շուկայի գերլարված իրավիճակից դուրս գալու ուղիներից մեկն է, որը հնարավորություն կընձեռի մեղմելու գործազրկությունը, բարձրացնելու աշխատուժի արժեքը, վերացնելու աղքատությունը, միջին խավ ձևավորելու և դրանցով իսկ արտագաղթը չափավորելու, հետևաբար ծնունդը ավելացնելու համար:

Մենագրությունը հարուստ է արտագաղթը մեղմելու կանխատեսումներով և լուծումներով:

Այդուհանդերձ, բնակչության պատմական զարգացման, նրա գաղթի ընթացքը, սկսած XIX դարից մինչև մեր օրերը և XXI դարի նախափուլի միտումները, որպես ընդգրկում մենագրություն, ընթերցողների ուշադրությանն առաջին անգամ է ներկայացվում:

ՀՀ ԳԱԱ տնտեսագիտության ինստիտուտում Վ.Խոջաբեկյանի ղեկավարությամբ մշակվել են նաև մասնագիտական այլ հիմնահարցեր, լույս են տեսել կոլեկտիվ ուսումնասիրություններ, խմբագրվել են թեմատիկ ժողովածուներ:

Նրա գործունեությանը բնորոշ է նաև այլ գիտական կազմակերպությունների հետ համագործակցությունը: Տարիների ընթացքում 1963-1975թթ. աշխատանքները կոորդինացվում էին ԽՍՀՄ Պետպլանի, 1975-1985թթ.՝ ԽՍՀՄ ԳԱ, 1976-1980թթ.՝ Գերմանիայի Դեմոկրատական Հանրապետության ԳԱ Կենտրոնական տնտեսագիտության, 1990թ. ընթացքում Ռուսաստանի Դաշնության ԳԱ տնտեսագիտական, առաջին հերթին ԳԱ աշխատանքի և զբաղվածության տնտեսագիտության ինստիտուտների, ինչպես նաև Անկախ Պետությունների Համագործակցության (ԱՊՀ) և Բալթյան երկրների հետ: Իր ժամանակին Վ.Խոջաբեկյանը Խորհրդային Միության ԳԱ տնտեսագիտության ինստիտուտի «Ժողովրդագրության և աշխատանքային ռեսուրսների» պրոբլեմային խորհրդի անդամ

էր: Գիտական համագործակցությունը վերոհիշյալ օղակների հետ շարունակվում է՝ ընդգրկելով նաև ներկա գաղթի գործընթացի համատեղ ուսումնասիրությունը: ԴՅ - ԳԱԱ-ի և ԳԴՀ գիտությունների ակադեմիաների միջև կնքված երկկողմանի համաձայնագրով 1976-1980թթ. ավարտված աշխատանքի արդյունքներն արժանացել են երկու ակադեմիաների բարձր գնահատականին: ԳԴՀ - կենտրոնական տնտեսագիտության ինստիտուտի աշխատակիցների և Վ.Խոջաբեկյանի հետ համատեղ ավարտված գիտական ուսումնասիրությունը՝ «Ժողովրդագրության հիմնախնդիրները և աշխատանքային ռեսուրսների վերարտադրությունը» վերտառությամբ, 1983թ. հրատարակվել է ռուսերեն: 1984թ. այն արժանացել է ԽՍՀՄ գիտատնտեսագիտական վարչության նախագահության համամիութենական մրցանակաբաշխության դիպլոմին: Խոջաբեկյանի հեղինակած բաժինը 1983թ. առանձին գրքով լույս է տեսել Բեռլինում՝ գերմաներեն:

Նկատենք և այն, որ Վ.Ե.Խոջաբեկյանի գիտահետազոտական աշխատանքի արդյունքները հաճախ են եղել ԴՅ ԳԱԱ նախագահության ուշադրության կենտրոնում: Նրա ուսումնասիրությունների արդյունքները և եզրահանգումները, երաշխավորագրերը, հանձնարարականներն ու հիմնավորումները ներկայացվել են ԳԱԱ տարեկան ժողովում (1987թ.), քննարկվել են ԳԱԱ նախագահության նիստերում (1969թ., 1987թ., 1994թ., 1999թ., 2001թ. և այն), բազմիցս՝ հասարակագիտական, պատմության և տնտեսագիտության, հետազայում հումանիտար բաժանմունքների տարեկան ժողովներում...

Վ.Խոջաբեկյանը արդյունավետ գիտահետազոտական աշխատանքներ կատարելու համար 1973 և 1978թթ. արժանացել է ԴՅ ԳԱԱ «Պատվոգրի», 1979թ. զետեղվել է Հայաստանի Հանրագիտարանի 5-րդ և 1995թ. Հայաստանի համառոտ հանրագիտարանի 2-րդ հատորներում, 2000թ. Ամերիկյան կենսագրական ինստիտուտի բառարանում: 1999թ. Ամերիկյան կենսագրական ինստիտուտի

կողմից նա արժանացել է «1998թ. Տարվա մարդ» կոչմանը:

Ծավալուն է նրա գիտակազմակերպչական աշխատանքների շրջանակը: Մոտ կես դար նա դասախոսել է հանրապետության բարձրագույն ուսումնական հաստատություններում, իր գիտելիքներն անմնացորդ հաղորդել է իր սաներին: Միշտ նրա ուշադրության կենտրոնում է եղել կադրերի պատրաստման ու վերապատրաստման կարևոր գործը: Նրա գիտական ղեկավարությամբ թեկնածուական ատենախոսություններ են պաշտպանել բազում ասպիրանտներ ու գիտաշխատողներ: Հրատարակած աշխատություններն այսօր դասագրքային արժեք ունեն բուհական, հետբուհական և լրացուցիչ մասնագիտական ուսումնական ոլորտներում:

Ակադեմիկոս Վ.Խոջաբեկյանն իր բեղմնավոր գործունեության արդյունքում ստեղծել է հանրապետության ժողովրդագրության և աշխատանքային ռեսուրսների գիտական ուղղություն և դպրոց: Այսօր նա իրավամբ հանրապետության տնտեսական ժողովրդագրության հիմնադիրն է և շարունակում է դրա գիտական ղեկավարումը:

Երկար տարիներ Վ.Խոջաբեկյանը եղել է ՀՀ ԳԱԱ պատմության և տնտեսագիտության բաժանմունքի ակադեմիկոս-քարտուղարի տեղակալը, բաժանմունքի բյուրոյի անդամ. ներկայումս հումանիտար գիտությունների բաժանմունքի բյուրոյի անդամ է, փիլիսոփայության, տնտեսագիտության և իրավագիտության պրոբլեմային գիտական, Հայկական Հանրագիտարանի տնտեսագիտական, ՀՀ ԳԱԱ տնտեսագիտության ինստիտուտի գիտական, Երևանի պետական տնտեսագիտական ինստիտուտի ատենախոսության պաշտպանության մասնագիտական խորհուրդների նախագահն է, Հայկական հանրագիտարանի գիտախմբագրական, տարբեր ամսագրերի խմբագրական խորհուրդների, այդ թվում «Պրոբլեմի տեորիի և պրակտիկի ուպրավլենիա» միջազգային ամսագրի՝ ՀՀ ԳԱԱ տնտեսագիտության ինստիտուտի կողմից ներկայացուցիչ-անդամը և այլն: Այդ և ՌԴ ԳԱ «Օբշեստվո ի էկոնո-

միկա» միջազգային ամսագրում, ինչպես նաև Հայկական հանրագիտարանի բազմաթիվ հատորներում և հայկական ամսագրերում հեղինակել է հարյուրավոր արդիական արժեքավոր հոդվածներ:

Վ.Խոջաբեկյանը այն գիտնականներից է, որոնց ուսումնասիրությունների արդյունքներն արժանացել են երկրի ղեկավարների ուշադրությանը՝ լիովին կիսելով հանրապետության բնակչության զբաղվածության հիմնահարցի հետ կապված մտահոգությունը, շնորհակալության արժանանալով (1997թ. և 1998թ.) ակտիվ դիրքորոշման և գործարար առաջարկությունների համար:

Ճիշտ այդպես, իր ժամանակին աշխատությունների գործնական նշանակության համար իրենց շնորհակալական խոսքն են հղել նաև Հայաստանի կուսկենտկոմը, Նախարարների խորհուրդը, Պետպլանը, Երևանի քաղկոմը:

Վ.Խոջաբեկյանն իր ողջ գործունեության ընթացքում աչքի է ընկել սկզբունքայնությամբ, գիտական բարեխղճությամբ, աշխատասիրությամբ ու պարտաճանաչությամբ: Նա իր հայրենամուտ ստեղծագործական ողջ գործունեությունը նվիրաբերել է ի շահ տնտեսագիտության, ի շահ հայրենիքի: Ահա թե ինչու «Գիտության բնագավառում ձեռք բերած ակնառու նվաճումների համար» 2003թ. պարգևատրվել է Մովսես Խորենացու անվան մեդալով իսկ տարիներ առաջ՝ շքանշաններով, ԽՍՀՄ պետպլանի նախագահության և համամիութենական «Գիտելիք» ընկերության վարչության պատվոգրերով:

Վ.Ա.Միքայելյան

Գ.Գ.Խանիկյան

Դ.Ն.Կարապետյան

Է.Հ.Օրդյան

ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս

Տնտեսագիտության դ-ր,
պրոֆ.

Պատմական գիտությունների
դ-ր, պրոֆ.

Տնտեսագիտության դ-ր,
պրոֆեսոր

КРАТКИЙ ОЧЕРК ЖИЗНИ, НАУЧНОЙ, НАУЧНО-Организационной и педагогической Деятельности

Действительный член Национальной Академии наук Республики Армения, доктор экономических наук, профессор Владимир Егишевич Ходжабекян - один из видных ученых-экономистов, пользующийся большим признанием не только в Республике Армения, странах СНГ, но и за рубежом. Около пятидесяти лет научной деятельности, подготовка экономических кадров - таков плодотворный жизненный путь академика.

В.Е.Ходжабекян родился 2 марта 1929г. в селе Хачабюр Варденисского района Республики Армения. Получив начальное образование в родном селе, в 1946г. окончил Варденисскую среднюю школу. В 1954г. с отличием окончил экономический факультет Ереванского государственного университета, где и с 1955 по 1959гг. проходил аспирантуру по специальности "экономика". В 1963г. защитил кандидатскую, а в 1975г. - докторскую диссертацию. В 1966г. ему было присвоено ученое звание старшего научного сотрудника, 1977г. - профессора. В 1982г. избран членом-корреспондентом АН АрмССР, 1994г. - академиком НАН РА, а в 1999г. - академиком Международной Академии наук в области проблем Национальной безопасности.

Президиум НАН РА, учитывая огромные научные достижения Ходжабекяна, отмечает: "Трудно переоценить его заслуги в развитии отечественной экономической мысли, постоянное, неутомимое стремление ученого-гражданина в служении Отечеству и народу своими фундаментальными научными исследованиями."

Значителен вклад В.Е.Ходжабекяна в развитии экономической мысли. Он является автором 327 изданных трудов, в том числе десяти монографий, сотен статей, отредактированных книг, а также 160 неопубликованных научных докладов, докладных, выступлений и других архивных материалов.

Научные труды на армянском, русском, английском, немецком и других языках были изданы в Ереване, Москве, Киеве, Тбилиси, Берлине, Нью-Йорке, Париже, Афинах, Дели, Тегеране, Вене и других городах, и принесли заслуженное признание ученому во многих странах мира.

С 1970-х годов по сей день он с научными докладами выступает на Международных конференциях (в Ереване, Москве, Берлине, Ленинграде, Киеве, Сиднее, Будапеште, Афинах, Дели, Тегеране, Вене, Лейпциге, Дрездене, Алма-Ате, Тбилиси, Ташкенте, Ашхабаде, Оренбурге и др.), материалы которых издавались в международной и отечественной периодике.

Первые труды В.Ходжабекяна (с конца 1950-х) посвящены теоретическим вопросам производительности труда, раскрытию, оценке и классификации внутрипроизводственных резервов, выявлению и использованию резервов промышленных предприятий. В этих работах теоретические экономические обобщения сопрягаются с научным анализом фактического материала и практическими предложениями. Будучи первыми в этой области, публикации удостоились высокой оценки научной прессы, а научно обоснованные рекомендации внедрились в производство.

Со второй половины 1960-х годов проблемы воспроизводства населения и трудовых ресурсов Армении становятся одними из центральных в экономической науке, сохранив свою злободневность по сей день. С годами расширяется сфера исследований В.Ходжабекяна. Данной проблеме посвящается целый ряд взаимосвязанных и логически взаимодополняющих опубликованных и неопубликованных исследований, в которых представлена целостная картина воспроизводства населения и трудовых ресурсов, занятости и социально-экономического развития Армении. Особое внимание уделяется также перспективным прогнозам. Исследования затрагивают вопросы демографической политики, а многочисленные новаторс-

кие идеи, решения и предложения нашли свое отражение в международных и республиканских публикациях.

В адресе Президиума НАН РА в честь 70-летия В.Ходжабескяна отмечается: "Поистине, трудно переоценить Ваши заслуги в деле развития теоретической и прикладной экономики. Окончив экономический факультет Ереванского государственного университета, Вы всецело посвятили себя исследованию научных проблем чрезвычайно важной для нашей республики сферы, став автором фундаментальных трудов, отличающихся своей актуальностью, научной новизной, новаторскими идеями, заключениями и предложениями, требующими коренных преобразований... Научная общественность нашей страны с удовлетворением отмечает Ваши огромные достижения в сфере исследования проблем воспроизводства населения и трудовых ресурсов, раскрытия тенденций этих процессов в долгосрочной перспективе, обобщения закономерностей занятости населения, формирования рынка труда на современном этапе, урбанизации, демографического и социально-экономического прогнозирования, демографической политики в зоне бедствия и Арцахе.

Вы удивляете нас не только плодотворностью своей творческой мысли. Мы восхищены Вашей неутомимой научно-организационной и педагогической деятельностью. Сегодня к Вам устремлены благодарные взоры армии молодых специалистов, для которых Вы стали настоящим учителем, лучшим руководителем, человеком, развернувшим широкомасштабную деятельность как в науке, так и различных сферах экономической жизни Республики Армения".

На основе раскрытия и оценки направлений и тенденций закономерностей демографического развития, а также роли факторов прироста населения представлена поэтапная демографическая картина Армении на долгосрочную перспективу, охватывающую периоды 1966-1985гг., 1970-2000гг., 1979-2016гг., а также с 2000г. по 2050-2060-е годы.

В 1968г. в Москве, на русском языке, издается трехтомный труд "Расширенное воспроизводство населения и использование трудовых ресурсов Армянской ССР в 1966-1985гг." (научный руководитель и непосредственный исполнитель - В.Ходжабекян), представляющий большую теоретическую и практическую ценность. В работе впервые научно прогнозируются процессы воспроизводства населения и трудовых ресурсов республики на долгосрочную перспективу, обоснованы направления формирования и подготовки трудовых ресурсов, разработаны соответствующая методика и нормативы их оптимального распределения, составлены балансы трудовых ресурсов как в пятилетнем срезе, так и на перспективу. Президиум АН АрмССР достойно оценил работу (1969г.) как исследование, "представляющее большой теоретический интерес и имеющее важное практическое значение". Было принято решение "...представить работу в Госплан АрмССР и рекомендовать ее использование при перспективном планировании народного хозяйства республики" (Протокол заседания Президиума АН АрмССР, Ереван, 1969, 9 (602), стр. 46,47).

В последующих монографиях, подытожив многолетний опыт, а также обобщив результаты прогнозов тенденций прироста населения в долгосрочной перспективе и социально-экономического развития республики, ученым были предприняты более широкомасштабные исследования актуальных проблем. В частности, в течение 1960-1970гг. в двух объемистых монографиях В.Ходжабекян объединил два важнейших и взаимосополняющих направления.

Монография "Население Армянской ССР и современные проблемы воспроизводства трудовых ресурсов" посвящена теоретическим и практическим проблемам демографии (раскрытию перспективных тенденций воспроизводства населения и трудовых ресурсов в период до 2000г., повышения эффективности использования трудовых ресурсов, проблемам долгосрочного социально-экономического развития республики, совершенствования отраслевой и внутриотраслевой струк-

туры народного хозяйства, а также определению границ занятости в сфере общественного производства и необобществленного труда экономических районов в соответствии с требованиями, предъявляемыми народным хозяйством).

Научные заключения и предложения ученого явились руководством для государственных плановых органов при определении направлений демографического и народнохозяйственного развития республики.

В следующей монографии - "Население Армении и его занятость (1828-1978гг.)" - впервые в историко-экономической литературе на общем фоне раскрытия исторического значения вхождения Восточной Армении в состав России анализируются особенности воспроизводства населения Армении, изменения характера занятости, 150-летняя картина истории ее социально-экономического развития, репатриации армян в Советскую Армению, эволюция занятости и другие вопросы.

Таким образом, выводы и предложения ученого в этой сфере - плод многолетних творческих изысканий.

В 1980-х годах В.Ходжабекян предпринял исключительное по своим масштабам и характеру научное исследование - прогноз численности населения республики по районам, городам и сельским поселениям в период 1979-2016гг. (всего 158 единиц), результаты которого были сгруппированы по административным и экономическим районам, отдельным городам и селам. Впервые прогнозирование населения базировалось на конкретных данных (слагасмых), на основании которых рассчитана численность населения республики по городским и сельским поселениям. На каждый год долгосрочной перспективы был представлен также прогноз населения по полу, возрасту, трудоспособности, определяя при этом границы трудоспособного возраста, и другим критериям. Подобное исследование проводилось впервые. Был осуществлен прогноз численности населения в возрасте 0-100 лет по годам, ежегодной рождаемости, смертности, среднегодовой численности родившихся в расчете на женщин 15-49-летнего возраста (по

каждой возрастной группе в отдельности), а также механического движения населения.

В марте 1987г. Президиум АН АрмССР на специальном заседании по достоинству оценил "высокий уровень данной работы, имеющей важное теоретическое, научное, идеологическое и народнохозяйственное значение".

В спектре научных интересов В.Е.Ходжабекяна значительное место занимают разработки проблем расселения населения и урбанизации, базирующиеся на богатом материале социологических исследований (выборочные и массовые анкетные обследования) и позволяющие тем самым обосновать направления развития малых городов. Впервые раскрыта сущность личного подсобного хозяйства. Особое внимание уделяется также решению комплексных задач, связанных с течением рабочей силы, профессиональной ориентацией молодежи, вопросами семьи, а также демографическими процессами и причинами, порождающими нарушения в характере этих процессов. (К сожалению, эти предложения не нашли должного практического применения).

После разрушительного Спитакского землетрясения 1988г. научные исследования В.Ходжабекяна предстают перед нами в ином ракурсе, и прежде всего, в свете необходимости претворения в жизнь комплексной демографической политики. В монографии "Стихия и забота" раскрыты демографические последствия землетрясения и их дальнейшие проявления в зоне бедствия, особенно в эпицентре землетрясения. В.Ходжабекян выступил с новаторскими идеями, подчеркнув, прежде всего, необходимость осуществления политики с целью преодоления демографических последствий чрезвычайной ситуации в пострадавших районах, а также коренных решений комплексных социальных проблем. Не случайно, на общем собрании АН АрмССР 16 декабря 1988г. все предложения по данному вопросу были одобрены Председателем Совета Министров СССР Н.Рыжковым.

В монографии В.Ходжабекяна "Ардах в час испытаний" (1991г.) разоблачается заранее спланированная и осуществляемая в Азербайджане на государственном уровне в течение десятилетий политика депортации армян из Азербайджана и Нагорного Карабаха. Впервые в научной литературе используются новые архивные материалы относительно политики депортации армян Нахичевана, Нагорного Карабаха и в целом Азербайджана, осуществляемой с 1920-х годов по сей день, а также геноцида армян в Сумгаите, Кировабаде, Баку и других районах Азербайджана.

В.Ходжабекян представил в Правительство республики научные доклады и статьи о необходимости безотлагательного решения задач расселения депортированных из Азербайджана армян, их занятости и других социально-экономических проблем. Актуальные вопросы, затрагиваемые в исследованиях, нашли свое отражение в Целевой программе "Закрепления приграничных поселений республики" (1993г.). Разработаны направления смягчения эмиграции населения из приграничного пояса, а также расселения населения. На основе статистического материала разоблачены любые попытки азербайджанских ученых сфальсифицировать реальную картину демографических процессов в Азербайджане и Армении (начиная с конца XIXв.).

Публикациями последних лет В.Ходжабекян бьет тревогу о тенденциях уменьшения численности населения, предлагая свои решения проблемы сохранения населения Республики Армении хотя бы на нынешнем уровне.

Необходимо, чтобы соответствующие органы управления по требованию и при содействии Правительства вновь обратились к результатам этих исследований и приложили все усилия для обеспечения стабильного роста численности населения.

Беспрецедентная эмиграция, наряду с объективными причинами ее породившими, рассматривается и как следствие провокационной политики АОД, в частности, искусственного

энергетического кризиса 1991-1995гг. Страна заплатила слишком высокую цену - был нарушен генофонд нации.

Естественно, сегодня в трудах экономиста не смиренное затишье, а воспоминания о прошлом, конфликт позиций, их принятие, отрицание, а порой - несогласие с событиями прошлых лет... Целых полвека.

Недавно изданная монография В.Ходжабекяна "Проблемы занятости в Армении в переходный период" (1998г.) - это скрупулезный и критический анализ нынешней депрессии, поиск путей выхода из сложившейся ситуации. В работе представлены направления своевременного решения актуальных проблем, а также практические советы и рекомендации. Начиная с 1991г. во всех публикациях, в том числе и указанной монографии, автор, подвергнув критике национальную политику властей, выступает против форсированной приватизации земли и средств производства. Он одним из первых (еще осенью 1990г.) в своих статьях и выступлениях в присутствии первых лиц государства уже на начальной стадии осуждает эту предательскую по отношению к собственному народу политику. Причем, отвечая на запрос Правительства РА, направленный в НАН, о состоянии бедности в республике, в соответствующей докладной В.Ходжабекян объясняет бедность неполной занятостью, предлагая пакет мероприятий по ее ликвидации.

Стараниями АОД-овцев, за счет массового обнищания народа "появились" новоиспеченные туняццы "миллионеры". Автор убежден, что все еще возможно посредством претворения четкой экономической политики добиться стабилизации при условии, что политические преобразования в стране не будут сопровождаться экономической депрессией.

Предметом изданных за последнее десятилетие научных исследований стали проблемы занятости и формирования рыночной экономики, особо подчеркивая при этом необходимость государственного регулирования рынка. Однако государственное невмешательство привело к тому, что здесь царит

хаос, задача же заключается в формировании цивилизованного рынка.

В центре внимания В.Ходжабекяна - проблемы разработки экономических механизмов, регулирующих рынок труда в Армении, и путей выхода республики из кризиса. Впервые представлен комплексный анализ ситуации на рынке труда Армении, особо отмечая значение регулирования рынка в период трансформаций. Подчеркивается необходимость опережающего развития экологически безвредных, трудоемких (речь идет о высококвалифицированной рабочей силе), неводоемких, малотоннажных и транспортабельных экспортных производств ряда отраслей обрабатывающей промышленности, выпускающих дорогостоящую продукцию.

В трудах В.Ходжабекяна, наряду с исследованием вопросов промышленности, затрагиваются проблемы приоритетного развития энергетики, сельского хозяйства, других отраслей материального производства, сферы обслуживания, сфер науки, образования и здравоохранения, а также межгосударственной экономической интеграции и занятости.

В контексте разработок проблем аграрной политики выявлены основные направления формирования занятости в сельском хозяйстве, предпосылки и условия обеспечения реальной занятости, обоснована необходимость государственного протекционизма отечественного производителя, претворения политики содействия повышению конкурентоспособности. С точки зрения формирования эффективной занятости в сельском хозяйстве особая роль уделена вопросам межгосударственной экономической интеграции в этой сфере. Выявлены возможные пути смягчения эмиграции из села.

Исключительная монография В.Ходжабекяна - "Воспроизводство и перемещения населения Армении в XIX-XXвв., на пороге XXIв." (издана в 2001г., переиздана в 2002г.) посвящена раскрытию закономерностей и особенностей прироста, движения населения и этно-демографических процессов, охватывая почти трехвековую историю Закавказья, Восточной Ар-

мении и Республики Армения. Это – комплексное арменоведческое исследование, освещающее проблемы демографии, истории и экономики.

Первое. В качестве стержневых рассматриваются вопросы роста численности, миграционные процессы армянского населения Закавказья, в частности, Ереванской, Елизаветпольской, Тифлисской, Бакинской и других губерний, Карсской области и, в особенности, их крупных городов. Отмечается, что с 1827г. численность армянского населения Закавказья увеличилась и уже в 1886-1914гг. ежегодно составляло 22,5-23,0 процента всего населения Закавказья, а городское население - около 40 процентов. Значительной была доля армянского самостоятельного населения Закавказья, занятого в основном сельским хозяйством, а в Тифлисской, Бакинской и Елизаветпольской губерниях - промышленностью и торговлей.

Второе. Особое внимание уделяется перемещениям населения Ереванской губернии, Карсской области, Нагорного Карабаха, Сурмалинского, Гардманского, Зангезурского, Гугаркского и Джавахетского уездов как неотъемлемой части Восточной Армении.

Третье. Представлена целостная картина населения РА, начиная с 1920г. по сей день. Скрупулезно анализируется факт геноцида полутора миллиона армян трехмиллионной Западной Армении и процесс переселения, а скорее всего, бегства чудом выживших и спасшихся армян в Восточную Армению и разные уголки мира.

В монографии дан подробный анализ до-и послевоенной высокой рождаемости, причин резкого снижения рождаемости и смертности в середине 1960-х и 1970-х годов (Армения характеризуется наименьшей в мире смертностью), ранних браков и соответственно высоких показателей брачности и рождаемости, а также периодического падения уровня последних. При этом, если в 1960г. родились 75 тыс., 1970г. - 55,7 тыс., то в 1986г. - 81,2 тыс. детей.

В центре внимания В.Ходжабекяна - проблемы снижения рождаемости и роста смертности на современном этапе, рассматриваемые в качестве непосредственных отголосков трансформаций в экономической и геополитической жизни страны.

И наконец, в монографии анализируется демография Армении на пороге третьего тысячелетия. Прогнозируются основные направления развития населения, социально-экономического прогресса страны, а также подчеркивается, что предотвращение экономического регресса Армении и снижения прироста населения - императив времени.

Во-первых, особо отмечается необходимость претворения в жизнь в течение ближайших 15-20 лет целенаправленной и комплексной демографической политики, тщательная разработка которой представлена в монографии.

Во-вторых, в работе осуществлен прогноз численности населения в период 2000-2060гг. В результате исследований и расчетов автор приходит к выводу о том, что тенденцией периода до середины ХХIв. станет снижение рождаемости, которая в отдельные периоды может незначительно увеличиваться, в частности, в первом, третьем и пятом десятилетии. Тем не менее, четко аргументируется уменьшение темпов прироста населения, которое будет происходить также вследствие постепенного увеличения, а впоследствии резкого повышения уровня смертности, несмотря на снижение детской смертности до своего минимального значения.

Сегодня Армения лицом к лицу оказалась перед необходимостью разработки социально-экономической и демографической политики миграции населения.

Согласно В.Ходжабекяну, временная эмиграция плавно переходит в безвозвратную, проблема же реэмиграции связана не только с позитивными или негативными изменениями на Родине, но и интеграцией эмигрантов: потерей языка, национальной культуры, искусства, нравственных и других ценностей, и формированием новых, что во многом препятствует иммиграции.

Цель монографии - прогноз направлений смягчения эмиграции населения, особо выделяя при этом тенденции миграционных процессов на пороге третьего тысячелетия. Неоценим вклад В.Ходжабекяна в дело дальнейшего развития и процветания армянского народа.

В результате исследований В.Ходжабекян приходит к выводу о том, что на пороге XXIв. при принятии решения об эмиграции из Армении определяющими факторами могут стать: ожидаемая демографическая ситуация, процесс становления рынка, использование возможностей интенсивного развития всех отраслей экономики, объективный ход научно-технического прогресса, стремление к мировым стандартам в этой сфере, процессы технологического переоснащения, модернизации предприятий, коренных преобразований отраслевой структуры национальной экономики, выравнивание региональных диспропорций социально-экономического развития, упорядочение количества высших учебных заведений в РА и численности обучающихся в них и др.

Согласно В.Ходжабекяну, постепенное преодоление социально-экономической напряженности, решение Карабахского конфликта в пользу Республики Армении, претворение в отношении нелегальных армянских эмигрантов соответствующей миграционной политики, уровень трудовой и социальной обеспеченности легальных мигрантов, любые проявления национальной и социальной дискриминации, возможность мирового экономического кризиса в какой-либо период - вот чем могут быть предопределены тенденции иммиграции населения в обозримом будущем. Чрезвычайно важное значение приобретает величина заработка легальных и нелегальных армянских мигрантов в странах-реципиентах.

Интеграция с международным рынком труда на государственном уровне продиктована интересами Армении и рассматривается в качестве одного из путей выхода из критической ситуации на рынке труда, смягчения масштабов безработицы, повышения цены рабочей силы, преодоления бедности, формирования среднего класса, тем самым создав пред-

посылки регулирования эмиграции, а следовательно, и увеличения рождаемости.

Монография изобилует прогнозами и решениями проблемы смягчения эмиграции.

Таким образом, подобная монография, охватывающая процесс исторического развития населения, его миграций, начиная с XIX в. до наших дней и тенденции XX в., представляется на суд читателей впервые.

Под руководством В.Ходжабекяна в Институте экономики НАН РА разрабатывался также ряд других проблем, издавались коллективные монографии, редактировались тематические сборники.

Особое место в исследовательской деятельности ученого занимает сотрудничество и координация работ с научными организациями: в 1963-1975 гг. - с Госпланом СССР, 1975-1985 гг. - АН СССР, 1976-1980 гг. - Институтом центральной экономики АН Германской Демократической Республики, в 1990 г. - институтами экономики АН Российской Федерации и, прежде всего, Институтом труда и занятости АН РФ, а также со странами СНГ и Балтии. В.Ходжабекян являлся членом проблемного совета "Демографии и трудовых ресурсов" Института экономики АН СССР. Сегодня сотрудничество с вышеупомянутыми организациями осуществляется в направлении исследования современного состояния миграционных процессов. В период 1976-1980 гг. в рамках двустороннего договора, заключенного между АН АрмССР и АН ГДР было предпринято широкомасштабное исследование, результаты которого удостоились высокой оценки обеих академий. В 1983 г. монография В.Ходжабекяна в соавторстве с учеными Института центральной экономики ГДР - "Демографические проблемы и воспроизводство трудовых ресурсов" - была издана на русском языке, а в 1984 г. - представлена на Всесоюзный конкурс и удостоена диплома Центрального правления Научно-экономического общества СССР. В 1983 г. на немецком языке отдельной книгой издается та часть монографии, автором которой был В.Ходжабекян.

Следует отметить, что научно-исследовательская деятельность В.Ходжабекяна всегда оказывалась в центре внимания Президиума НАН РА, а предложения, рекомендации и результаты исследований были представлены на годичном собрании АН (1987г.), обсуждались на заседаниях Президиума (1969г., 1987г., 1994г., 1999г., 2001г. и т.д.), и неоднократно - на годичных собраниях отделения обществоведения, истории и экономики, а впоследствии - гуманитарного отделения...

За весомый вклад в науку в 1973г. и в 1978г. В.Ходжабекян был награжден почетными грамотами АН АрмССР, в 1979г. статья об ученом была помещена в пятом томе Армянской энциклопедии, в 1995г. - во втором томе Краткой армянской энциклопедии, а в 2000г. - Словаре Американского биографического общества. В 1999г. он был удостоен звания "Человек года 1998", присуждаемого Американским биографическим институтом.

Весьма обширна и его научно-организационная деятельность. Около полувека он преподавал в высших учебных заведениях республики, всецело посвятив себя ученикам, а вопросы подготовки и переподготовки молодых специалистов всегда были в центре внимания ученого. Под научным руководством В.Ходжабекяна прошли аспирантуру и защитили кандидатские диссертации множество молодых ученых. Изданные труды сегодня представляют хрестоматийную ценность для вузов и молодых специалистов, продолжающих свое образование.

В результате плодотворной деятельности академика В.Ходжабекяна была создана армянская школа демографии и трудовых ресурсов. Он по праву является основателем экономической демографии республики и продолжает научное руководство данного направления по сей день.

Долгие годы В.Ходжабекян был заместителем академика-секретаря отделения истории и экономики НАН РА, членом бюро отделения, а ныне он - член бюро отделения гуманитарных наук, председатель проблемного ученого совета философии, экономики и права, ученого совета Института экономики НАН РА, а также специализированного ученого совета Ере-

ванского института народного хозяйства по защите диссертаций, одновременно являясь членом научно-редакционной коллегии Армянской энциклопедии, многих журналов, в том числе представителем ассоциированного члена - Института экономики НАН РА - в редакционной коллегии Международного журнала "Проблемы теории и практики управления" и т.д. Ученым было опубликовано множество актуальных статей не только в вышеупомянутом международном журнале, но и другом - журнале АН РФ "Общество и экономика", а также томах Армянской энциклопедии, отечественной периодике.

В.Ходжабекян принадлежит к числу ученых, результаты исследований, а также активная позиция и практические предложения которых были по достоинству оценены руководством страны (1997г. и 1998г.), полностью разделяющим его тревогу по поводу проблемы занятости населения.

В арсенале ученого - высокая оценка результатов научно-исследовательской деятельности и за прошлые годы: благодарности ЦК КП, Совета Министров, Госплана АрмССР и Горком-а г.Еревана.

На протяжении всей научной деятельности В.Ходжабекян отличался устойчивыми принципами труженика науки. Вся его творческая деятельность была нацелена на развитие экономической науки, во благо Родины. Именно поэтому, на протяжении многих лет он награждался орденами, а также почетными грамотами коллегии Госплана СССР и Центрального правления Всесоюзного общества "Знание", а совсем недавно, в 2003г. "За выдающийся вклад в науку" - медалью им. Мовсеса Хоренаци.

Академик НАН РА

Доктор экономических наук, профессор

Доктор исторических наук, профессор

Доктор экономических наук, профессор

В.А.Микаелян

Г.Г.Ханикян

А.Н.Карапетян

Э.А.Ордян

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ Վ. Ե. ԽՈՋԱՐԵԿՅԱՆԻ
ԿՅԱՆՔԻ ԵՎ ԱՇԽԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

ЛИТЕРАТУРА О ЖИЗНИ И ТРУДАХ
В.Е.ХОДЖАБЕКЯНА

Ակադեմիկոս Վ.Խոջաբեկյանը Տարվա մարդ // Ազգ.- 1999.- N54.- 26 մարտի.- էջ 6:

Անանյան Լ.Զ., Միրզոյան Ռ.Ս. Վլադիմիր Խոջաբեկյան: (ծննդյան 60-ամյակի առթիվ) // Լրաբեր հաս. գիտ. // ՀՍՍՀ ԳԱ.-1989, N 3, էջ 103-106:

Անդրեասյան Վ., Գրիգորյան Վ. Ծանրակշիռ ներդրում հայ տնտեսագիտության մեջ // Հայաստան.- 2002.- 12 հուլիսի.- էջ 3: Գ Ր Ա խ ո ս. Խոջաբեկյան Վ. Հայաստանի բնակչության վերարտադրությունը և տեղաշարժերը XIX- XX դարերում, XXI դարի շեմին.- Ե.: Հայաստան.- 2001.- 480 էջ:

Անդրեասյան Վ., Գրիգորյան Վ. Ծանրակշիռ ներդրում հայ տնտեսագիտության մեջ // Հայաստան.- 2002.- 20. սեպտ.- էջ 5, 8: Գ Ր Ա խ ո ս. Խոջաբեկյան Վ. Հայաստանի բնակչության վերարտադրությունը և տեղաշարժերը XIX- XX դարերում, XXI դարի շեմին.- Ե.: «Գիտություն».- 2001.- 527 էջ:

Գեղամյան Գ. Գիտական պրպտումների հանրագումարը // Լեհինյան ուղիով.- 1980.- N 7.- էջ 88-91: Գ Ր Ա խ ո ս. Խոջաբեկյան Վ. Հայաստանի բնակչությունը և նրա զբաղվածությունը.- Ե.: ՀՍՍՀ ԳԱ հրատ.- 1979.- 394 էջ:

Եղիազարյան Ա. Զգուշացում. խորհրդածություններ // Գրական թերթ.- 1992 -10 հունվարի - էջ 2: Գ Ր Ա խ ո ս. Խոջաբեկյան Վ. Արցախը փորձության ժամին.- Ե.: Հայաստան.- 1991.-255 էջ:

Զաքարյան Դ. Աշխատանքային ռեսուրսների վերարտադրության և օգտագործման ժամանակակից պրոբլեմները // Հայաստանի արդյունաբերություն.- 1977.- N3.- էջ 65-66: Գ Ր Ա Խ Ո Ս. Խոջաբեկյան Վ. Հայկական ՍՍՀ բնակչությունը և աշխատանքային ռեսուրսների վերարտադրության արդի պրոբլեմները.-Հայկական ՍՍՀ ԳԱ. հրատ.- 1976.-347 էջ:

Նույնը ռուս.: **Закарян Г.** Современные проблемы воспроизводства и использования трудовых ресурсов // Промышленность Армении.- 1977.-N3.- с. 65-66.

Թևոսյան Ա. Ղարաբաղյան շարժման մասին // Երեկոյան Երևան.- 1992.- 14 հունվարի.- էջ 3: Գ Ր Ա Խ Ո Ս. Խոջաբեկյան Վ. Արցախը փորձության ժամին.- Ե.: Հայաստան.- 1991.-255 էջ:

Խոջաբեկյան Վլադիմիր Եղիշի // Հայկական սովետ. հանրագիտարան 1979.- Դ.5.- էջ 74:

Խոջաբեկյան Վ.Ե. // Հայկական համառոտ հանրագիտարան.-1995, Դ. 2, էջ 521:

Կարապետյան Դ. Ժամանակի հոգսերին ժամանակին տրվող պատասխան // Գիտություն.- 1999.- N4.- փետրվար.- էջ 3-4: Գ Ր Ա Խ Ո Ս. Խոջաբեկյան Վ. Զբաղվածության հիմնախնդիրները Հայաստանում անցման շրջանում.-Ե.: «Գիտություն».- 1998.- 239 էջ:

Կարապետյան Դ. Ազգային կերպարը՝ գիտնականի մտավոր կյանքի ուղենիշ (ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս Վլադիմիր Եղիշի Խոջաբեկյանի ծննդյան 70-ամյակի առթիվ) // Հայաստանի Հանրապետություն.- 1999.- 3 մարտի.- էջ 4:

Կարապետյան Յ., Խանիկյան Գ., Օրդյան Է. Ազգային կերպարը՝ գիտնականի մտավոր կյանքի ուղենիշ // Խոջաբեկյան Վ. «Հայաստանի բնակչության վերարտադրությունը և տեղաշարժերը XIX- XX դարերում, XXI դարի շեմին» գրքում.- Ե.: 2001, էջ 7-15:

Կենսագրական բառարանում նմուշներ Հայաստանից[Ամերիկյան կենսագրական բառարանում Վ.Խոջաբեկյանի համառոտ կենսագրության առթիվ] // Կառավարում.- Ե.- 2001.- N1.- էջ 47:

Կիրակոսյան Գ. Հայ տնտեսագիտական մտքի երախտավորը // Տնտեսագետ.-1999.- N3.- մարտ.- էջ 12-14:

Հայ գիտնականի գիրքը գերմաներեն // Սովետ.Հայաստան.-1983.- 4 նոյեմբ. - էջ 4:

Նույնը // Սովետ.Հայաստան.-1983.- N1.- էջ 31:

Նույնը // Հայրենիքի ծայն.-1983.- 2 նոյեմբ.- էջ 1:

Համբարյան Ա. Տնտեսագիտական աշխատություն Հայաստանի բնակչության մասին // Սովետ.Հայաստան.- 1980.- 15 ապր.- էջ 4: Գ ռ ա խ ո ս. Խոջաբեկյան Վ. Հայաստանի բնակչությունը և նրա զբաղվածությունը.- Եր.:ՀՍՍՀ ԳԱ հրատ.- 1979.- 394 էջ:

Հովհաննիսյան Ռ. - Ցավի տարեգրություն // Հայաստան.- 1991.- 6 նոյեմբերի.- էջ 3: Գ ռ ա խ ո ս. Խոջաբեկյան Վ. Արցախը փորձության ժամին.- Հայաստան.- Ե.- 1991.- 255 էջ:

Հովհաննիսյան Ռ. Մեծարժեք աշխատություն // Ազգ.- 1998.- 17 հոկտեմբերի.- էջ 6.- Գ ռ ա խ ո ս. Խոջաբեկյան Վ. Ջբաղվածության հիմնախնդիրները Հայաստան-

նում անցման շրջանում.- Ե.: «Գիտություն».- 1998.- 239 էջ:

Չովհաննիսյան Ռ. Ակադեմիկոս Վլադիմիր Խոջաբեկյանի գիտական սխրանքը // Ազգ.- 2002.- 14 մարտ.- էջ 6: Գ ռ ա խ ո ս. Խոջաբեկյան Վ. Հայաստանի բնակչության վերարտադրությունը և տեղաշարժերը XIX- XX դարերում, XXI դարի շեմին.- Ե.- «Գիտություն».- 2001.- 480 էջ:

Մակարյան Ե. Լուրջ ներդրում // Սովետ. Հայաստան.- 1977.- 1 ապրիլի.- էջ 3: Գ ռ ա խ ո ս. Խոջաբեկյան Վ. Հայկական ՍՍՀ բնակչությունը և աշխատանքային ռեսուրսների վերատադրության արդի պրոբլեմները.- Ե.: ՀՍՄ ԳԱ հրատ.- 1976.- 347 էջ:

Մարգարյան Շ. Ուշագրավ աշխատություն մեքենաշինության ներարտադրական ռեզերվների մասին // Հայաստանի Ժող.տնտ.- 1963.- N2- էջ 85-89: Գ ռ ա խ ո ս. Խոջաբեկյան Վ.Ե. Ներարտադրական ռեզերվները մեքենաշինության մեջ.- Ե.- 1962.- 212 էջ:

Մարկոսյան Ա. Արժեքավոր աշխատություն Հայաստանի բնակչության վերարտադրության և տեղաշարժերի վերաբերյալ // Հայաստանի Հանրապետություն.- 2002.- 5 փետր.- էջ 4: Գ ռ ա խ ո ս. Խոջաբեկյան Վ. Հայաստանի բնակչության վերարտադրությունը և տեղաշարժերը XIX-XX դարերում, XXI դարի շեմին.- Ե.: «Գիտություն».- 2001.- 480 էջ:

Մելքոնյան Ա. Հայաստանի բնակչության վերարտադրությունը և տեղաշարժերը XIX- XX դարերում, XXI դարի շեմին // Պատմաբանասիր. հանդես (ՀՀ ԳԱԱ).- 2002.- N3.- էջ 293-295: Գ ռ ա խ ո ս. Խոջաբեկյան Վ. Հայաստանի բնակչության վերարտադրություն-

նը և տեղաշարժերը XIX- XX դարերում, XXI դարի շե-
մին.- Ե.: «Գիտություն».- 2001.- 527 էջ:

Ներկարարյան Վ.Ս. Արժեքավոր ուսումնասիրու-
թյուն // Լենինյան ուղիով.-1977.- N5.- էջ 92-96: Գ ռ ա խ ո
ս. Խոջաբեկյան Վ. Հայկական ՍՍՀ բնակչությունը և աշ-
խատանքային ռեսուրսների վերարտադրության արդի
պրոբլեմները.- Ե.:ՀՍՍՀ ԳԱ. հրատ.- 1976.- 347 էջ:

Ներկարարյան Վ. Համագործակցության արդյունք
// Երեկոյան Երևան.- 1984.- 28սեպտ.-էջ 3: Գ ռ ա խ ո ս.
Ходжабекян В., Вазе Ю., Шефер Р. Демографические пробле-
мы и воспроизводство трудовых ресурсов.- Е.. Изд-во АН
Арм.ССР.- 1983. - с. 282.

Շահնազարյան Վ. Սոցիալիստական վերարտադ-
րության լենինյան ուսմունքը. // Սովետական Հայաս-
տան.-1970.- 3 հուլիսի.-էջ 2: Գ ռ ա խ ո ս. Խոջաբեկյան Վ.
Սոցիալիստական վերարտադրության լենինյան ուսմուն-
քը.- (Ժողովածու).- Ե.:ՀՍՍՀ ԳԱ հրատ. - 1970.- 654 էջ
[հեղ-կից. Ա.Ա.Առաքելյան, Մ.Խ.Քոթանյան, Ն.Ռ.Թովմաս-
յան և ուրիշ.]:

Սահակյան Գ. Հայկական ՍՍՀ բնակչությունը և աշ-
խատանքային ռեսուրսների վերարտադրության արդի
պրոբլեմները // Պատմաբանասիր. իսնդես.- 1978.- N 2.-
էջ 235-239. Գ ռ ա խ ո ս. Խոջաբեկյան Վ. Հայկական ՍՍՀ
բնակչությունը և աշխատանքային ռեսուրսների վերար-
տադրության արդի պրոբլեմները.- Ե.:ՀԽՍՀ ԳԱ հրատ.- -
1976.- 347 էջ:

Սարուխանյան Ն. Արցախի հիմնահարցը և շարժ-
ման դասերը // Երկիր.- 1992.- 14փետր.- էջ 4 - Գ ռ ա խ ո
ս. Խոջաբեկյան Վ. Արցախը փորձության ժամին.- Ե.: Հա-
յաստան.- 1991.-255 էջ:

Սարուխանյան Ն. Արցախի հիմնահարցը և շարժման դասերը // Ուրբաթ.- 27 մարտի.-1992.- էջ 8.- Գ ռ ա խ ու. Խոջաբեկյան Վ. Արցախը փորձության ժամին.- Ե.: Հայաստան.- 1991.-255 էջ:

Վարդանյան Կ. Պրորբեմի հրատապությունը // Երեկոյան Երևան.- 1978.- 18 հուլիսի.- էջ 2-3: Գ ռ ա խ ու. Խոջաբեկյան Վ. Հայկական ՍՍՀ բնակչությունը և աշխատանքային ռեսուրսների վերարտադրության արդի պրորբեմները.- Ե.: ՀՍՍՀ ԳԱ հրատ.- 1976.- 347 էջ:

Վ.Խոջաբեկյանի ծննդյան 70-ամյակի առթիվ // Գիտություն.- 1999, 8-15 մարտի N 5.- էջ 1:

«Տարվա մարդը» Վ.Խոջաբեկյան // Առավոտ.- 1999.- N54 .-26 մարտի.- էջ 2:

Академик Ходжабекян-“Человек года” // Голос Армении.- 1999.- N34.- 1 апреля.-с.4.

Արաքելյան Ա. Труд по проблемам демографии // Коммунист.- 1978.- 15 августа - էջ 2: Գ ռ ա խ ու. Խոջաբեկյան Վ. Հայկական ՍՍՀ բնակչությունը և աշխատանքային ռեսուրսների վերարտադրության արդի պրորբեմները.- Ե.:ՀՍՍՀ ԳԱ հրատ.- 1976.- 347 էջ:

Բափинджаян З. Фундаментальный труд // Коммунист.- 1970.-9 апр.- с.2. Рец. Ходжабекян В. Ленинское учение о социалистическом воспроизводстве.- (Сборник).- Е.- Изд-во АН АрмССР- 1970.-654с.- (соавт.: А.Аракелян, М.Х.Котаниян, Н.Р.Товмасян и др.)

Мятевосов Ю. Задачи повышения эффективности промышленности // Республиканская научно-практическая конфе-

ренция.- Ереван.- Вопросы экономики.- 1977.- N9.- с.153-155.
Рец.: Ходжабекян В. Задачи повышения эффективности промышленного производства в Армянской ССР в свете решений XXV съезда КПСС.

Мкртчян Б. Кто виноват и что делать? На эти вопросы отвечает новая книга академика В.Ходжабекяна // Голос Армении.- 1998.- 17 сент.- с. 2- 14 զրախնու. Խոջաբեկյան Վ. Զրադվածության հիմնախնդիրները Հայաստանում անցման շրջանում.- Ե.: «Գիտություն».- 1998.- էջ 239:

Селвинязн Б. Проблемы повышения эффективности промышленности [Республиканская научно-практическая конференция] // Плановое хозяйство.- Е.,1977 N7.- с.153-155.
Рец.: Ходжабекян В. Задачи повышения эффективности промышленного производства в Армянской ССР в свете решений XXV съезда КПСС.- Е.4 1977.- 32 с.

Шахкулян Р. Исследование по экономике производства // Промышленность Армении.- 1963.- N5.- с. 67-69. զրախնու. Խոջաբեկյան Վ.Ե. Ներարտադրական ռեզերվները մեքենաշինության մեջ.- Ե.- 1962.- 212 էջ:

The International Directory of Distinguished Leadership
// American Biographical Institute, Ninth Edition, 2000.- p. 212.

ԱՇԽԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ՑԱՆԿ
ХРОНОЛОГИЧЕСКИЙ УКАЗАТЕЛЬ ТРУДОВ

1955

Խմբ. *Թովմասյան Ն.Ռ.* Աշխատավարձի ժամանակակից բուրժուական տեսությունների ռեակցիոն էությունը.- Ե.: Հայպետհրատ.- 1955.- 159 էջ:

1957

Աշխատանքի արտադրողականության բարձրացման ռեզերվները Երևանի ձեռնարկություններում.- Ե.: Հայպետհրատ.- 1957.- 108 էջ: [Հեղ-կից՝ Ս.Թամազյան]:

Խմբ. ՍՍՌՄ արդյունաբերության էկոնոմիկա.- Դասագիրք.- Ե.: Հայպետհրատ.- 1957.- 556 էջ:

Խմբ. *Քոչարյան Ս.Ա.* Հակասությունները իմպերիալիստական երկրների միջև ժամանակակից էտապում.- Ե.: Հայպետհրատ.- 1957.- 152 էջ:

1958

Խմբ. *Բադալյան Ս.Ա.* Կապիտալիզմի հիմնական հակասությունը և նրա վերացումը ՍՍՌՄ-ում .- Ե.:Հայպետհրատ.- 1958.- 79 էջ:

Որիմիկ աշխատանքի դերը արտադրության մեջ // Լենինյան ուղիով.- 1958.- N1.- էջ 47-56:

1959

Խմբ. *Գուլանյան Խ.Գ.* Ուրվագծեր հայ տնտեսագիտական մտքի պատմության (XVIII դարի վերջերից XIX դարի 90-ական թվականները).- Ե.: Հայպետհրատ.- 1959.- 563 էջ:

Խմբ. *Թովմասյան Ն.Ռ.* Հավելյալ արժեքի թեորիան
Մարքսի տնտեսական ուսմունքի անկյունաքարն է .-
Ե.: Հայպետհրատ.- 1959.- 136 էջ:

1960

Խմբ. Աշխատանքի արտադրողականության բարձ-
րացման մասին // Ագիտատորի բլոկնոտ.- 1960.- N10.- էջ
13-22:

Խմբ. *Բադալյան Ս.Ա.* Սոցիալիստական սեփակա-
նության ձևերի զարգացման մասին.- Ե.- Հայպետհրատ.-
1960.- 71 էջ:

Խմբ. *Թումանյան Հ.Ե.* Հայաստանի տնտեսական
զարգացման պատմություն (Հնագույն ժամանակներից
մինչև XVIII դարի վերջը).- Ե.: Հայպետհրատ.- 1960.- 344
էջ:

Խմբ. *Մանասերյան Ն.Ս.* Աշխօրից դեպի դրամա-
կան վարձատրություն.- Ե.: Հայպետհրատ.- 1960.- 77 էջ:

Թարգմ. Մարքսիզմ-լենինիզմի հիմունքները:Ու-
սում. ձեռն. // Ե.- 1960.- էջ 257-368:

1961

Աշխատանքի արտադրողականության բարձրա-
ցումը առատության ուղին է.- Ե.: Հայպետհրատ.- 1961.-
57 էջ:

Խմբ. *Գուլանյան Խ.Գ.* Մարքսիստական տնտեսա-
գիտական մտքի տարածումը հայ իրականության մեջ
(1890-1920).- Ե.: Հայպետհրատ.- 1961.- 456 էջ:

Խմբ. Ոսկերչյան Պ.Տ. ՍՍՌՄ տնտեսական և առևտրական կապերը տնտեսապես թույլ զարգացած երկրների հետ.- Ե.: Հայպետհրատ.- 1961.- 120 էջ:

1962

Աշխատություն յգտագործման ռեզերվները // Ներարտադրական ռեզերվները Ձերժինսկու անվան հաստոցաշինական գործարանում.- Ե.: ՀՍՍՀ ԳԱ հրատ.- 1962.- էջ 27-47.- [Յեղ-կից՝ Վ. Գրիգորյան, Ս. Բաբայան, Ա. Աղաբաբյան և ուրիշ.]:

Ձերժինսկու անվան հաստոցաշինական գործարանի ներարտադրական ռեզերվները.- Ե.: ՀՍՍՀ ԳԱ հրատ.- 1962.- էջ 79-90: [Յեղ-կից՝ Գրիգորյան Վ., Բաբայան Ս. և ուրիշ.]:

Մեքենաշինական ձեռնարկություններում ռիթմիկ աշխատանքի կազմակերպման հարցերը // Հայաստանի ժող. տնտ.- 1962.- N 3.- էջ 33-41:

Ներարտադրական ռեզերվները Երևանի ավտոպահեստամասերի գործարանում // Հայաստանի ժող. տնտ.- 1962.- N 5.- էջ 38-47: [Յեղ-կից՝ Վ. Գրիգորյան և ուրիշ.]:

Ներարտադրական ռեզերվները մեքենաշինության մեջ (Հայկական ԽՍՀ մեքենաշինաշինական ձեռնարկությունների օրինակով).- Ե.: Հայպետհրատ.- 1962.- 212 էջ:

1963

Թարգմ. Մարքսիզմ-լենինիզմի հիմունքները.- Ուսում. ձեռն.- 2-րդ հրատ.- Ե.: Հայպետհրատ.- 1963.- 930 էջ:

1965

Հայկական ՍՍՌ Գիտությունների Ակադեմիայի տնտեսագիտության ինստիտուտում // Հայաստանի ժող.տնտ.- 1965.- N4.- էջ 87-91:

В институте экономики Академии Наук Армянской ССР // Вопросы экономики.- N6.- 1965, с. 149-150.

1966

Աշխատանքի արտադրողականության բարձրացման ռեզերվների հարցի շուրջ // Լենինյան ուղիով.- 1966.- N 10.- էջ 57-62: [Բեդ- կից՝ Հակոբյան Լ.]:

Խմբ.*Քոբանյան Ս.Խ.* Նյութական շահագրգռվածությունը կոմունիզմի կառուցման ժամանակաշրջանում.- Ե.: Հայաստան.- 1966.- 122 էջ:

Пути повышения занятости в общественном производстве Арм.ССР // В сб.: "Тезисы докладов научной сессии, посвященной развитию общественного производства и использованию трудовых ресурсов".- Баку.- Изд-во АН Аз.ССР.- 1966.- с. 40-43.

1967

Գիտությունների ակադեմիայի տնտեսագիտության ինստիտուտում // Հայաստանի ժող.տնտ.- 1967.- N2.- էջ 80-87:

Տեխնիկական մտավորականության ձևավորումը Սովետական Հայաստանում // Հայաստանի ժող.տնտ.- 1967.- N6.- էջ 79-84:

1968

Խմբ.*Աղոնց Ս.Հ.* Հայաստանի ժողովրդական տնտեսությունը և հայ տնտեսագիտական միտքը XX դարի սկզբին.-Ե.: ՀՍՍՀ ԳԱ հրատ.- 1968.- 496 էջ:

Սովետական Հայաստանի արդյունաբերության զարգացմանը նվիրված ուսումնասիրություն: [Պ.Ոսկերչյանի «Հայաստանի արդյունաբերությունը 1920-1940թթ.» աշխատության մասին] // Հայաստանի ժող.տնտ.- 1968.- N1.- էջ.82-90. - [Հեղ-կից՝ Գ.Խաչատրյան]

Занятость и пути ее повышения в малых городах Арм.ССР. -В сб.: "Материалы Всесоюзной научной конференции по проблемам народонаселения Закавказья".- Е.- 1968.- с.182-185.

Расширенное воспроизводство населения и использование трудовых ресурсов Арм.ССР в 1966-1985гг. - в трех томах.- М.: Изд-во ЦЭМИ АН СССР.- 1968.

I - 1968.- Гл. 1.- с. 6-78, Гл. 2.- с. 78-91.

II - 1968.- Гл. 3.- с. 91-123.

III - 1968.-[Приложение].-с. 281-377.

Экономика.- В кн.: "Академия наук Арм.ССР за 25 лет".- Е.: Изд-во АН Арм.ССР.- Е.: - 1968.- с. 391-408. [Соавтр.: Г.А.Аллахвердян, Э.Н.Тер-Акопян].

1969

Բնակչության և աշխատանքային ռեսուրսների աճը Հայաստանում // Հայրենիքի ծայն.- 1969.- 26 մարտի.- էջ 2-3:

Փոքր քաղաքներում աշխատուժի արդյունավետ օգտագործման հարցի շուրջ // Հայաստանի ժող.տնտ.- 1969.- N3.- էջ 3-11:

1970

Աշխատուժի վերարտադրությունը. // Սոցիալիստական վերարտադրության լենինյան ուսմունքը.- Ե.: ՀՍՍՀ ԳԱ հրատ.- 1970.- էջ 209-279:

Արդյունաբերության ճյուղային կառուցվածքի կատարելագործումը // Սոցիալիստական վերարտադրության լենինյան ուսմունքը.- Ե.: ՀՍՍՀ ԳԱ հրատ.- 1970.- էջ 123-177:

Լենինյան պատգամների իրականացումը Հայաստանում.- Ե.: Հայաստան.-1970.- 89 էջ: [Յեղ-կից Լ.Անանյան]:

Հայաստանի արդյունաբերությունը 50 ամյակի շեմին // Հայրենիքի ձայն.- 1970.- 11 նոյեմ.- էջ 2-3:

Հայաստանի բնակչությունը 50 տարում // Պատմաբանասիր.հանդես.- 1970.-N12.- էջ 223-228:

Հայաստանի բնակչության սոցիալական կազմը // Հայրենիքի ձայն.- 1970.- 26 11 նոյեմ.- էջ 10-11:

Հանրապետության բարգավաճման հիմքը // Լենինյան ուղիով.- 1970.- N 11.- էջ 57-64:

Որակյալ աշխատուժի վերարտադրությունը ՍՍՀՄ-ում // Հայաստանի ժող.տնտ.- 1970.- N3.- էջ 13-22:

Տնտեսագիտական մտքի զարգացումը սովետական իշխանության տարիներին // Հայաստանի ժող.տնտ.- 1970.- N11.- էջ 66-78, N12.- էջ 9-19:

1972

Բնակչության զբաղվածությունը հանրապետությունում // Հայաստանի ժող.տնտ.- 1972.- N6.- էջ 40-50:

Բնակչության զբաղվածությունը Հայկական ՍՍՀ-ում X հնգամյակում // Հայրենիքի ծայն.- 1972.- 1 մայիսի.- էջ 2-3:

ՀՍՍՀ բնակչությունը երեկ, այսօր և վաղը // Լրաբեր հաս. գիտ. /ՀՍՍՀ ԳԱ.- 1972.- N12.- էջ 43-58:

1973

Տնտեսագիտություն // «Գիտությունը Հայաստանում 50 տարում» ժողովածուում.- Ե.- 1973.- 952 էջ: [Զեդ-կից՝ Լ.Թովմասյան, Մ.Գրիգորյան]:

Проблемы занятости в домашнем хозяйстве // В сб.: "Материалы Всесоюзной научной конференции по методологическим проблемам изучения народонаселения в социалистическом обществе".- Киев.- Изд-во АН УССР.- 1973.- с.176-177.

1974

Աշխատանքային ռեսուրսները և դրանց օգտագործումը // Հայաստանի արդյունաբերություն.- 1974.-N7.- էջ 44-46:

Գիտատեխնիկական առաջընթացը և որակյալ աշխատուժի վերարտադրությունը // Լենինյան ուղիով.- 1974.- N12.- էջ 13-20:

Ինտեգրացման պրոբլեմները տնտեսագետների չորրորդ համաժողովում // Սովետ. Հայաստան.- 1974.- 14 նոյեմբ.- էջ 3: [Զեդ-կից՝ Յու.Մաթևոսով]:

1975

ՀՍՍՀ արդյունաբերության ներարտադրական ռեզերվների օգտագործման մի քանի հարցեր // Լենինյան ուղիով.- 1975.- N11.- էջ 62-70:

1976

Աշխատանքային ռեսուրսների սոցիալ-տնտեսական բովանդակության մասին // Հայաստանի ժող.տնտ.- 1976.- N1.- էջ 54-62:

Աշխատանքային ռեսուրսները և նրանց օգտագործումը // Հայկական ՍՍՀ աշխատանքային ռեսուրսները: Ինֆորմացիոն տեղեկագիր.- 1976.- էջ 3-16:

Արտադրության ռիթմ // Հայկ. սովետ. հանրագիտարան.- Ե.- 1976.- Հ.2.- էջ 130-131:

Արդյունաբերության ճյուղային կառուցվածքը // Հայկական սովետ. հանրագիտարան.- Ե.- 1976.- Հ.2.- էջ 14-15:

Արդյունաբերություն // Հայկ. Սովետ. հանրագիտարան.- Հ. 2.- Ե.- 1976.- էջ 15-17:

Խմբ. *Առաքելյան Ա.Ա.* Գիտատեխնիկական առաջընթացը և բնական ռեսուրսների օգտագործումը.- Ե.: «Գիտելիք».- 1976.- 32 էջ:

Բարձր տեմպերի մախադրյալները // Լենինյան ուղիով.- 1976.- N5.- էջ 33-38:

Բնակչության աքսելերացման հարցի շուրջ // Հայաստանի առողջապահություն.- 1976.- N 3.- էջ 32-35:

Բնակչության զբաղվածությունը Հայկական ՍՍՀ-ում 10-րդ հնգամյակում // Հայրենիքի ձայն.- 1976.- 10 մարտի.- էջ 2,7:

Դեմոգրաֆիական իրավիճակը և մասնագիտական պատրաստման հարցերը // Սովետ. Հայաստան.- 1976.- 18 փետր.- էջ 3:

Դեմոգրաֆիական քաղաքականության մի քանի հարցեր // Հայաստանի ժող.տնտ.- 1976.- N10.- էջ 10-17:

Ջրադվածության կրճատման տեղեկեցը ՀՍՍՀ գյուղատնտեսության մեջ // Լենինյան ուղիով.- 1976.- N9.- էջ 22-34:

Լրիվ և ռացիոնալ զբաղվածության հարցի շուրջ //Հայաստանի ժող.տնտ.- 1976.- N6.- էջ 39-49:

Հայկական ՍՍՀ բնակչությունը և աշխատանքային ռեսուրսների վերարտադրության արդի պրոբլեմները.- Ե.: ՀՍՍՀ ԳԱ հրատ.- 976.- 347 էջ:

Население Армении в 2000 году // Коммунист.- 1976.- 19. марта-с.2.

1977

Աշխատանքային ռեսուրսների օգտագործման արդյունավետության բարձրացումը Հայկական ՍՍՀ-ում 10-րդ հնգամյակում // Ագիտատոր և պրոպագանդիստ.- 1977.- N13.- էջ 25-29:

Աշխատանքային ռեսուրսների օգտագործման արդյունավետության բարձրացման ուղիները Հայաստանում // Հայաստանի ժող.տնտ.- 1977.- N5.- էջ 40-51:

Արդյունաբերության մեջ աշխատանքային ուժի շարժման մասին // Հայաստանի արդյունաբերություն.- 1977.- N1.- էջ 58-60:

Ավելի արդյունավետ օգտագործել աշխատանքային ռեսուրսները // Հայաստանի արդյունաբերություն.- 1977.- N6.- էջ 61-64: Նույնը՝ Эффективнее использовать трудовые ресурсы // Промышленность Армении.- 1977. N6.- с. 61-64.

Բնակչության աճի հեռանկարները // Ազիտատոր և արոպագանդիստ.- 1977.- N6.- էջ 43-47:

Բնակչության բարեկեցության բարձրացման կարևորագույն պայմանը // Լենինյան ուղիով.- 1977.- N8.- էջ 54-58:

Народонаселение, старость или молодость? // "Коммунист".- 1977.- 16 марта.- с.4.

Население Арм.ССР // Сб. статей "Население союзных республик"/Под ред. член-корр.- АН СССР Т.В.Рябушкина.- М.: Изд-во "Статистика".-1977.- с. 263-283.

Пути повышения эффективности использования трудовых ресурсов Арм.ССР [Научный доклад на научно-практической конференции ЦК КП Армении].- // Промышленность Армении.- 1977.- N 6.- с. 61-64.

Трудовые ресурсы и их использование. // В докладной записке: "О важнейших направлениях социально-экономического развития Арм.ССР до 1990г.".-Е.: Изд-во АН Арм.ССР.- 1977.- с.35-85.- [Представлена в Совет Министров и Госплан республики].- Использована при разработке планов XI пяти-летки и на долгосрочную перспективу.

1978

Անձնական օժանդակ տնտեսությունը արդի փուլում // Հայաստանի ժող.տնտ.- 1978.- N2.- էջ 44-50:

Հայաստանի բնակչությունը 150 տարում // Ազի-
տատոր և պրոպագանդիստ.- 1978.- N17.- էջ 11-15:

Մեծ վերափոխումների ուղիով // Լենինյան ուղիով.-
1978.- N10.- էջ 50-57:

Սովետական Հայաստանի բնակչությունը երեք մի-
լիոն է // Հայրենիքի ծայն.- 1978.- 13 դեկտ.- էջ 2, 6:

Воспроизводство трудовых ресурсов и пути их эффек-
тивного использования (на примере Арм.ССР) // Тезисы науч-
ного доклада на советско-индийском симпозиуме "Региональ-
ное развитие в системе государственного планирования".- Тби-
лиси, Баку.- 1978. - с. 117-121.

К вопросу рождаемости и демографической политики
[Доклад на Всесоюзной научно-практической конференции
"Проблемы воспроизводства населения и трудовых ресурсов
СССР"].- М.-1978.- секция 1.- с.47-61.

Особенности воспроизводства и эффективность ис-
пользования трудовых ресурсов региона // Пути повышения
эффективности трудовых ресурсов Армянской ССР.- Доклад
на Всесоюзной научно-практической конференции - М.-1978.-
секция 6.- с 181-191.

1979

Ա.Ա.Առաքելյան (Ծննդյան 70-ամյակի առթիվ) //
Պատմա-բանասիր. հանդես // ՀՀ ԳԱԱ.- 1979.- N2.- էջ
247-250:

Անձնական օժանդակ տնտեսությունը սոցիալիզմի
տնտեսական կառուցողի // Սովետ. Հայաստան.- 1979.-
18ապր.- էջ 3-4:

Անվանի գիտնականը, մանկավարժը (Հայկական ՍՍՀ ԳԱ ակադեմիկոս Ա.Ա.Առաքելյանի ծննդյան 70-ամյակի առթիվ) // Սովետ.Հայաստան.- 1979.- 28 ապրիլի.- էջ 4:

Հայաստանի բնակչությունը և նրա զբաղվածությունը (1828-1978թթ.).- Ե.: ՀՍՍՀ ԳԱ հրատ.- 1979.- 394 էջ:

Հայկական ՍՍՀ-ում աշխատանքային ռեսուրսների զբաղվածության սոցիալ-տնտեսական պրոբլեմներն արդի փուլում // Ագիտատոր և պրոպագանդիստ.- 1979.- N12.- էջ 25-29, N13.- էջ 34-39:

1980-

Խմբ. *Կարապետյան Դ.Ն.* Սոցիալ-տնտեսական միտքը բուլշևիկյան հայ պարբերական մամուլում (ակունքներից մինչև 1917թ.).- Ե.: ԵՊՀ հրատ.- 1980.- 340 էջ:

Սովետական Հայաստանի բնակչությունը 60 տարում // Պատմա-բանասիր. հանդես.- 1980.- N3.- էջ 19-27:

1981

Անհրաժեշտ է ավելի բարձր տեմպ // Երեկոյան Երևան.- 1981.- 15 հունվ.- էջ 3:

Ժողովրդագրական քաղաքականությունը ՍՍՀՄ-ում // Սովետ. Հայաստան.- 1981.- 15 փետր.- էջ 3:

Հայկական ՍՍՀ տնտեսական և սոցիալական զարգացումը տասնմեկերորդ հնգամյակում // Պատմա-բանասիր. հանդես.- 1981.- N1.- էջ 3-15:

Մարդահամարները // Հայկ. սովետ. հանրագիտարան.- Ե.- 1981.- Դ.7.- էջ 306-307:

Մեքենաշինություն // Հայկ. Սովետ. հանրագիտարան.- Ե.- 1981.- Հ.7.- էջ 503-504:

Льготы матерям // Известия.- 1981.- 10 апр.- с. 2.

1982

Հայկական ՍՍՀ արդյունաբերությունը ՍՄԴ կազմավորման 60 տարիների ընթացքում // Պատմա-բանասիր. հանդես.- 1982.- N4 .- էջ 8-19:

Индустриальное развитие Армении в условиях зрелого социализма // Сб. статей.-Изд-во АН Арм.ССР.- 1982.-с. [Соавт.: К.Худавердян и др].

1983

Վերածնված ժողովրդի անշեղ աճը // Լենինյան ուղիով.- 1983.- N1.- էջ 40-47:

Демографические аспекты социалистического развития // Сб.: "Вопросы совершенствования политики народонаселения в условиях интенсификации общественного производства".- Киев.-1983.- с.215-219.

Демографические проблемы и воспроизводство трудовых ресурсов.- Е.- Изд-во. АН Арм.ССР.- 1983.- 279с.- [Соавтр. Ю.Вазе, Р.Шефер].

Комплексная программа НТП СССР на 1986-2005гг. // Комплексная программа НТП Арм.ССР).- М.: Изд-во АН СССР.- М.- 1983.-с. 382-396.

Bevölkerungswachstum und Arbeitskräfteressourcen in der Armenischen SSR.- Akademie-Verlag-Berlin.- 1983.- 77 p.

1984

Ավանավոր տնտեսագետ-գիտնականը, մանկավարժն ու հասարակական գործիչը: (Ա.Առաքելյանի

ծննդյան 75 -ամյակի առթիվ) // Հայաստանի ժող. տնտ.-
1984.- N4.- էջ 70-72:

Աշխատանքային ռեսուրսների արդյունավետ օգ-
տագործման հարցի շուրջ // Լենինյան ուղիով.- 1984.-
N8.- էջ17-24:

ՀՍՄՀ բնակչության ուրբանիզացիան և էկոլոգիա-
կան պայմանների բարելավման մի քանի հարցեր // Հա-
յաստանի ժող.տնտ.- 1984.- N12.- էջ 3-14:

Актуальные проблемы демографической политики //
Вестник общественных наук // АН Арм.ССР 1984.- 10.- с.3-15:

Ред. Карапетян А.А. Генезис и сущность национальной
экономики.- Е.- 1984.- 176 с..

Региональные проблемы улучшения использования тру-
довых ресурсов Арм.ССР // Доклад на Всесоюзной научно-
практической конференции по проблемам "Улучшение ис-
пользования трудовых ресурсов в трудообеспеченных райо-
нах" в г. Ташкенте.- М.-1984.- с.37-43.

Экономическая наука // В сб.: "Достижения науки в
Советской Армении (1920-1980)".- Е.: Изд-во АН Арм.ССР.-
1984.- с.228-238 [Соавт.: Н.Р.Товмасян].

То же на арм. яз.

1985

Հայկական ԽՍՀ բնակչությունը // Հայկ. Սովետ.
հանրագիտարան.- Ե.- 1985:

Воспроизводство трудовых ресурсов // "Проблемы
воспроизводства в условиях научно-технического прогресса".-
Е.- Изд-во АН Арм.ССР.- 1985.- с 45-93

Проблемы воспроизводства в условиях научно-технического прогресса.- Е.: Изд-во АН Арм.ССР.- 1985.- 300с.

Современные проблемы воспроизводства трудовых ресурсов региона // В сб.: "Проблемы социально-экономического развития горных районов".- Изд-во "Луйс".- Е.-1985.- с.1-25.- [Соавт.: Г. Авагян, Н.Манасерян].

1986

Ինտենսիվ զարգացման մի քանի հարցեր // Սովետ. Հայաստան.- 1986.- 6 ապրիլի- էջ 2:

Ուրբանիզացիոն պրոցեսների ազդեցությունը Հայկական ՍՍՀ բնակչության բնական շարժի վրա // Հայաստանի ժող.տնտ.- 1986.- N7.- էջ 19-27: [Հեղ-կից՝ Բ.Ա.սատրյան]:

Комплексная программа научно-технического прогресса СССР на 1991-2010гг. (по пятилеткам).- Комплексная программа научно-технического прогресса Арм.ССР.- М.: Изд-во АН СССР.- с. 28-29.

Перспективы рационального использования трудовых ресурсов в условиях индустриального развития Арм.ССР // Интенсификация общественного производства и экономического соревнования двух систем: Сборник научных трудов.- Ин-та МЭиМО АН СССР.- М.- 1986.- с.105-114.

Сборник материалов международного семинара.-М.: Изд-во АН СССР.- 1986.

1987

Արդյունավետ օգտագործել աշխատանքային պոտենցիալը // Երեկոյան Երևան.- 1987.- 30 հոկտ.- էջ 1-2:

Բնակչությունը // Հայկ. Սովետ. հանրագիտարան.- Սովետ. Հայաստան.- Ե.- 1987.- էջ 23-27.- [Դեղ- կից՝ Գ.Ա. վազյան]:

Հայաստանի սոցիալ-տնտեսական զարգացումը. Մեծ Հոկտեմբերի 70-ամյակի շեմին // Լրաբեր հաս. գիտ./ ՀԽՍՀ ԳԱ.- 1987.- N11.- էջ 3-17:

Տնտեսագիտություն // Հայկ. Սովետ. հանրագիտարան.- Սովետ. Հայաստան.- Ե.- 1987.- էջ 338-342.- [Դեղ- կից՝ Ն.Թովմասյան]:

Вопросы совершенствования демографической политики в условиях интенсификации общественного производства.- Тезисы докладов.- Демографические аспекты ускорения социально-экономического развития. Ч. 4 - Киев- 1987.- с. 114-116. [Соавт.: Б.Асатрян].

Индивидуальная трудовая деятельность как экономическая категория // Трудовой потенциал советского общества.- Сб. ст. ИЭ АН СССР.- М.- 1987.- с.112-116.- [Соавт.: А.Ходжабеян].

1988

Ակտիվացման գործոն // Սովետ. Հայաստան.- 1988.- 6 ապր.- էջ 3-4: [Դեղ-կից՝ Ա.Խոջաբեկյան]:

Անհատական աշխատանքային գործունեության արդի պրոբլեմները // Հայաստանի ժող.տնտ.- 1988.- N6.- էջ 3-9: [Դեղ-կից՝ Ա.Խոջաբեկյան]:

Անձնական օժանդակ տնտեսությունը սոցիալիզմի կատեգորիա է // Լենինյան ուղիով.- 1988.- N4.- էջ 47-53:

Աշխատուժի արդյունավետ օգտագործման հարցեր // Լենինյան ուղիով.- 1988.- N4.- էջ 30-36:

Բնաշխարհիկ ժողովրդի ողիսականը (Նախիջևանի հայության պատմությունից) // - Երեկոյան Երևան.- 1988.- 31 հոկտ.- էջ 3-4: [Յեղ-կից՝ Բ.Ասատրյան]:

Թեև վերքը կսպիանա, բայց ցավը հարատև է // Երեկոյան Երևան.- 1988.- 16 դեկտ.- էջ 3-4:

Լեռնային Ղարաբաղի բնակչությունը // Հայրենիքի ծայն.- 1988.- 6 մայիսի.- էջ 6-7:

ՀՍՍՀ բնակչության մահացությունը և նրա ռեգիոնալ առանձնահատկությունները // Լրաբեր հաս. գիտ./ ՀՍՍՀ ԳԱ.- 1988.- N11.- էջ 3-15: [Յեղ- կից՝ Վ.Շ.Թովմասյան]:

Ճշմարտությունը բացարձակ է // Երեկոյան Երևան.- 1988.- 18 նոյեմբ.- էջ 3-4:

Նախիջևանի հայության պատմությունից // Սովետ. մանկավարժ.- 1988.- N10.- էջ 37-45: [Յեղ- կից՝ Բ.Ասատրյան]:

Վերականգնում, դեմոկրատիա, հրապարակայնություն // Կուսակցական խոսք.- 1988.- N12.- էջ 11-20:

Индивидуальная трудовая деятельность как экономическая категория // Институт экономики АН СССР.- М.- 1988.- с. 217-227. [Соавт.: А.Ходжабекян]

Из истории армянского населения Нахичевана // Вестник общественных наук.- 1988.-N6.-с.18-27. [Соавт.: Б. Асатрян].

Нагорный Карабах (историческая справка).- Изд-во АН АрмССР.- Е.- 1988.- 94с.

Население и трудовые ресурсы // В кн.: "Комплексная программа НТП в СССР на 1988-2005гг".- М.: Изд. АН СССР.- Госкомитет по науке и технике.- М.- 1988.- с.382-396. [Соавт.: А.С.Аракелян, Б.А.Асатрян, М.Г.Петросян].

Прогнозирование социально-экономического развития и демографических процессов в условиях ускорения НТП [Всесоюзная научная конференция] (Ереван.- 1988.-25-27 мая)- М.- 1988.-55с.

Рационально использовать рабочую силу // Ленинские утиов.- 1988.- N4.- с. 30-37.

Scientific and technological progress and the effective use of regional labour resources: a case study of Armenian SSR // Regional development and planning in India and Soviet Union.- New Delhi // 1988.- p. 359-369.

1989

Ազրարային քաղաքականությունը և գյուղական բնակչության տեղաշարժերը // - Ե.: «Գիտելիք» ը-թյուն.- 1989.- 1- 47էջ:

Աղետ և մտահոգություն.- Ե.: Հայաստան.- 1989.- 96 էջ:

Ապակինենք ինքներս մեզ // Կուսակցական խոսք.- 1989.- N16.- էջ 26-32:

Արտագնացության իրական դեմքը // Երեկոյան Երևան.- 1989.- 22 հունիսի.- էջ 3-4:

Բռնագաղթ և արտագաղթ // Երեկոյան Երևան.-
1989.- 28 սեպտ.- էջ 3-4:

Գյուղական բնակչության տեղաշարժերը երկրի
սոցիալ-տնտեսական զարգացման տարրեր փուլերում //
Հայաստանի ժող.տնտ.- 1989.- N3.- էջ 15-24, N4.- էջ 16-
25:

Գ ռ ա խ ո ս. Թովմասյան Ն., Թամրազյան Հ. և
ուրիշ.- Տնտեսագիտական մտքի պատմության ուր-
վագծեր // -Հայաստանի ժող.տնտ.- 1989.- N8.- էջ 71-75:

Ժողովրդագրական քաղաքականության հետևանք-
ները Ադրբեջանում // Հայաստանի ժողովրդական տնտե-
սություն.- 1989.- N12.- էջ 26-36:

Խուսափել ճակատագրական սխալներից // Երեկո-
յան Երևան.- 1989.- 16 հունվ. էջ 3 , 17 հունվ.- էջ 3:

Կիրառել ակտիվ ժողովրդագրական քաղաքակա-
նություն // Խորհրդ. մանկավարժ.- 1989.- N9.- էջ 10-22:

Հողը մեր հանապազօրյա // Երեկոյան Երևան.-
1989.- 6 հուլիսի.- էջ 3-4:

ՀՍՍՀ բնակչության աճը վերջին տասնամյակնե-
րում // Պատմա-բանասիր. հանդես.- 1989.- N4.- էջ 10-21:

Մայրության ֆոնդը աղետի գոտում // Երեկոյան
Երևան.- 1989.- 5 ապր.- էջ 3- 4:

Где ты нужен больше, строитель? // Промышленность,
строительство и архитектура Армении.- 1989.- N8.-с. 21-24.

Комплексная программа НТП СССР на 1991-2010 гг.
раздел АрмССР. - М.. Изд. АН СССР.- 1989.- 99 с-[Соавт.:
А.Аракелян, М.Котанян]

Личное подсобное хозяйство - экономическая категория социализма // Ленинан утиов.- 1989.- N8.-с 48-54.

Региональные проблемы научно-технического прогресса СССР. Армянская ССР.- М.- 1989.-с. 576-585.

Последствия землетрясения и возрождение Армении: Доклад по теме Возрождение Армении.- М.- 1989.- 26 с.

1990

Աշխատանքային ռեսուրսներ // Հայկական համառոտ հանրագիտարան, Ե., 1990.- Հ.1.- էջ 228-229:

Բորսա աշխատանքի // Հայկական համառոտ հանրագիտարան, Ե., 1990- Հ. 1.- էջ 562-563:

Ժողովրդագրական քաղաքականության հետևանքները Ադրբեջանում // Հայաստանի ժող.տնտ.- 1990.- N1.- էջ 42-52:

Կեղծում են Ադրբեջանից ընտրված ԽՍՀՄ ժողովրդական պատգամավորները // Հայաստանի ժող.տնտ.- 1990.- N11.- էջ 44-60:

Հանդիպում Հայաստանի Գիտությունների ակադեմիայում: [Վ.Խոջաբեկյանի ելույթը] // Միտք.- 1990.- 15 նոյեմբ.- N2:

Հաշվետվություն.- ՀՀ ԳԱԱ, 1989թ. գիտական և գիտակազմակերպչական գործունեության հիմնական արդ-

յունքները: ՀՀ ԳԱԱ տնտեսագիտության ինստիտուտ // Հայկական ԽՍՀ և նրա առանձին ռեգիոնների բնակչության թվի և կազմի փոփոխության միտումները և հեռանկարները.- Ե.- 1990.- էջ 84-85:

Ո՞վ կօգնի քաղաքին կամ ժողովրդագրական բում // Հայաստանի արդյունաբերություն, ճարտարապետություն և շինարարություն.- 1990.- N6.- էջ 43-45:
-Նույնը ռուս.:

Ցեղասպանությունը Ադրբեջանում (ժողովրդագրական նկատառումներ) // Հայաստան.- 1990.- N252.- 5 նոյեմբ.- էջ 3,
6 նոյեմբ.- էջ 3:

Ցեղասպանություն՝ աշխարհի անտարբեր աչքերի առջև // Քաղաքական գրուցակից.- 1990.- N16.- էջ 24-28, N17.- էջ 22-25:

Քաղաքաշինության ազգային դեմքը // Երեկոյան Երևան.- 1990.- 17 մարտի.- էջ 2-3:

Демографические аспекты урбанизации в Армянской ССР.- Е.: Изд-во. АН Армянской ССР.- 1990.- 187 с.- [Соавт.: Б.Асатрян]

Как жить дальше? // Голос Армении.- 1990.- 1 ноября.- с.2.

Концепции экономического и социального развития Армянской ССР на долгосрочную перспективу // ИЭ АН РА.- 1990.- с. 13-16.

С ног на голову пытаются поставить факты народные депутаты СССР от Азербайджана // Голос Армении.- 1990.- 24 окт. с.3.

1991

Անկախություն // Հայաստան.- 1991.- 13 սեպտ.- էջ 1: [Հեղ-կից Ա.Խոջաբեկյան]:

Անկախության գործընթացի ապագան // Հայաստան.- 1991.- 8 դեկտ.- էջ 2:

Աշխատանքային ռեսուրսների կառավարման պրոբլեմները Հայաստանում // Էկոնոմիկա.- 1991.- N8.- էջ 16-25: [Հեղ-կից՝ Վ.Թովմասյան]:

Արցախը փորձության ժամին.- Ե.: Հայաստան.- 1991.- 254 էջ:

Արցախը փորձության ժամին. անհատի պաշտամունքի հետևանքները // Մանկավարժ.- 1991.- N2.- էջ 60-68, N3, էջ 67-79:

Ջարմանալի, շատ զարմանալի ժողովրդագրական օրինաչափություններ // Հայաստան.- 1991.- 21 նոյեմ.- էջ 3:

Ո՞վ պետք է ափսոսանք և ներողություն հայտնի // Ավանգարդ.- 1991.- 30 հոկտ.- էջ 2, 4:

Սոցիալ-տնտեսական զարգացման իրավիճակը ԼՂԻՄ-ում // Մանկավարժ.- 1991.- N4.- էջ 50-64:

Землетрясение и население республики // Голос Армении.- 1991.- 13 дект.- с.3.

Проблемы социально-экономического и демографического развития НКАО // Вестник общественных наук.- Е.- 1991.- N 1.- с. 20-31.

1992

Աշխատանքային ռեսուրսները // Հայաստանի արտաքին տնտեսական զարգացման նախադրյալները.- Ե.- 1992.- էջ 16-19.- [Հեղ-կից՝ Մ.Քոթանյան, Գ.Խանիկյան, Թ.Թորոսյան. և ուրիշ.]

Աշխատանքային ռեսուրսներ և դրանց վերարտադրությունը // Էկոնոմիկա.- 1992.- N11-12.- էջ 68-76:

Հայաստանի ռեսուրսային ներուժի բնութագիրը օտարերկրյա կապիտալի գործադրման տեսանկյունից, Հայաստանի արտաքին տնտեսական կապերի զարգացման նախադրյալները.- Ե.- 1992.- 48էջ:

Մեզ զինվորներ միշտ էլ անհրաժեշտ են // Ազգ.- 1992.- 4հուլիսի.- էջ 3:

Трудовые ресурсы: Характеристика ресурсного потенциала Армении в ракурсе приложения иностранного капитала: Предпосылки развития внешнеэкономических связей Армении.-Информационно справочный сборник.- Е.- 1992.- с.16-19. [Соавт. М.Котанян, Г.Ханикян, Т. Торосян и др.].

National resources of Armenia; Their potential and foreign capital investment feasibility.- The premise for the development of foreign Economist Relations of Republic of Armenia // "Economist".- Yerevan.- 1992.- p.15-18: [Coauthor M.Kotanyan, G.Khanikyan, T. Torosyan and others]:

1993

Ակտիվացնել աշխատանքային ռեսուրսների օգտագործումը շուկայական հարաբերություններին անցնելու պայմաններում // Էկոնոմիկա.- 1993.- N9-10.- էջ 3-10:

Աշխատանքային ռեսուրսները և դրանց վերարտադրությունը // Էկոնոմիկա.- 1993.- N1-2.- էջ 11-18:

Լուրջ սպառնալիքի տակ է ազգի գենոֆոնդի գոյատևումը // Երեկոյան Երևան.- 1993.- 11 մայիսի.- էջ 3:

Հայաստանի Հանրապետության բնակչության բնական շարժի փոփոխությունները և առանձնահատկությունները 1980-1991թթ. // Էկոնոմիկա.- 1993.- // N3-4.- էջ 3-16: [Րեդ-կից Վ.Թովմասյան]:

Տնտեսական փոխսերտաճման հետագա ծավալման ուղիով // Նպատակ.- 1993.- ապրիլ.- N5.- էջ 1,4:

1994

Հայկական ԽՍՀ-ի հետ Նախիջևանի ԻՍՍՀ-ի և ԼՂԻՄ-ի վերամիավորման մասին.- [1971 թվին նամակ-դիմում ուղղված ՍՄԿԿ Կենտկոմի գլխավոր քարտուղար Լ.Ի.Բրեժնևին] // ԼՂ Հանրապետություն.- 1994.- 23 նոյեմբ.- էջ 6: [Րեդ-կից՝ Մ.Սարյան, Գ.Գասպարյան, Ա.Առաքելյան, Վ. Առաքելյան և ուրիշ.]:

Տնտեսավարման ռեսուրսները // Տնտեսագիտության հիմունքները (ուսում. ձեռնարկ հանրակրթական դպրոցների 9-10 դաս. համար).- Ե.: Լույս.- 1994.- էջ 96-119: [Րեդ- կից՝ Մ.Քոթանյան, Գ.Կիրակոսյան և ուրիշ.]:

Տնտեսագիտություն: Հայաստանի Հանրապետության ԳԱԱ 50 տարում ժողովածու.- Ե.: ՀՀ ԳԱԱ հրատ.- 1994.- էջ 482-490: [Րեդ- կից՝ Մ.Քոթանյան, Ա.Մխիթարյան]:

Տնտեսագիտություն: ՀՀ ԳԱԱ տնտեսագիտության
ինստիտուտը 50 տարում // Հայաստանի ժող.տնտ.- էջ 20-
30: [Բեդ- կից՝ Մ.Քոթանյան, Ա.Մխիթարյան]:

1995

Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետություն // Հայ-
կական համառոտ հանրագիտարան, Ե., 1995.- Հ. 2.- էջ
415-417:

Հայաստանի տնտեսական ինտեգրացիայի անհ-
րաժեշտությունը // Էկոնոմիկա.- 1995.- N1-3.- էջ 22-33:

Հայաստանի տնտեսական ինտեգրացիայի անհրա-
ժեշտությունը // Հայաստանի Հանրապետություն.- 1995.-
17սեպտ.- էջ 3:

Հայաստանի բնակչությունը և միգրացիաները //
Գործարար Հայաստան.- 1995.- N5.- էջ 7-12:

Հայաստանի տնտեսական բարեփոխումները .-Ե.,
1995.- 20 էջ:

Հայաստանի տնտեսական համակարգման անհ-
րաժեշտությունը // Աշխարհ.- Փարիզ.- 1995.- 4 փետր., 18
փետր., 4 մարտի., 18 մարտ.- էջ 8:

Սոցիալ-տնտեսական խնդիրները անցումային
շրջանում.- Ե., 1995.- 18 էջ:

Սպիտակի երկրաշարժը և բնակչության արհա-
վիրքները // Աշխարհ.- Փարիզ.- 1995.- 3 դեկտ.- էջ 8:

XX դարի հայ տնտեսագիտական մտքի գնահատ-
ման մի քանի հարցեր: [Զեկուցում XX դարի հայ մշակույ-

թի մեկնաբանման և գնահատման խնդիրները թեմայով գիտական նստաշրջանում].- Ե.- 1995.- 25 էջ:

Трудовые ресурсы Армении и проблемы занятости: [Доклад на международной научной конференции по теме "Социальные отношения и социальная политика в условиях рыночной экономики. Россия и мировой опыт"].- М.- 1995.- 18с.

1996

Աշխատանքի շուկան և զբաղվածության անհրաժեշտությունը // Հայաստան.- 1996.- 15 հոկտ.- էջ 1,2

Աշխատանքի շուկայի պետական կարգավորման միջամտությունը // Հայաստան.- 1996.- 17 հոկտ.- էջ 1,2.

Դեպի հավերժություն // Ազգ.- 1996.- 17.օգոստ.- էջ 4:

Զբաղվածության ֆինանսական աղբյուրները և դրանց օգտագործման ուղղությունները // Հայաստան.- 1996.- 17 հոկտ.- էջ 1,2, 19 հոկտ.- էջ 1,2:

Ժողովրդագրական տվյալները կյանքի ուղեցույց // Հայաստան.- 1996.- 29 օգոստ.- էջ 1-2:

Ինչո՞ւ է նվազում ծնունդը, ավելանում մահացությունը, ի՞նչ անել // Պայքար.- 1996.- N9-10.- էջ 25-33:

Հայաստանի բնակչության միջազգային միգրացիաները.- Ե.- 1996.- 16 էջ:

ՀՀ բնակչության զարգացման օրինաչափություններն արդի փուլում // Լրաբեր հաս. գիտ. // ՀՀ ԳԱԱ.- 1996.- N3.- էջ 19-34:

Միջպետական միգրացիաները և դրանց ազդեցությունը բնակչության բնական վերարտադրության ընթացքի վրա // Էկոնոմիկա.- 1996.- N1-3.- էջ 6-20:

Սեփականաշնորհումը և զբաղվածության արդի խնդիրները // Սեփականաշնորհումը Հայաստանում: Զեկուցումների ժողովածու.- Ե.- 1996.- էջ 26-27:

Փրկել հասարակության գլխավոր հարստությունը // Հայաստան.- 1996.- 12 հոկտ.- էջ 1,2 :

Армения: политика занятости стратегически важна // Голос Армении.- 1996.- 3 дек.- с. 2-3.

Республика Армения: трудовые ресурсы и проблемы занятости // Международный журнал "Проблемы теории и практики управления".- М.- 1996.- N1.- с. 48-52 (рус., англ., нем., чешск. яз.):

Республика Армения: тенденции управления экономической интеграцией // Международный журнал "Проблемы теории и практики управления".- М.- 1996.- N4.- с. 50-54.

Рождаемость, миграция и занятость: [Доклад на Международной научно-практической конференции] // Демографическое развитие и занятость в условиях переходной экономики.- М.- 1996.- с. 25-27.

1997

Աշխատանքի շուկան Հայաստանում անցման շրջանում // Էկոնոմիկա.- 1997.- N1-3.- էջ 21-30:

Աշխատանքի շուկայի ձևավորումը և զբաղվածության քաղաքականության հիմնահարցերը անցման շրջա-

նում // Լրաբեր հաս. գիտ. // ՀԽՍՀ ԳԱ.- 1997.- N . - էջ 22-35:

Բնակչության ուրբանիզացիան և էկոլոգիական պայմանների բարելավման մի քանի հարցեր: [Առաջին պագային կոնֆերանսի նյութեր] // Կայուն հասարակական զարգացումը և Հայաստանը.- Ե.- 1997.- էջ 194-200:

Գաղթի գործընթացների կառավարման սկզբունքները և ուղիները // Դրոշակ.- Աթենք.- 1997.- N12.- էջ 17-22:

Գյուղատնտեսությունը և զբաղվածությունը // Կանայք և զարգացումը: Երկրորդ միջազգային խորհրդածոլովի նյութերը.- Ե.- 1997.- էջ 222-226:

Զբաղվածության քաղաքականությունը // Էկոնոմիկա.- 1997.- N1-3.- էջ 9-13:

Զբաղվածության քաղաքականությունը անցման շրջանում // Կանայք և զարգացումը: Երկրորդ միջազգային խորհրդածոլովի նյութեր.- Ե.- 1997.- էջ 58-64:

Ինչո՞ւ է նվազում ծնունդը, բարձրանում մահացությունը. ի՞նչ անել // Իրավունք.- 1997.- 17 հունվ.- էջ 5-6:

Ինչպես աշխատեցնել հանրապետության արդյունաբերությունը // Հայաստան.- 1997.- 9 սեպտ.- էջ 1:

Մահացության աճը // Իրավունք.- 1997.- 25 հունվ.- էջ 5:

Միջպետական գաղթի իրավիճակի գնահատումը // Դրոշակ.- Աթենք.- 1997.- N10.- էջ 24-35:

Մտավորականությունն այսօր Հայաստանում. ընկերատնտեսական անկումի համապատկերը // Դրոշակ.- Աթենք.- 1997.- N6-7.- էջ 28-33:

Պետական մակարդակով աշխատուժի ժամանակավոր արտահանման կազմակերպումը // Դրոշակ.- Աթենք.- 1997.- N19.- էջ 20-22:

Константы тревоги // Голос Армении.- 1997.- 27 марта.- с.1-2.

Миграционные процессы в Армении // Миграция.- М.- 1997.- N4.- с. 29-32.

То же на англ. яз. - 1997.- N4.- p. 29-32.

На чужбину - в поисках... чего? // Голос Армении.- 1997.- 22 апр.- с.2-3.

Политика занятости стратегически важна // Сб. Материалов конференции стран Закавказья // Академия экономических наук Грузии.- Тбилиси.- 1997.- с. 27-33.

1998

Ազատ Սարգսի Համբարյանի կյանքի, գիտական, գիտակազմակերպական և մանկավարժական գործունեության համառոտ ակնարկ [Առաջարան] // Ա.Համբարյան. Կենսամատենագիտություն.- Ե..- 1998.- էջ 10-33:

Երկրաշարժի ժողովրդագրական հետևանքների տասնամյա պատկերը // Դրոշակ.- Աթենք.- 1998.- N21.- էջ 27-29:

Զբաղվածության հիմնախնդիրները Հայաստանում անցման շրջանում.- Ե.: «Գիտություն».- 1998.- 234 էջ:

Զբաղվածության քաղաքականության հիմնահարցերը անցման շրջանում // Կանայք և զարգացումը, իրավունքներ և հնարավորություններ: Համալսարանական կրթությամբ կանանց ասոցիացիա.- Ե.: «Հայաստան».- 1998.- էջ 58-64:

Կանանց աշխատանքը անցումային շրջանում // Կինը և հասարակությունը: Երրորդ միջազգային գիտաժողով // ՀՀ համալսարանական կանանց ասոցիացիա.- Ծաղկածոր.- 1998:

ՀՀ տնտեսական զարգացման ժողովրդագրական հիմնախնդիրները (առաջարկություններ).- Ե.- 1998.- 11 էջ:

ՀՀ տնտեսության և ծեռնարկատիրության զարգացման արդի խնդիրները: Ազգային գիտաժողով.- Ե.- 1998.- 205 էջ:

ՀՀ ժողովրդագրական իրավիճակը // Դրոշակ.- Աթենք.- 1999.- N13.- էջ 22-26:

Միգրացիոն գործընթացների կարգավորման հրամայականը // Երկիր.- 1998.- 17 հոկտ.- էջ 3:

Միջպետական տեղաշարժերը և ընտանիքների չափերի փոքրանալու միտումները Հայաստանում // Դրոշակ.- Աթենք.- 1998.- N22.- էջ 19-23:

Սպիտակի երկրաշարժի ժողովրդագրական տասնամյա հետևանքները // Հայաստանի Հանրապետություն.- 1998.- 8. դեկտ.- էջ 7:

Причина эмиграции-безработица // Голос Армении.- 1998.- N58.- 30 мая.- с.1.

Проблемы демографии, трудовых ресурсов и миграции населения // Международная научно-практическая конференция.- М.- 1998.- 18 с.

Расправа // Голос Армении.- 1998.-21 июля.- с. 1-2.

Управление миграционными процессами в республике // Международный журнал "Проблемы теории и практики управления".- М.- 1998.- N3.- с. 68-71.

1999

Արտագաղթ // Հայոց աշխարհ.- 1999.- 11 սեպտ.- էջ 4:

Երկարաշարժի ժողովրդագրական հետևանքները // Ժամանակակից գիտական պրոբլեմների ուսումնասիրությունը - բուհերում: Միջբուհական գիտաժողովի նյութեր.- Ե.- 1999.- էջ 7-11:

Ընտանիքը փոխակերպվող հասարակության պայմաններում // Կինը և հասարակությունը: Երրորդ միջազգային խորհրդաժողովի նյութեր.- Ե.- 1999,- էջ 292-293:

Հայաստանի Հանրապետություն // Հայկական համառոտ հանրագիտարան, Ե., 1999.- Հ.3.- էջ 134:

ՀՀ ժողովրդագրական իրավիճակը // Դրոշակ.- Աթենք.- 1999.- N13.- էջ 22-26:

ՀՀ ժողովրդագրական իրավիճակը: Պատերազմ և շրջափակում, երկրաշարժի դերը // Հայաստանի Հանրապետություն.- 1999.- 2, 7, 8, 9 սեպտ.- էջ 4:

Ձեռնարկվում են լուրջ աշխատանքներ // Ձրուցակից.- 1999.- 15 փետր.- էջ 3:

Միգրացիայի գործընթացները Հայաստանում // Հայաստանի Հանրապետություն.- 9, 10 հոկտ.- էջ 4:

Միջպետական միգրացիաները և ընտանիքի մեծության նվազման միտումները Հայաստանում // Կինը և հասարակությունը: Երրորդ միջազգային խորհրդաժողովի նյութեր.- Ե.- 1999.- էջ 91-105:

Միքայել Խաչիկի Քոթանյան // Պատմա-բանասիր. հանդես.- 1999.- N2-3.- էջ 417-419:

Շուկայական հարաբերությունների ձևավորումը և պետության դերը // Դրոշակ.- Աթենք.- 1999.- N11.- էջ 18-21:

Սպիտակի երկրաշարժը, տաս տարի անց. տնտեսական և բարոյական հիմնախնդիրները // Կինը և հասարակությունը: Երրորդ միջազգային խորհրդաժողովի նյութեր.- Ե.- 1999.- էջ 352-354:

Տնտեսական ինտեգրացիան և զբաղվածությունը // Էկոնոմիկա.- Ե.- 1999.- N1.- էջ 25-30:

Տնտեսական ինտեգրացիայի և աշխատուժի արտահանության կառավարումը // Լրաբեր հաս. գիտ.- ՀՀ ԳԱԱ.- Ե.- 1999.- N1.- էջ 3-21:

Տնտեսական ինտեգրացիան արդի փուլում (ներհանրապետական և միջպետական տնտեսական ինտեգրացիայի փոխադարձ կապը) // Հայաստանի Հանրապետություն.- 1999.- 6, 7, 8, 10 ապր.- էջ 4:

Տնտեսական ինտեգրացիան արդի փուլում // Ջրաբերդ.- Մարտակերտ.- 1999.- N1.- ապրիլ.- էջ 13-21:

Տնտեսական ինտեգրացումը և աշխատուժի արտահանության կառավարումը // Լրաբեր հաս. գիտ. // ՀՀ ԳԱԱ.- Ե.- 1999.- N1.- էջ 3-21:

В связи с событиями 27 октября 1999г.: [Ответ Ходжабеяна] // Голос Армении.- Е.- 1999.- 29 октяб.- с. 2.

Закономерности демографического развития Республики Армения на современном этапе // Общество и экономика.- М.- 1999.- N6.- с. 146-164.

На пороге III тысячелетия // Голос Армении.- 1999.- 2 марта.- с. 1-2.

Страна страдает из-за эмиграции // Голос Армении.- 1999.- 15 апр.- с. 2.

Формирование рыночных отношений и роль государства в республике Армения // Общество и экономика.- М.,- 1999.- N 10-11.- с. 163-175.

2000

Աշխատանքի շուկայի պետական կարգավորման անհրաժեշտությունը // Կառավարում.- Ե.- 2000.- N4.- էջ 7-11:

Անվանի գիտնականը և հասարակական գործիչը
[Միքայել Քոթանյանի ծննդյան 73-ամյա տարելիցի առ-
թիվ] // Հայաստանի Հանրապետություն.- 2000.- N5. սեպ-
տ.- էջ 3:

Աշխատանքի շուկայի պետական կարգավորման
անհրաժեշտությունը // Հայաստանի Հանրապետություն.-
2000.- N169.- 19 սեպտ.- էջ 4:

Ինտեգրացիան մերձավոր արտերկրների հետ. // Հա-
յաստանի Հանրապետություն.- 2000.- N169.- 26 սեպտ.-
էջ 4:

Զբաղվածության ազգային քաղաքականության
հիմնախնդիրները // Հայաստանի Հանրապետություն.-
2000.- N169.-16 սեպտ.- էջ 4:

Զբաղվածության ազգային քաղաքականության
հիմնախնդիրները // Կառավարում.- Ե.- 2000.- N3.- էջ 7-9:

Զբաղվածության ազգային քաղաքականության
դերը // Ժամանակակից գիտական պրոբլեմների ուսում-
նասիրությունը բուհերում.- Միջբուհական գիտաժողովի
նյութեր.- Ե.- 2000.- N2.- էջ 14-21:

Հայաստանի բնակչության վերարտադրությունը և
տեղաշարժերը XIX-XX դարերում, XXI դարի շեմին.- Ե.:
ՀՀ ԳԱԱ Գիտություն հրատ.- 2000.- 480 էջ:

Միքայել Խաչիկի Քոթանյան: (Մահվան տարելիցը)
// Պատմա-բանասիր. հանդես,- 2000.- N2, 3.- էջ 417-419:

Պետության կարգավորիչ դերի ամրագրման անհ-
րաժեշտությունը Հայաստանում // Դրոշակ.- Աթենք.-
2000.- փետրվար, N2- էջ 49-53:

Տնտեսական փոխտեղադրումը՝ զբաղվածության կարևոր պայման // Հայաստանի Հանրապետություն.- 2000.- 20 սեպտ.- էջ 4:

Возможности регулирования миграции населения Республики Армения // Международный журнал "Проблемы теории и практики управления".- М.- 2000.- N3.- с. 25-29.

Республика Армения // В сб. "Миграции в трансформирующемся обществе: [Аннотированный библиографический указатель литературы, изд. в странах СНГ 1992-1999гг.]"- М.- 2000.- с.41-58.

Республика Армения: формирование рыночных отношений и роль государства // Международный журнал "Проблемы теории и практики управления".-М.- 2000.- N1- с.15-20.

Формирование рыночных отношений и роль государства в Республике Армении // В сб. "Социально-экономические проблемы переходного общества. Из практики стран СНГ".- М.- 2000.- с 233-245.

2001

Ժամանակավոր արտագաղթողների շահերի պաշտպանությունը // Рынок капитала в Армении.- (аналитический журнал) Ե.- 2001.- N3,4.- էջ 3-5:

ՀՀ բնակչության գաղթի միտումները // Դրոշակ.- Արեւիք.- 2001.- N2.- էջ 204-216:

Մահացության ընդհանուր պատկերը Հայաստանում ներկայումս և մոտ ապագայում // Պատմա-բանասիրական հանդես.- 2001.- N3.- էջ 73-88:

Մարդահամարի կարևորությունն ու անհրաժեշտությունը // Ազգ.- 2001.- 9 հոկտ.- էջ 4:

Նախիջևանի հայության ողիսականը // Նախիջևանի հիմնահարցը Մոսկվայի 1921թ. մարտի 16-ի ռուս-թուրքական պայմանագրում (գիտաժողովի նյութեր).- Ե.- 2001.- էջ 33-46:

Չոտնահարել պետության որոշակի ֆունկցիաները // Կառավարում.- Ե.- 2001.- N2.- էջ 12-20:

Проблемы политики занятости в Армении // В сб.: "Социальная политика в постсоциалистическом обществе. Задачи, противоречия, механизмы".- М.- 2001.- с. 314-321.

Регулирование миграционными процессами в Республике Армения // Сборник материалов международного семинара: Демография Армении на стыке тысячелетий): [Дилижанские чтения 2000].- 2001.- с.73-79.

2002

Անվանի գիտնականը և գործիչը: (Մ.Քոթանյանի ծննդյան 75-ամյակի առթիվ) // Հայաստանի Հանրապետություն.- 2002.- 30 օգոստ.- էջ: [Հեղ-կից՝ Ա.Մարկոսյան]:

Աշխատանքային ռեսուրսների զբաղվածության հիմնախնդիրները աշխատանքի շուկայի ձևավորման ընթացքում // Рынок капитала в Армении.- (аналитический журнал).- Ե.- 2002.- N17,18.- էջ 3-9:

Աշխատանքի արտադրողականության և զբաղվածության հիմնահարցերը // «Գիտություն».- 2002.- N6.- սեպտ.- էջ 1-2:

Արտաքին աշխարհի հետ ՀՀ գյուղատնտեսության տնտեսական ինտեգրացիայի կառավարումը // Ֆինանսներ և էկոնոմիկա, Հայաստան.- 2002.- N12.- էջ 40-45:

Գաղթի հավանական միտումները // Կառավարում.- Ե.- 2002.- N2.- էջ 38-45:

Կյանքի հավերժության խորհրդանիշը: [Ըվիրված ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս Միքայել Բոթանյանի ծննդյան 75-ամյակին] // Ֆինանսներ և էկոնոմիկա, Հայաստան.- Ե.- 2002.- N2-3.- էջ 14-21:

Կյանքի հավերժության խորհրդանիշ: (ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս, պետական-քաղաքական գործիչ Միքայել Բոթանյանի ծննդյան 75-ամյակի առթիվ) // Հուշեր Միքայել Բոթանյանի մասին.- Ե.- 2002.- էջ 95-99:

Հայաստանի բնակչության վերարտադրությունը և տեղաշարժերը XIX-XX դարերում, XXI դարի շեմին: [Վերահրատարակություն].- Ե.: «Գիտություն».- 2002.- 527 էջ:

ՀՀ գյուղատնտեսության աշխատանքի արտադրողականության և զբաղվածության ձևավորման հիմնահարցերը գալիքում // Ֆինանսներ և էկոնոմիկա, Հայաստան.- 2002.- N2-3.- էջ 98-105:

Հաշվետվություն. ՀՀ ԳԱԱ, 2001թ. գիտական և գիտակազմակերպչական գործունեության հիմնական արդյունքները // Զբաղվածության արդյունավետ կառուցվածքի ձևավորման հիմնախնդիրները Հայաստանում.- Ե.- 2002.- էջ 92-93:

Նույնը ռուս.- էջ 266-267:

2003

Գաղթի հավանականությունները ապագայում // Առաջատար.- Գլենդել (Կալիֆորնիա).- 2003.- հուլիս-օգոստ.- էջ 38-41:

Աշխատանքի արտադրողականության և զբաղվածության հիմնահարցերը // «Գիտություն».- 2003.- N1.- հունվար.- էջ 2-3:

Գյուղատնտեսությունում զբաղվածության ձևավորման հիմնական ուղղությունները // ՀՀ ԳԱԱ, 2002թ. գիտական և գիտակազմակերպչական գործունեության հիմնական արդյունքները.- Մ.Քոթանյանի անվ. տնտեսագիտության ինստիտուտ ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս Վ.Խոջաբեկյան,- Ե.- 2003.- էջ 86:

- Նույնը ռուս.- էջ 219:

ՀՀ հոգևոր ոլորտի ճյուղերի զբաղվածության բարելավումը // Ֆինանսներ և էկոնոմիկա, Հայաստան.- 2003.- N10-11.- էջ146-152:

ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվ. տնտեսագիտության ինստիտուտ // Հայկական համառոտ հանրագիտարան, Ե., 2003.- Հ.4.- էջ 757-758:

Միքայել Քոթանյանի անվան տնտեսագիտության ինստիտուտի գիտահետազոտական գործունեությունը ՀՀ ԳԱ ակադեմիայի 60 տարիներին // Ֆինանսներ և էկոնոմիկա, Հայաստան.- Ե.- 2003.- N10-11.- էջ 6-18: [Դեդկից Գ.Խանիկյան]

Վիկտոր Համբարձումյանի հավերժության գրավականը: (Համբարձումյանի ծննդյան 95 ամյակի առթիվ) // Լրաբեր հաս.գիտ. // ՀԽՍՀ ԳԱ.- 2003.- N2, էջ 228-236:

Տնտեսագիտություն. // Հայաստանի Հանրապետության Գիտությունների ազգային ակադեմիան 60 տարում.- Ե.: «Գիտություն».- 2003.- էջ 184-190:

- Նույնը ռուս., անգլ. լեզ.

Библиография научных трудов по миграции, изданных в Республике Армения в 1990-2002гг. // Рынок капитала в Ар-

мении.- (аналитический журнал).- Е.,- 2003.- N5-6.- с. 24-29.
[Соавт.: А.Аракелян, А.Галстян, М.Петросян].

Научно-исследовательская деятельность Иинститута
экономики им.М.Котаняна за 60 лет основания Академии наук
РА // Рынок капитала в Армении.- (Аналитический журнал.-
Е.-2003.- N17,18 - с. 34-39.- [Соавт.: Г.Ханикян].

Проблемы занятости в сельском хозяйстве Армении //
Общество и экономика.- М.,- 2003.- N3.- с. 151-164.

Управление занятостью в сельском хозяйстве респуб-
ли Армения: состояние и перспективы // Международный жур-
нал "Проблемы теории и практики управления".- М.- 2003.-
N1.- с.75-80.

**ԱՇԽԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱՅՐԲԵՆԱԿԱՆ ՑԱՆԿ
АЛФАВИТНЫЙ УКАЗАТЕЛЬ ТРУДОВ**

Ազատ Սարգսի Համբարյանի կյանքի, գիտական, գիտակազմակերպական և մանկավարժական գործունեության համառոտ ակնարկ	1998
Ականավոր տնտեսագետ-գիտնականը, մանկավարժն ու հասարակական գործիչը (Ա.Առաքելյանի ծննդյան 75 -ամյակի առթիվ)	1984
Անվանի գիտնականը, մանկավարժը (Հայկական ՍՍՀ ԳԱ ակադեմիկոս Ա.Ա.Առաքելյանի ծննդյան 70-ամյակի առթիվ).- Սովետական Հայաստան	1979
Ագրարային քաղաքականությունը և գյուղական բնակչության տեղաշարժերը	1989
Ակտիվացման գործոն	1988
Ակտիվացնել աշխատանքային ռեսուրսների օգտագործումը շուկայական հարաբերություններին անցնելու պայմաններում	1993
Աղետ և մտահոգություն	1989
Անկախություն	1991
Անկախության գործընթացի ապագան	1991
Անհատական աշխատանքային գործունեության արդի պրոբլեմները	1988
Անհրաժեշտ է ավելի բարձր տեմպ	1981
Անձնական օժանդակ տնտեսությունը արդի փուլում	1978
Անձնական օժանդակ տնտեսությունը սոցիալիզմի կատեգորիա է	1979
Անձնական օժանդակ տնտեսությունը սոցիալիզմի կատեգորիա է	1988
Անվանի գիտնականը և գործիչը.- Մ.Քոթանյանի ծննդյան 75-ամյակի առթիվ	2002
Անվանի գիտնականը, մանկավարժը (Հայկական ՍՍՀ ԳԱ ակադեմիկոս	1979

Ա.Ա.Առաքելյանի ծննդյան 70-ամյակի առթիվ)	
Աշխատանքային ռեսուրսներ	1990
Աշխատանքային ռեսուրսները և դրանց վերարտադրությունը	1992
Աշխատանքային ռեսուրսները և դրանց վերարտադրությունը	1993
Աշխատանքային ռեսուրսները և դրանց օգտագործումը	1974
Աշխատանքային ռեսուրսները և նրանց օգտագործումը	1976
Աշխատանքային ռեսուրսների արդյունավետ օգտագործման հարցի շուրջ	1984
Աշխատանքային ռեսուրսների զբաղվածության հիմնախնդիրները աշխատանքի շուկայի ձևավորման ընթացքում	2002
Աշխատանքային ռեսուրսների կառավարման պրոբլեմները Հայաստանում	1991
Աշխատանքային ռեսուրսները	1992
Աշխատանքային ռեսուրսների սոցիալ-տնտեսական բովանդակության մասին	1976
Աշխատանքային ռեսուրսների օգտագործման արդյունավետության բարձրացումը Հայկական ՍՍՀ-ում 10-րդ հնգամյակում	1977
Աշխատանքային ռեսուրսների օգտագործման արդյունավետության բարձրացման ուղիները Հայաստանում	1977
Աշխատանքի արտադրողականության բարձրացման մասին	1960
Աշխատանքի արտադրողականության բարձրացման ռեզերվները Երևանի ձեռնարկություններում	1957
Աշխատանքի արտադրողականության բարձրացման ռեզերվների հարցի-շուրջ	1966
Աշխատանքի արտադրողականության բարձրացումը առատության ուղին է	1961

Աշխատանքի արտադրողականության և զբաղվածության հիմնահարցերը	2003
Աշխատանքի շուկայի ձևավորումը և զբաղվածության հիմնահարցերը Հայաստանում անցման շրջանում	1997
Աշխատանքի շուկայի պետական կարգավորման անհրաժեշտությունը	2000
Աշխատանքի շուկայի պետական կարգավորման միջամտությունը	1996
Աշխատանքի շուկան և զբաղվածության անհրաժեշտությունը	1996
Աշխատանքի շուկան Հայաստանում անցման շրջանում	1997
Աշխատուժի արդյունավետ օգտագործումը	1985
Աշխատուժի արդյունավետ օգտագործման հարցեր	1988
Ապավինենք ինքներս մեզ	1989
Աշխատուժի օգտագործման ռեզերվները Ներարտադրական ռեզերվները Ձերժինսկու անվան հաստոցաշինական գործարանում.	1962
Աշխատուժի վերարտադրությունը. (Սոցիալիստական վերարտադրության լենինյան ուսմունքը)	1970
Աշխատուժի արդյունավետ օգտագործման հարցեր	1988
Արդյունաբերության ճյուղային կառուցվածքի կատարելագործումը: (Սոցիալիստական վերարտադրության լենինյան ուսմունքը)	1970
Արդյունաբերության ճյուղային կառուցվածքը	1976
Արդյունաբերության մեջ աշխատանքային ուժի շարժման մասին	1977
Արդյունավետ օգտագործել աշխատանքային պոտենցիալը	1987
Արտագաղթ	1999
Արտագնացության իրական դեմքը	1989

Արտադրության ռիթմ	1976
Արտաքին աշխարհի հետ ՀՀ	
գյուղատնտեսության տնտեսական	
ինտեգրացիայի կառավարումը	2002
Արցախը փորձության ժամին	1991
Արցախը փորձության ժամին. անհատի	
պաշտամունքի հետևանքները	1991
Ավելի արդյունավետ օգտագործել	
աշխատանքային ռեսուրսները	1977
Բարձր տեմպերի նախադրյալները	1976
Բնակչության ազատ տեղաշարժը գյուղից	1989
Բնակչության աճի հեռանկարները	1977
Բնակչության աքսելերացման հարցի շուրջը	1976
Բնակչության բարեկեցության բարձրացման	
կարևորագույն պայմանը	1977
Բնակչության բնական վերարտադրության	
առանձնահատկությունները	1994
Բնակչության զբաղվածությունը Հայկական ՍՍՀ-	
ում 10-րդ հնգամյակում	1972
Բնակչության զբաղվածությունը Հայկական ՍՍՀ-	
ում 10-րդ հնգամյակում	1976
Բնակչության զբաղվածությունը	
հանրապետությունում	1972
Բնակչության ուրբանիզացիան և էկոլոգիական	
պայմանների բարելավման մի քանի հարցեր	
(Առաջին ազգային կոնֆերանսի նյութեր)	1997
Բնակչության և աշխատանքային ռեսուրսների	
աճը Հայաստանում	1969
Բնակչությունը	1987
Բնակչությունը ներկա պայմաններում	
(շարունակություն ՀՀ ժողովրդագրական	
իրավիճակը հոդվածի)	1999
Բնաշխարհիկ ժողովրդի ողիսականը	1988
Բռնագաղթ և արտագաղթ	1989
Գաղթի գործընթացների կառավարման	1997

սկզբունքները և ուղիները	
Գաղթի հավանական միտումները	2002
Գաղթի հավանականությունները ապագայում	2003
Գիտատեխնիկական առաջընթացը և որակյալ աշխատուժի վերարտադրությունը	1974
Գիտությունների ակադեմիայի տնտեսագիտության ինստիտուտում	1967
Գյուղական բնակչության տեղաշարժերը երկրի սոցիալ-տնտեսական զարգացման տարբեր փուլերում	1989
Գյուղատնտեսություն. աշխատանքի արտադրողականության և զբաղվածության հիմնահարցերը	2003
Գյուղատնտեսությունը և զբաղվածությունը Կանայք և զարգացումը (2-րդ միջազգային խորհրդաժողովի նյութերը)	1997
Դեմոգրաֆիական իրավիճակը և մասնագիտական պատրաստման հարցերը	1976
Դեմոգրաֆիական քաղաքականության մի քանի հարցեր	1976
Դեպի հավերժություն	1996
Երևանի աշխատանքային բորսան	1987
Երկրաշարժի ժողովրդագրական հետևանքները	1999
Երկրաշարժի ժողովրդագրական հետևանքների տասնամյա պատկերը	1998
Երկրաշարժի տնտեսական հետևանքների վերացումը	1989
Ջարմանալի, շատ զարմանալի ժողովրդագրական օրինաչափություններ	1991
Ջբաղվածության ազգային քաղաքականության դերը	2000
Ջբաղվածության ազգային քաղաքականության հիմնախնդիրները	2000
Ջբաղվածության ազգային քաղաքականության հիմնախնդիրները	2000

Զբաղվածության կրճատման տեմդեմցը ՀՍՍՀ	
գյուղատնտեսության մեջ	1976
Զբաղվածության հիմնահարցերը և շուկայի ձևավորումը	1999
Զբաղվածության հիմնախնդիրները և աշխատանքի շուկայի ձևավորումը ՀՀ-ում	2000
Զբաղվածության հիմնախնդիրները Հայաստանում անցման շրջանում	1998
Զբաղվածության քաղաքականությունը	1997
Զբաղվածության քաղաքականությունը անցման շրջանում. Կանայք և զարգացումը	1997
Զբաղվածության ֆինանսական աղբյուրները և դրանց օգտագործման ուղղությունները	1996
Ընտանիքը փոխակերպվող հասարակության պայմաններում. Կինը և հասարակությունը	1999
Թեև վերջը կսպիանա, բայց ցավը հարատև է ժամանավոր արտագաղթողների շահերի պաշտպանությունը	2001
Ժողովրդագրական լարվածության մեղմացման պրոբլեմները, Հայաստանում թեմայի տիտղոսաթերթը, նախագիծը, նախահաշիվն ու կադրային կազմը	1992
Ժողովրդագրական քաղաքականության հետևանքները Ադրբեջանում	1989
Ժողովրդագրական քաղաքականության հետևանքները Ադրբեջանում	1990
Ժողովրդագրական քաղաքականությունը ՍՍՀՄ-ում	1981
Ժողովրդագրական տվյալները կյանքի ուղեցույց	1996
Ինչպես աշխուժացնել հանրապետության արդյունաբերությունը	1997
Ինչո՞ւ է նվազում ծնունդը, ավելանում մահացությունը, ի՞նչ անել	1996
Ինչո՞ւ է նվազում ծնունդը, ավելանում մահացությունը, ի՞նչ անել	1997

Ինտեգրացիան մերձավոր արտերկրների հետ	2000
Ինտեգրացման պրոբլեմները տնտեսագետների	
չորրորդ համաժողովում	1974
Ինտենսիվ զարգացման մի քանի հարցեր	1986
Լեւինյան պատգամների իրականացումը	
Հայաստանում	1970
Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետություն	1995
Լրիվ և ռացիոնալ զբաղվածության հարցի շուրջ	1976
Լուրջ սպառնալիքի տակ է ազգի գենոֆոնդի	
գոյատևումը	1993
Խուսափել ճակատագրական սխալներից	1989
Կանանց աշխատանքը անցումային շրջանում.	
Կինը և հասարակությունը	1998
Կեղծում են Ադրբեջանից ընտրված ԽՍՀՄ	
ժողովրդական պատգամավորները	1990
Կիրառել ակտիվ ժողովրդագրական	
քաղաքականություն	1989
Կյանքի հավերժության խորհրդանշը (նվիրված	
ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս Մ.Քոթանյանի ծննդյան 75-	
ամյակին)	2002
Հայաստանի աշխատանքային բորսան	1987
Հայաստանի արդյունաբերությունը 50-ամյակի	
շնմին	1970
Հայաստանի բնակչության միջազգային	
միգրացիաները	1996
Հայաստանի բնակչության սոցիալական կազմը	1970
Հայաստանի բնակչության վերարտադրությունը	
և տեղաշարժերը XIX-XX դարերում, XXI դարի	2000,
շնմին	2002
Հայաստանի բնակչությունը և միգրացիաները	1995
Հայաստանի բնակչությունը և նրա	
զբաղվածությունը (1928-1978թթ.)	1979
Հայաստանի բնակչությունը 150 տարում	1978
Հայաստանի բնակչությունը 50 տարում	1970
Հայաստանի Հանրապետություն	1999

Հայաստանի Հանրապետության բնակչության բնական աճի փոփոխությունները և առանձնահատկությունները 1980-1991թթ.	1993
Հայաստանի ռեսուրսային ներուժի բնութագիրը օտարերկրյա կապիտալի գործադրման տեսանկյունից	1992
Հայաստանի սոցիալ-տնտեսական զարգացումը. Մեծ հոկտեմբերի 70-ամյակի շեմին	1987
Հայաստանի տնտեսական ինտեգրացիայի անհրաժեշտությունը	1995
Հայաստանի տնտեսական ինտեգրացիայի անհրաժեշտությունը	1995
Հայաստանի տնտեսական համակարգման անհրաժեշտությունը	1995
Հայկական ՍՍՀ բնակչությունը	1985
Հայկական ՍՍՀ բնակչությունը և աշխատանքային ռեսուրսների վերարտադրության արդի պրոբլեմները	1976
Հայկական ԽՍՀ-ի հետ Նախիջևանի ԻՍՍՀ-ի և ԼՂԻՄ-ի վերամիավորման մասին	1971
Հայկական ԽՍՀ-ի հետ Նախիջևանի ԻՍՍՀ-ի և ԼՂԻՄ-ի վերամիավորման մասին	1994
Հայկական ՍՍՀ-ում աշխատանքային ռեսուրսների զբաղվածության սոցիալ- տնտեսական պրոբլեմներն արդի փուլում	1979
Հայկական ՍՍՀ արդյունաբերությունը ՍՍՀՄ կազմավորման 60 տարիների ընթացքում	1982
Հայկական ՍՍՀ տնտեսական և սոցիալական զարգացումը տասնմեկերորդ հնգամյակում	1981
Հայկական ՍՍՌ Գիտությունների Ակադեմիայի տնտեսագիտության ինստիտուտում	1965
20-րդ դարի հայ տնտեսագիտական մտքի գնահատման մի քանի հարցեր	1995
Հանդիպում Հայաստանի Գիտությունների ակադեմիայում: Վ.Խոջաբեկյանի ելույթը	1990

Հանրապետության բարգավաճման հիմքը	1970
Հաշվետվություն ՀՀ ԳԱԱ 1989թ. գիտական և գիտակազմակերպչական գործունեության հիմնական արդյունքները	1990
Հաշվետվություն ՀՀ ԳԱԱ 2001թ. գիտական և գիտակազմակերպչական գործունեության հիմնական արդյունքները	2002
Հաշվետվություն ՀՀ ԳԱԱ 2002թ. գիտական և գիտակազմակերպչական գործունեության հիմնական արդյունքները	2003
ՀՀ բնակչության զարգացման օրինաչափություններն արդի փուլում	1996
ՀՀ բնակչության գաղթի միտումները	2001
ՀՀ գյուղատնտեսության աշխատանքի արտադրողականության և զբաղվածության ձևավորման հիմնահարցերը գալիքում	2002
ՀՀ ժողովրդագրական իրավիճակը	1999
ՀՀ ժողովրդագրական իրավիճակը: Պատերազմ և շրջափակում, երկրաշարժի դեր	1999
ՀՀ հոգևոր ոլորտի ճյուղերի զբաղվածության բարելավումը	2003
ՀՀ տնտեսական զարգացման ժողովրդագրական հիմնախնդիրները	1998
ՀՍՄՀ բնակչության մահացությունը և նրա ռեգիոնալ առանձնահատկությունները	1988
ՀՍՄՀ բնակչության աճը վերջին տասնամյակներում	1989
ՀՍՄՀ բնակչության ուրբանացիան և էկոլոգիական պայմանների բարելավման մի քանի հարցեր	1984
ՀՍՄՀ բնակչությունը երեկ, այսօր և վաղը	1972
ՀՍՄՀ արդյունաբերության ներարտադրական ռեզերվների օգտագործման մի քանի հարցեր	1975
Հողը մեր հանապազօրյա	1989

Ձեռնարկվում են լուրջ աշխատանքներ	1999
Ճշմարտությունը բացարձակ է	1988
Մահացության աճը	1997
Մահացության ընդհանուր պատկերը	
Հայաստանում ներկայումս և մոտ ապագայում	2001
Մայրության ֆոնդը աղետի գոտում	1989
Մարդահամարի կարևորությունն ու անհրաժեշտությունը	2001
Մարդահամարները	1981
Մեզ զինվորներ միշտ էլ անհրաժեշտ են	1992
Մեծ վերափոխումների ուղիով	1978
Մեքենաշինական ձեռնարկություններում ռիթմիկ աշխատանքի կազմակերպման հարցերը	1962
Մեքենաշինություն	1981
Միգրացիայի գործընթացները Հայաստանում	1999
Միգրացիոն գործընթացների կարգավորման հրամայականը	1998
Միջպետական գաղթի իրավիճակի գնահատումը	1997
Միջպետական միգրացիաները և դրանց ազդեցությունը բնակչության բնական վերարտադրության ընթացքի վրա	1996
Միջպետական միգրացիաները և ընտանիքի մեծության նվազման միտումները Հայաստանում. Կինը և հասարակությունը	1999
Միջպետական տեղաշարժերը և ընտանիքների չափերի փոքրանալու միտումները Հայաստանում	1998
Միքայել Քոթանյանի անվան տնտեսագիտության ինստիտուտի գիտահետազոտական գործունեությունը ՀՀ ԳԱ ակադեմիայի 60 տարիներին	2003
Միքայել Խաչիկի Քոթանյան	1999
Միքայել Քոթանյանի ծննդյան առթիվ	2000
Միքայել Քոթանյանի մահվան տարելիցը	2000
Մտավորականությունն այսօր Հայաստանում	1997

ընկերատնտեսական անկումի համապատկերը	
Նախիջևանի հայության պատմությունից	1988
Նախիջևանի հայության ողիսականը	2001
Ներարտադրական ռեզերվները Երևանի	
ավտոպահեստամասերի գործարանում	1962
Ներարտադրական ռեզերվները	
մեքենաշինության մեջ (Հայկական ԽՍՀ	
մեքենաշինական ձեռնարկությունների	
օրինակով)	1962
Ո՞վ կօգնի քաղաքին կամ ժողովրդագրական	
բում	1990
Ո՞վ պետք է ափսոսանք և ներողություն հայտնի	1991
Որակյալ աշխատուժի վերարտադրությունը	
ՍՍՀՄ-ում	1970
Զոտնահարել պետության որոշակի	
ֆունկցիաները	1991
Պետական մակարդակով աշխատուժի	
ժամանակավոր արտահանման կազմակերպումը	1997
Պետության կարգավորիչ դերի ամրագրման	
անհրաժեշտությունը Հայաստանում	2000
Ռիթմիկ աշխատանքի դերը արտադրության մեջ	1958
Սեփականաշնորհումը և զբաղվածության արդի	
խնդիրները	1996
Սովետական Հայաստանի արդյունաբերության	
զարգացմանը նվիրված ուսումնասիրություն	1968
Սովետական Հայաստանի բնակչությունը երեք	
միլիոն է	1978
Սովետական Հայաստանի բնակչությունը 60	
տարում	1980
Սոցիալ-տնտեսական զարգացման իրավիճակը	
ԼՂԻՄ-ում	1990
Սպիտակի երկրաշարժը և բնակչության	
արհավիրքները	1995
Սպիտակի երկրաշարժի ժողովրդագրական	
տասնամյա հետևանքները	1998

Սպիտակի երկրաշարժը, տասը տարի անց, տնտեսական և բարոյական հիմնախնդիրները.	
Կինը և հասարակությունը	1999
Վերածնված ժողովրդի անշեղ աճը	1983
Վիկտոր Համբարձումյանի հավերժության գրավականը	2003
Տեխնիկական մտավորականության ձևավորումը Սովետական Հայաստանում	1967
Տնտեսագիտական մտքի զարգացումը սովետական իշխանության տարիներին	1970
Տնտեսագիտություն	1987
Տնտեսագիտություն (Գիտությունը Հայաստանում 50 տարում ժողովածու)	1973
Տնտեսագիտություն (Հայաստանի Հանրապետության ԳԱԱ 50 տարում ժողովածու)	1994
Տնտեսագիտություն (ՀՀ ԳԱԱ տնտեսագիտության ինստիտուտը 50 տարում)	1994
Տնտեսագիտություն	1993
Տնտեսագիտություն	2003
Տնտեսական ինտեգրացիան արդի փուլում	1999
Տնտեսական ինտեգրացիան արդի փուլում (ներհանրապետական և միջպետական տնտեսական ինտեգրացիայի փոխադարձ կապը)	1999
Տնտեսական ինտեգրացիայի և աշխատուժի արտահանության կառավարումը	1999
Տնտեսական ինտեգրացիան և զբաղվածությունը	1999
Տնտեսական փոխսերտաճման հետազա ծավալման ուղիով	1993
Տնտեսական փոխսերտաճումը զբաղվածության կարևոր պայման	2000
Տնտեսավարման ռեսուրսները	1994
Ցեղասպանությունը Ադրբեջանում	1990
Ցեղասպանությունը Ադրբեջանում (ժողովրդագրական նկատառումներ)	1990
Ցեղասպանություն աշխարհի անտարբեր աչքերի	1990

առաջ	
Ուրբանիզացիոն արոցեսների ազդեցությունը Հայկական ՍՍՀ բնակչության բնական շարժի վրա	1986
Փոքր քաղաքներում աշխատուժի արդյունավետ օգտագործման հարցի շուրջ	1969
Փրկել հասարակության գլխավոր հարստությունը	1996
Քաղաքաշինության ազգային դեմքը	1990
Актуальные проблемы демографической политики	1984
Армения: политика занятости стратегически важна	1996
Библиография научных трудов по миграции, изданных в Республике Армения в 1990-2002гг.	2003
В институте экономики Академии наук Армянской ССР	1965
Возможности регулирования миграции населения Республики Армения	2000
Вопросы совершенствования демографической политики в условиях интенсификации общественного производства	1987
Воспроизводство трудовых ресурсов. - в кн.: “Проблемы воспроизводства в условиях научно- технического прогресса”	1985
Воспроизводство трудовых ресурсов и пути их эффективного использования	1978
В связи с событиями 27 октября 1999г.	1999
Где ты нужен больше, строитель?	1989
Демографические аспекты социалистического развития	1983
Демографические аспекты урбанизации в Арм.ССР	1990
Демографические проблемы и воспроизводство трудовых ресурсов	1983
Закономерности демографического развития Республики Армения на современном этапе	1999
Занятость и пути ее повышения в малых городах	1968

Арм.ССР	
Землетрясение и население республики	1991
Из истории армянского населения Нахичевана	1988
Индивидуальная трудовая деятельность как экономическая категория	1987
Индивидуальная трудовая деятельность как экономическая категория	1988
Индустриальное развитие Армении в условиях зрелого социализма	1982
Как жить дальше?	1990
К вопросу рождаемости и демографической политики	1978
Комплексная программа научно-технического прогресса СССР на 1991-2010гг. (Комплексная программа научно-технического прогресса Арм.ССР)	1986
Комплексная программа НТП СССР на 1991-2010гг. раздел Арм.ССР	1989
Комплексная программа НТП СССР на 1986-2005гг. (Комплексная программа НТП Арм.ССР)	1983
Константы тревоги	1997
Концепция социально- экономического развития Арм.ССР	1989
Личное подсобное хозяйство – экономическая категория социализма	1989
Льготы матерям	1981
Миграционные процессы в Армении	1997
Нагорный Карабах	1988
На пороге III тысячелетия	1999
Народонаселение, старость или молодость	1977
Население Армении в 2000 году	1976
Население Арм.ССР	1977
Население и трудовые ресурсы	1988
Научно-исследовательская деятельность Института экономики им. М. Котаняна за 60 лет основания Академии наук РА	2003
На чужбину - в поисках... чего?	1997

Особенности воспроизводства и эффективность использования трудовых ресурсов региона	1978
Перспективы рационального использования трудовых ресурсов в условиях индустриального развития Арм.ССР	1986
Политика занятости стратегически важна	1997
Последствия землетрясения и возрождение Армении	1989
Причина эмиграции-безработица	1998
Проблемы демографии, трудовых ресурсов и миграции населения	1998
Проблемы занятости в домашнем хозяйстве	1973
Проблемы занятости в сельском хозяйстве Армении	2003
Проблемы занятости и роль государства в переходной период	1999
Проблемы социально-экономического и демографического развития НКАО	1991
Проблемы урбанизации и расселения в Арм.ССР	1988
Прогнозирование социально-экономического развития и демографических процессов в условиях ускорения НТП	1988
Пути повышения занятости в общественном производстве Арм.ССР	1966
Пути повышения эффективности использования трудовых ресурсов Арм.ССР	1977
Расправа	1998
Расширенное воспроизводство населения и использование трудовых ресурсов Арм.ССР в 1966-1985гг.	1966
Рационально использовать рабочую силу	1988
Региональные особенности демографического развития и некоторые проблемы его управления	1988
Региональные проблемы научно-технического прогресса СССР. Армянская ССР	1989
Региональные проблемы улучшения использования трудовых ресурсов Арм.ССР	1984

Регулирование миграционными процессами в Республике Армения	2001
Республика Армения	2000
Республика Армения: тенденции управления экономической интеграцией	1996
Республика Армения: трудовые ресурсы и проблемы занятости	1996
Республика Армения: формирование рыночных отношений и роль государства	2000
Рождаемость, миграция и занятость	1996
С ног на голову пытаются поставить факты народные депутаты СССР от Азербайджана	1990
Современные проблемы воспроизводства трудовых ресурсов региона. - В сб. Проблемы социально- экономического развития горных районов	1985
Современные проблемы воспроизводства трудовых ресурсов региона	1985
Страна страдает из-за эмиграции	1999
Стратегическое значение политики занятости	1997
Трудовые ресурсы Армении и проблемы занятости	1995
Трудовые ресурсы в перспективе	1975
Трудовые ресурсы и их использование	1977
Трудовые ресурсы. Характеристика ресурсного потенциала Армении в ракурсе приложения иностранного капитала Предпосылки развития внешнеэкономических связей Армении	1992
Управление занятостью в сельском хозяйстве Республики Армении: состояние и перспективы	2003
Управление миграционными процессами в республике	1998
Формирование рыночных отношений и роль государства в Республике Армения	2000
Экономическая наука (в сб. "Достижения науки в Советской Армении"	1984
Bevölkerungswachstum und Arbeitskräfteressource.	1983

National resources of Armenia; Their potential and foreign caoital investment feasibility.- The premise for the development of foreign Economic Relations of Republic of Armenia

1992

Sceintific and technological progress and the effective use of regional labour resources: a case study of Armenian SSR

1988

Թարգմանություն

Մարքսիզմ-լենինգիմի հիմունքներ (ուսումնական ձեռնարկ, էջ 257-368)

1960

Նույնի նորագված թարգմանություն, 2-րդ հրատարակություն, էջ 257-371

1963

Խմբագրած աշխատանքներ

Ադոնց Մ.Յ. Հայաստանի ժողովրդական տնտեսությունը և հայ տնտեսագիտական միտքը XX դարի սկզբին

1968

Առաքելյան Ա.Ա. Գիտատեխնիկական առաջընթացը և բնական ռեսուրսների օգտագործումը

1976

Բադալյան Ս.Ա. Սոցիալիստական սեփականության ձևերի զարգացման մասին

1960

Գուլանյան Խ.Գ. Մարքսիստական տնտեսագիտական մտքի տարածումը հայ իրականության մեջ (1890-1920)

1961

Գուլանյան Խ.Գ. Ուրվագծեր հայ տնտեսագիտական մտքի պատմության (XVIII դարի վերջերից XIX դարի 90-ական թվականները)

1959

Թումանյան Հ.Ե. Հայաստանի տնտեսական զարգացման պատմություն (Հնագույն

ժամանակներից մինչև XVIII դարի վերջը)

1960

Թովմասյան Լ.Ռ. Հավելյալ արժեքի թեորիան

1959

Մարքսի տնտեսական ուսմունքի անկյունաքարն է	
Թովմասյան Ն.Ռ. Աշխատավարձի ժամանակակից բուրժուական տեսությունների ռեակցիոն էությունը	1955
Կարապետյան Հ.Ն. Սոցիալ-տնտեսական միտքը բոլշևիկյան հայ պարբերական մամուլում (ակունքներից մինչև 1917թ.)	1980
Մանասերյան Ն.Մ. Աշխօրից դեպի դրամական վարձատրություն	1960
Ոսկերչյան Պ.Տ. ՍՍՌՄ տնտեսական և առևտրական կապերը տնտեսապես թույլ զարգացած երկրների հետ	1961
ՍՍՌՄ արդյունաբերության էկոնոմիկա	1957
Քոթանյան Մ.Խ. Նյութական շահագրգռվածությունը կոմունիզմի կառուցման ժամանակաշրջանում	1966
Քոչարյան Ս.Ա. Հակասությունները իմպերիալիստական երկրների միջև ժամանակակից էտապում	1957
Карапетян А.А. Генезис и сущность национальной экономики	1984
Воспроизводство трудовых ресурсов (в книге "Проблемы воспроизводства в условиях научно-технического прогресса")	1985

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԳԱՍՏԱԿԱԴԵՄԻԿՈՍ Վ.Ե. ԽՈՋԱԲԵԿՅԱՆԻ ԿՅԱՆՔԻ ԵՎ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵԹՎԵՐԸ.....	7
ОСНОВНЫЕ ДАТЫ ЖИЗНИ И ДЕЯТЕЛЬНОСТИ АКАДЕМИКА НАН РЕСПУБЛИКИ АРМЕНИЯ ВЛАДИМИРА ВГИШЕВИЧА ХОДЖАБЕКЯНА.....	12
ԳԻՏԱԿԱՆ, ԳԻՏԱ-ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՋԱԿԱՆ ԵՎ ՄԱՆԿԱԿԱՐԺԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՈՈՏ ԱՎԱՐԿ.....	16
КРАТКИЙ ОЧЕРК ЖИЗНИ, НАУЧНОЙ, НАУЧНО- ОРГАНИЗАЦИОННОЙ И ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ	35
ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ Վ. Ե. ԽՈՋԱԲԵԿՅԱՆԻ ԿՅԱՆՔԻ ԵՎ ԱՇԽԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ.....	50
ԱՇԽԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ՑԱՆԿ.....	57
ԱՇԽԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱՅԲԲԵՆԱԿԱՆ ՑԱՆԿ.....	96

СОДЕРЖАНИЕ

ОСНОВНЫЕ ДАТЫ ЖИЗНИ И ДЕЯТЕЛЬНОСТИ АКАДЕМИКА НАН РЕСПУБЛИКИ АРМЕНИЯ ВЛАДИМИРА ЕГИШЕВИЧА ХОДЖАБЕКЯНА.....	7
ОСНОВНЫЕ ДАТЫ ЖИЗНИ И ДЕЯТЕЛЬНОСТИ АКАДЕМИКА НАН РЕСПУБЛИКИ АРМЕНИЯ ВЛАДИМИРА ЕГИШЕВИЧА ХОДЖАБЕКЯНА.....	12
КРАТКИЙ ОЧЕРК ЖИЗНИ, НАУЧНОЙ, НАУЧНО- ОРГАНИЗАЦИОННОЙ И ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ.....	16
КРАТКИЙ ОЧЕРК ЖИЗНИ, НАУЧНОЙ, НАУЧНО- ОРГАНИЗАЦИОННОЙ И ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ.....	35
ЛИТЕРАТУРА О ЖИЗНИ И ТРУДАХ В.Е.ХОДЖАБЕКЯНА.....	50
ХРОНОЛОГИЧЕСКИЙ УКАЗАТЕЛЬ ТРУДОВ.....	57
АЛФАВИТНЫЙ УКАЗАТЕЛЬ ТРУДОВ.....	96

30461408

[ՍՏՈՐԵՎ ՆԵՐԿԱՅԱՑՎՈՒՄ ԵՆ

Վ.Խ.ԽՈՋԱԲԵԿՅԱՆԻ ԵԼՈՒՅԹՆԵՐԸ,

ՋԵԿՈՒՑՈՒՄՆԵՐԸ, ՋԵԿՈՒՑԱԳՐԵՐԸ,

ԱՐԽԻՎԱՅԻՆ ՆՅՈՒԹԵՐԸ ԵՎ

ՆԱՄԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ԿԱՊԵՐԸ]

1987

Ելույթ Համամիութենական գիտապրակտիկ կոնֆերանսում «Սովետական հասարակության աշխատանքային ներուժը» թեմայով.- 1987.- ՀԱԱ.- ֆ.2264.- ց. 17.-1. գ.1-6 էջ:

Выступление: Задачи повышения эффективности промышленного производства в Армянской ССР в свете решений XXV съезда КПСС.- ՀՀ Կենտկոմի քյուրոյի նիստում.- 1987.-19.06

Выступление на Всесоюзной научно-практической конференции "Трудовой потенциал советского общества" в городе Суздале.- 1987.- 7 октября -НАА.- ф.-2264.- оп.- 1.- д.17.- 1-6 с.

Региональные проблемы воспроизводства трудовых ресурсов.- сообщение на выездном заседании научного совета Академии Наук СССР.- 1987.- 3 июня.

1988

Երկխոսություն ՀԿԿ Կենտկոմի քարտուղար Կ.Դեմիրճյանի հետ.- 1988.- ՀԱԱ.- ֆ.2264.- ց.1.գ. 57.- 1-11 էջ:

Երկրաշարժի սոցիալ-տնտեսական հետևանքները և այն վերացնելու խնդիրները.- Ելույթ ՀՀ ԳԱԱ ընդհանուր ժողովում.-1988.- ՀԱԱ.- ֆ.2264.- ց.1.գ.59.- 16 դեկտեմբեր. 1-7 էջ.- արժանացել է ԽՍՀՄ Մինիստրների խորհրդի նախագահ Ն.Ռիժկովի հավանությանը:

Նույն ելույթով դիմել է Ն.Ռիժկովին և ԽՍՀՄ ԽՄԿԿ Կենտկոմի քարտուղար՝ Սյունկովին՝ աղբյուրների

կողմից պատմությունը կեղծելու առթիվ.- 1988.- 16 դեկտեմբեր:

Լեռնային Ղարաբաղի սոցիալ-տնտեսական զարգացման և բնակչության միգրացիայի վերաբերյալ.- Ելույթ ՀԱՍՀ ԳԱ տարեկան ընդհանուր ժողովում.- 1988.- 12 մայիսի:

Վերակառուցում, դեմոգրաֆիա, հրապարակայնություն.- Ելույթ ՀՀ ԳԱԱ ընդհանուր ժողովում.- 1988.- ՀԱԱ.- ֆ.2264.-գ.1.գ. 60.- 1-15 էջ:

1989

Երկրաշարժի տնտեսական հետևանքների վերացումը.- Ելույթ ԳԱ ընդհանուր ժողովում.- 1989.- 17-18 մայիսի:

1994

Հայաստանի տնտեսական զարգացման գործողությունները.- Ելույթ ՀՀ ԳԱԱ նախագահության նիստում.- 1994.- դեկտեմբեր:

1998

Վ.Խոջաբեկյանի ելույթը ՀՀ ԳԱԱ տարեկան ընդհանուր ժողովում.- Գիտության ոլորտից երիտասարդության արտահոսքի, երիտասարդների ներուժի պահպանման, մաքսային համակարգի, սեփականաշնորհման հարցերի վերաբերյալ.-10.04.1998.

ՁԵԿՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

1963

Основные направления повышения занятости населения в общественном хозяйстве Арм.ССР (рукоп.).- Научный док-

лад представлен в НИИЭП Госплана СССР.- Научный доклад является разделом общей темы N9346 (раздел Г-экономические обоснования рационального использования трудовых ресурсов на 1966-1970гг. по СССР и союзным республикам), выполненный по заданию Совета Министров СССР.- 1963.- НАА.- ф. 1088.- оп.4.- д.74.- л.5.- с.1-82.- Коллектив авторов.

Трудовые ресурсы и их использование в Арм.ССР (анализ современного состояния). Научный доклад, представленный в Госплан Арм.ССР и НИИ Госплана СССР (секретно). Научный доклад является разделом общей темы N9346 (раздел Г-экономические обоснования рационального использования трудовых ресурсов на 1966-1970гг. по СССР и союзным республикам), выполненный по заданию Совета Министров СССР.- 1963.- НАА.- ф. 1088.- оп.4.- д.74.- л.1.- 79 с.- Коллектив авторов.

1965

Методы и пути обеспечения занятости в малых городах Арм.ССР.- Научный доклад, представленный в НИИ Госплана СССР согласно координационному плану работ по разделу "Г" "Проблемы занятости трудовых ресурсов и экономические мероприятия по их рациональному использованию", включенный в план развития народного хозяйства СССР на 1965г. (приложение 8 и постановление Совета Министров СССР от 7.12.1964г. за N1000).- 1965.- НАА.- ф.1088.- оп.4.- д.74.- л.6.- с.1-87.

Повышение занятости и совершенствование планирования отраслевой структуры промышленности (вариантным методом).- Доклад представлен на научной сессии по вопросам рационального планирования трудовых ресурсов.- НИИЭП Госплана СССР.- М.- 1965.- НАА.- ф.1088.- оп. 4.- д.74.- л.7.- 1-15 с. Соавтор: Бабалян С.

Рациональное использование трудовых ресурсов.- доклад на научном совещании.- М.- 1965.- 19-22 октября.

1969

Հայկական ՍՍՀ բնակչության ընդլայնված վերարտադրությունը և աշխատանքային ռեսուրսների օգտագործումը 1966-1985թթ.- Ձեկուցում ՀԽՍՀ ԳԱ հասարակագիտական բաժանմունքի տարեկան ընդհանուր ժողովում.- 1969.- 25 մարտի:

Հայաստանի բնակչության վերարտադրությունը և աշխատանքային ռեսուրսների օգտագործումը.- ՀՍՍՀ ԳԱ Կիրովականում գումարված արտագնա նստաշրջան.- 1969.- 06-07.05:

1970

Աշխատանքային ռեսուրսների վերարտադրությունը.- Ձեկուցում ՀԽՍՀ ԳԱ հասարակագիտական բաժանմունքի տարեկան ընդհանուր ժողովում.- Ե.- 1970.- 10-11 փետրվար:

1974

Հայկական ՍՍՀ աշխատանքային ռեսուրսների օգտագործման արդյունավետության բարձրացման պրոբլեմները տասներորդ հնգամյակում. Ձեկուցում ՀԽՍՀ ԳԱ հասարակական գիտությունների բաժանմունքի բյուրոյում.- 1974.- (ապրիլի 4-ի նիստի հ.1 արձանագրություն):

1977

Հայկական ՍՍՀ ազգաբնակչությունը և աշխատանքային ռեսուրսների օգտագործման արդյունավետության բարձրացումը.- Ձեկուցում նվիրված գիտատեխնիկական առաջադիմության հարցերին գիտագործնական կոնֆերանսում.- Ե.- 1977.- մայիսի 5:

1978

Աշխատանքային ռեսուրսների կազմավորման հեռանկարները Հայաստանում.- զեկուցում ԳԴՀ կենտրոնական տնտեսագիտական, Լայպցիգի տնտեսագիտական, Դրեզդենի աշխատանքի ինստիտուտներում.- 1978:

Բնակչության վերարտադրությունը և աշխատանքային ռեսուրսները Հայաստանում 150 տարում.- Ձեկուցում Ռուսաստանի հետ Հայաստանի միավորման 150-ամյակին նվիրված հանրապետական գիտա-տեսական կոնֆերանսում.- Ե.- 1978.- ապրիլի 21:

Նորածինների այսպես կոչված »աքսելերացումը« Հայաստանում.- զեկուցում ԳԴՀ կենտրոնական տնտեսագիտական ինստիտուտում և Բեռլինի Հուբոլտի անվան համալսարանի տնտեսագիտության ամբիոնում.- 1978:

Սովետական Հայաստանի բնակչությունը և աշխատանքային ռեսուրսները.- Ձեկուցում ՀՍՍՀ ԳԱ պատմության և տնտեսագիտության բաժանմունքի տարեկան ընդհանուր ժողովում.- 1978.- 21 մարտի:

1980

Հայաստանի աշխատանքային ռեսուրսների օգտագործման հիմնահարցերը.- զեկուցում ԳԴՀ ԳԱ կենտրոնական տնտեսագիտության և Լեյպցիգի տնտեսագիտության ինստիտուտներում.- 1980:

1981

Աշխատանքային ռեսուրսների արդյունավետ օգտագործման ուղիները Հայկական ՍՍՀ-ում.- Ձեկուցում ՀՍՍՀ ԳԱ պատմության և տնտեսագիտության բաժանմունքի տարեկան ընդհանուր ժողովում.- 1981.- 6 ապրիլի:

1986

Աշխատանքային ռեսուրսների օգտագործման և վերարտադրության ռեգիոնալ պրոբլեմները.- Ձեկուցում ՀԽՍՀ ԳԱ պատմության և տնտեսագիտության բաժանմունքի տարեկան ժողովում.- 1986.- 25 ապրիլ:

1987

Հայկական ՍՍՀ բնակչությունը և աշխատանքային ռեսուրսները 1986-2010թթ.- գիտական զեկուցում Հայկական ՍՍՀ ԳԱ նախագահության նիստում.- Ե.- 1987.- 25.03.- արձանագրություն հ.6 (997):

Հայկական ՍՍՀ բնակչությունը և աշխատանքային ռեսուրսները 1986-2010թթ.- գիտական զեկուցում Հայկական ՍՍՀ ԳԱ տարեկան ընդհանուր ժողովում.- Ե.- 1987.- 29 ապրիլ:

Հասարակական արտադրության արդյունավետության բարձրացման արդի խնդիրները ՍՍՀԿ 27-րդ համագումարի որոշումների լույսով (թեզիսներ).- Երիտասարդ գիտնականների և մասնագետների գիտական կոնֆերանսի զեկուցումներ.- 1987.- խմբագրության համահեղինակներ:

1988

Ред. Региональные особенности воспроизводства населения, использования трудовых ресурсов и вопросы демографической политики.- Дилижан.- 1988.- 24-26 мая, 112 с.

Ред. Социально-экономические исследования брака, семьи, репродуктивных установок и вопросы прогнозирования населения.- Дилижан.- 1988.- 24-26 мая.- 158 с.

Социально-демографическая ситуация и проблема занятости населения.- Доклад на всесоюзной конференция в Дилижане.- 1989.- НАА.- ф.2264.- оп.1.- д.61.- с.1-8.

1990

Արդի Հայաստանը.- Ձեկուցում Սիդնեյի հայկական համայնքում (Սիդնեյի Ռամկավար Ազատական կուսակցության նախաձեռնությամբ).- հունիսի 25-ին

Իրադարձությունները ԼՂԻՄ-ում.- Ձեկուցում Սիդնեյի հայկական համայնքում (Սիդնեյի Ռամկավար Ազատական կուսակցության նախաձեռնությամբ), ծայնագրությունները պահպանվում են.- 1990. հունիսի 30-ին

Ցեղասպանությունը արդի Ադրբեջանում.- Ձեկուցում Հայոց ցեղասպանության 75-ամյակի առթիվ.- ապրիլի 20.- Ժողովրդագրական պրոցեսներ, «Հայերի ցեղասպանություն. պատմություն, տնտեսություն. քաղաքական պատասխանատվություն».- Միջազգային գիտաժողով.- 1990:

Ձեկույց շուկայական հարաբերությունների անցնելու պայմաններում աշխատանքային ռեսուրսների օգտագործումն ակտիվացնելու մասին.- 1991.- ՀԱԱ.- ֆ.2264.- ց.1.գ. 64.- 1-16 էջ:

1993

Ակտիվացնել աշխատանքային ռեսուրսների օգտագործումը շուկայական հարաբերություններին անցնելու պայմաններում.- 1993. ՀԱԱ.- 1-3 էջ, միջազգային գիտաժողով՝ հրավիրված Դիլիջանում:

1994

Ձեկուցում համահայկական տնտեսական նստաշրջանում «Ժողովրդագրական քաղաքականություն» թեմայով.- 1994.- ՀԱԱ.- ֆ.2264.- ց.1.գ. 37.- 1-8 էջ:

ՀՀ բնակչության զարգացման օրինաչափությունները.- Ձեկուցում ՀԽՍՀ ԳԱ պատմության և տնտեսագիտության բաժանմունքի տարեկան ընդհանուր ժողովում նվիրված ՀՀ ԳԱԱ 50 ամյակին.- 1994.- 9 մայիս:

ՀՀ աշխատանքային ռեսուրսները և դրանց օգտագործումը շուկայական հարաբերությունների պայմաններում // Ձեկուցում.- 1995.- հունիս 12-14.- ԱՄՆ-ի Կոլորադոյի համալսարանի (Բոլդեր) աշխատակիցների հետ երևանում:

1995

Հայաստանի ռեսուրսային պոտենցիալը և արտաքին տնտեսական կապերը.- Ձեկուցում Միջազգային գիտական նստաշրջանում, նվիրված Իրանի Իսլամական Հանրապետության հետ Անդրկովկասի և Միջինասիական նորանկախ պետությունների տնտեսական կապերի զարգացմանը.- Թեհրան.- 1995.- հունվար 21-25:

1996

Աշխատանքային շուկայի ձևավորումը և զբաղվածության քաղաքականության հիմնահարցերը Հայաստանում անցման շրջանում թեմայի 1996թ. արդյունքները.- 1997.- ՀԱԱ.- ֆ.2264.- ց.1.գ. 41.- 1-13 էջ:

1997

ՀՀ բնակչության զբաղվածությունը.- Տնտեսական և ներդրումային նախագծերի նախապատրաստում և մշակում ու տնտեսական վերլուծություն.- ՄԱԿ-ի Ասիայի և Խաղաղ Օվկիանոսի տնտեսական և սոցիալական հանձնաժողովի փորձագետների գիտական սեմինար.- 1997.- նոյեմբերի 2-12.- 1997.- ՀԱԱ.- ֆ. 1088.- ց.8.- գ.46.- էջ 65:

1998

Հայերի ցեղասպանությունը Ադրբեջանում.- գիտա-
ժողով.- Արցախյան շարժման 10-ամյակը.- 1998.- Ստե-
փանակերտ.-19 փետրվար:

1999

Ծերացած բնակչության ժողովրդագրական
խնդիրները ՀՀ-ում.- Ջեկուցում.- Տարեց և ծեր բնակչու-
թյան հիմնախնդիրները Հայաստանում.- Հանրապետական
գիտագործնական կոնֆերանս.- Ե.-1999.- 24 սեպտեմբեր:

Ժողովրդագրական իրավիճակի ընդհանուր բնու-
թագրությունը.- Ազգային սեմինար.- Առողջապահության
գարգացման հիմնախնդիրները Հայաստանում.- Ե.-1999.-
24-27 մարտի:

Ժողովրդագրական իրավիճակը Հայաստանում.-
Ազգային սեմինար.- Սոցիալական ապահովության և կեն-
սաթոշակային համակարգի զարգացումը Հայաստա-
նում.- Ե.-1999.- 31 մայիսի - 3 հունիս:

Հայաստանում շուկայական էկոնոմիկայի անցման
շրջանում սոցիալական կողմնորոշման հասարակության
սոցիալական մոդելը.- Մ.- 1999.- հոկտեմբեր:

О миграции населения Армении.- Доклад на конферен-
ции "Проблемы вынужденной миграции в странах СНГ и Бал-
тии".- М. 1999.- 27-28 сентября.

Формирование рыночных отношений и регулирующая
роль государства на примере Республики Армения.-Доклад на
Международной научной коференции "Социальные модели
общества в период перехода к социально ориентированной ры-
ночной экономике: принципы, практика, перспективы"- М.-
1999.- 29 сентября -1 окт.

1962

Внутрипроизводственные резервы на заводе "Автозап-частей".- Докладная записка составлена на основе материалов обследования по просьбе Управления машиностроения и стан-костроения Совнархоза Арм.ССР.- 1962.- НАА.- ф. 1088.- оп.3.- д. 310.- л.5. Соавторы: В.Григорян, С.Бабаян, С.Семено-ва, Л.Акопян, З.Азизян, Л.Петросян.

1963

Баланс трудовых ресурсов Арм.ССР (раздел промыш-ленности), (рукоп.).- 1963.- 11 с. Работа представлена в НИИЭП Госплана СССР, Госплан Арм.ССР. Одобрена и практически применена.

1965

Итоги выборного обследования повышения занятости в малых городах Арм.ССР.- Докладная записка предоставлена в Совмин и Госплан Арм.ССР и использована.- 1965.- НАА.- ф.1088.- оп.4.- д.74.- л.6.- с.1-25.

1967

Աշխատանքային ռեսուրսները և ՀՍՄՀ փոքր քա-ղաքներում զբաղվածության հարցերը.- 1967.- ՀԱԱ.- ֆ.2264.- ց.1. գ.3.- 1-71 էջ. Ներկայացված է ՀՍՄՀ Մի-նիստրների խորհուրդ:

Հայաստանի արդյունաբերությունը 1920-1966թթ.- Գիտական զեկուցագիր մշակած և ներկայացված ՀԿԿ Կենտկոմ.- 1967.- ՀԱԱ.- ֆ.1088.- ց.4.- գ.125.- 1-4 էջ:

1970

Оборот и текучесть рабочей силы в промышленности Арм.ССР.- 1970.- Представлена в Совмин Арм.ССР.- Иполь-зована при разработке X-ой пятилетки развития н/х республи-ки.

Трудовые ресурсы Арм.ССР и их использование в общественном производстве до 1975г.-Проблема разработана по поручению Госплана Арм.ССР в координации с Институтом Экономики и планирования народного хозяйства Госплана Арм.ССР.- 1970.-НАА.- 1088.-оп.4.- д.132.- Соавт.: Вардапян А. Искударян М., Телеганова Т., Азизян З., Агаджанян Е.

1974

Воспроизводство населения и трудовых ресурсов Арм.ССР на 1975-1990гг.; Некоторые вопросы использования трудовых ресурсов Арм.ССР в X пятилетке; Проблемы занятости в домашнем хозяйстве.- Докладные записки, представленные в Госплан Арм.ССР.- 1974.- НАА.- ф. 1088.- оп. 6.- д. 23.

Население и трудовые ресурсы Арм.ССР в десятой пятилетке.- 1974.- Архив Госплана Арм.ССР.- с.1-40.- Использована при разработке плана десятой пятилетки.

1980

Балансы трудовых ресурсов Арм.ССР за 1985 и 1990гг.- Архив Госплана Арм.ССР.- 1980.- Представлена в Госплан республики и использована при разработке XI-ой пятилетки и долгосрочной перспективы развития н/х республики.

1981

Прогноз трудовых ресурсов и пути их рационального использования в Арм.ССР за 1981-1990гг. Б 940401.- М.- 1981.- 36 с.- Представлено в Госплан Арм.ССР (депонированная работа).

1989

Զեկուցագիր ՀԿԿ Կենտրոնական կոմիտեի առաջին քարտուղար Ս.Հարությունյանին, ՀՍՍՀ Մինսիստրների

խորհրդի նախագահ Վ.Մարգարյանցին.- 1989.- ՀԱԱ.- ֆ. 2264.- ց.1. գ.62.- 11-15 էջ:

1990

Կարծիք «Ադրբեջանից փախած հայերի օգնության ընթացքի մասին» ՀԽՍՀ Մինիստրների խորհրդի 23.05.1990թ. ՀՍ հԸ-4 գրության 6-րդ կետի առթիվ.- 1990.- ՀԱԱ.- ֆ.2264.- ց.1.գ.63.- 1-7 էջ:

1991

Աշխատանքային ռեսուրսների զբաղվածությունը.- Ակնարկներ փոքր պետությունների տնտեսական ռեֆորմների փորձի մասին.- 1991.- դեկտեմբեր,- ՀԱԱ.- ֆ.1088.- ց.8.- գ.74.-1-56 էջ, ներկայացվել է ՀՀ Նախարարների խորհրդի տնտեսական ռեֆորմների բաժին:

Հայաստանի Հանրապետության բնակչության բնական շարժի մասին (1988թ. դեկտեմբերյան երկրաշարժի ազդեցությունը բնակչության ծննդաբերության վրա).- ՀՀ ազգային վիճակագրական ծառայություն, ժողովրդագրության և մարդահամարի բաժին, գործ 6.- 1991.- 20 հոկտ.- 1-12 էջ [Հեղ-կից Լ.Դավթյան]:

1992

Ձեկուցագիր Ադրբեջանից բռնագաղթած հայերի տեղաբաշխման, տարաբնակեցման սոցիալ-տնտեսական զարգացման անհետաձգելի խնդիրների մասին.- Ներկայացվել է ՀՀ Նախարարների խորհուրդ և էկոնոմիկայի նախարարություն.- 1992.- ՀԱԱ.- ֆ. 1088.- ց.8.- գ.74.- էջ 1

Լայնամասշտաբ ժողովրդագրական քաղաքականություն կիրառելու անհրաժեշտությունը.-1989.- մարտ.- 21 էջ.- Ներկայացվել է Հայաստանի Կենտկոմ և Հայկական ԽՍՀ Մինիստրների խորհուրդ:

1992

Ժողովրդագրական լարվածությունը մեղմելու պրոբլեմները Հայաստանում.- 1992.- դեկտեմբեր.- ներկայացվել է ՀՀ էկոնոմիկայի նախարարություն:

1993

Ձեկուցագիր ՀՀ ԳԱ նախագահությանը «Տնտեսության առողջացման մասին» -1993 ՀԱԱ.- ֆ.2264.- ց.1.գ. 66.- 10.03.- 1-6 էջ:

Հանրապետության ժողովրդագրական քաղաքականության հիմնական սկզբունքները:(Եզրակացություններ և առաջարկություններ).- 1993.- դեկտեմբեր.- 1-34 էջ
Ներկայացվել է ՀՀ էկոնոմիկայի նախարարություն:

Սահմանամերձ գոտիներում ժողովրդագրական քաղաքականություն մշակելու և կիրառելու անհրաժեշտությունը. Ներկայացվել է ՀՀ էկոնոմիկայի նախարարություն 1993.- ապրիլ.- ՀԱԱ.- ֆ. 1088.- ց.8.- գ.74.- 1-8 էջ:

1994

Գյուղի սոցիալական զարգացման արդի միտումները.- 1994 դեկտեմբեր.- 1994.- ՀԱԱ.- ֆ.2264.- ց.1.գ. 34.- 1-39 էջ.- Ներկայացվել է ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարության էկոնոմիկայի գիտահատեգոտական ինստիտուտում Գյուղատնտեսությունը 2000թ. ծրագրում օգտագործելու համար:

ՀՀ կառավարությանը (ի լրումն ՀՀ ԳԱ նախագահության նիստի. իմ զեկուցմանը) -1994.- 6 նոյեմբերի.- ՀԱԱ.- ֆ. 2264.- ց.1.- գ.95.- 1-5 էջ

1995

Առաջարկություններ մարդահամարի հարցաթերթիկում որոշ հարցեր ավելացնելու մասին.- ՀՀ Վիճաբետ-վարչություն.- 1995.- 18.08.- ՀԱԱ.- \$.1088.- g.8.- q.46:

1998

Առաջարկություններ ՀՀ նախագահի աշխատակազմին ներկայացնելու համար.- 1998. 16.04.- ՀԱԱ.- \$. 2264.- g.1.q.69.- 1-8 էջ:

1999

Առաջարկություններ «ՀՀ հարկային և մաքսային օրենսդրության համակարգի կատարելագործման մասին» ՀՀ ֆինանսների նախարարության մշակած հայեցակարգի վերաբերյալ.- 1999.- ՀԱԱ.- \$.2264.- g.1.- q.70.- 1-5 էջ:

Առաջարկություններ ՀՀ և ՌԴ միջև մշակույթի և գիտության ասպարեզում փոխանակման ծրագրերի վերաբերյալ.- 1999.- 08.09.- ՀԱԱ.- \$. 1088.- g.8.- q.46.- էջ 77:

2002

Կարծիք հանրապետության կառավարության աշխատակազմի ղեկավար նախարար Մ.Թովուզյանի հղած նամակի (17.05.2002թ. N107-2380) «Հայաստանի Հանրապետությունում աղքատության հաղթահարման ամփոփ ծրագրի մշակման գործընթացը (տեխնիկական առաջընթաց) ներկայացնող» «Հայացք տնտեսությանը» տեղակազրի հատուկ թողարկման վերաբերյալ (17.05.2002թ. N107-2380).- 2002.- ՀԱԱ.- \$.2264.- g.1.q.72.- 1-10 էջ:

ԱՐԽԻՎԱՅԻՆ ԱՅՈՒԹԵՐ

1962

Ներհերթափոխային աշխատօրվա կորուստները նկարահանման և ինքնանկարահանման նյութերի հիման վրա.- Հանրապետական գիտական մատաչրջանի նյութերը, նվիրված Ձերժինսկու անվան հաստոցաշինական գործարանի ներարտադրական ռեզերվներին.- Հայկ. ԽՍՀ զԱ հրատ.- 1962.- 31 էջ.- էջ6-8.- Հայաստանի ազգային արխիվ.- ֆ.1088.- ց.3.- գ.66: Համահեղինակներ՝ Վ.Գրիգորյան, Ս.Բաբայան, Ա.Աղաբաբյան և ուրիշները:

1963

Основные направления использования трудовых ресурсов Арм.ССР за 1966-1970гг. Научный доклад является разделом общей темы N9346 (раздел Г-экономические обоснования рационального использования трудовых ресурсов на 1966-1970гг. по СССР и союзным республикам), выполненный по заданию Совета Министров СССР.- 1963.- НАА.- ф. 1088.- оп.4.- д.74.- л.1.- с.1-82.- Коллектив авторов.

1964

Трудовые ресурсы Арм.ССР и их использование в 1966-1970гг.-1964.- НАА.- ф.1088.-оп.4.-д.-74.-л.4.- с.1-15. Коллектив авторов.

1965

Исходные положения баланса трудовых ресурсов Арм.ССР на 1966-1970гг.- 1965.- НАА.- ф. 1088.-оп. 4.- д. 74.- л. 5.-1-14 с. Коллектив авторов.

1967

1971-1980թթ. ՀՍՄՀ աշխատանքային ռեսուրսների օգտագործման հիմնական ուղղությունները.- 1967.- ՀԱԱ.- ֆ.1088.- ց.4.- գ.125: Համահեղինակներ՝ Օ.Կարճիկյան, Ս.Բաբայան, Վ.Գրիգորյան, Է.Օրդյան, Ս.Հարություն-

յան, Մ.Իսկուհարյան, Զ.Ազիզյան, Թ. Տելեգանովա, Ս.-
Սեմյենովա, Ա.Վարդանյան, Լ.Պետրոսյան, Ե.Աղաջանյան:

Повышение эффективности занятости в малых городах
и сельских местностях.- 1967.- НАА.- ф.2264.- оп.1.- д.6.- с.1-
17.

Трудовые ресурсы и вопросы занятости в малых горо-
дах Армянской ССР.- 1967.- НАА.- ф.2264.- оп.1.- д.- с.1-59.

1970

Анализ текучести рабочих кадров и пути ее сокращения
на Ереванском электроламповом и электромашиностроитель-
ном заводах.- Б 128860.- М.- 1970.- 71 с.- Соавторы: Захарян
М.А. Искударян М.А. (депонированная работа)

Занятость населения в домашнем и личном хозяйстве и
пути его вовлечения в общественное хозяйство в 1971-1975гг.-
1970.- Архив Госплана Арм.ССР.- Использована при разработ-
ке проекта 5-летнего плана развития н/х Арм.ССР на 1971-
1975гг.

Использование фонда рабочего времени по отраслям
промышленности Арм.ССР.- Архив НИИЭП Госплана
Арм.ССР.- 1970.-Использована при разработке X-ой пятилет-
ки развития н/х республики.

Состав незанятого населения в н/х и пути его вовлече-
ния в общественное производство Арм.ССР- Архив НИИЭП
Госплана Арм.ССР.- 1970.- Использована при разработке X-
ой пятилетки развития н/х республики.

Текущая рабочая сила в промышленности Арм.ССР.
Б 128862.- М.-1970.- 32 с. Соавторы Захарян М.А. Искударян

М.А. (депонированная работа). Представлена в Госплан Арм.ССР.

1972

Основные направления демографической политики на долгосрочную перспективу.- 1972.- Архив Госплана Арм.ССР.

1974

Воспроизводство населения Армянской ССР в 1971-1990гг.- 1974.- НАА.- ф. 1088.- оп. 5.- д.143.- с.1-68.

Некоторые вопросы использования трудовых ресурсов Арм.ССР в X пятилетке.- 1974.- НАА-ф. 1088.-оп.5.- д144.- с.1-36.

Особенности воспроизводства и пути эффективного использования трудовых ресурсов региона (на примере Арм.ССР).- 1974.-НАА.- ф. 1088.- оп. 5.-д. 145.- с.1-46.

1976

Աշխատանքային ներուժի հիմնահարցերը Հայաստանում.- զեկուցում Դրեզդենի աշխատանքի ինստիտուտում.- 1976:

Արևելյան Հայաստանի բնակչությունը.- զեկուցում Բեռլինի Հումբոլտի անվան համալսարանի տնտեսագիտության ամբիոնի նիստում.- 1976:

Խորհրդային Հայաստանի բնակչությունը և հեռանկարները.- Բնակչության աճի հաշվարկման մեթոդի մասին.- զեկուցումներ ԳԴՀ Կենտրոնական տնտեսագիտության ինստիտուտում.- 1976:

1977

Пути формирования рациональной структуры занятости населения.- 1977.- НАА.- ф. 1088.-оп.5.- д. 146.- с.1-53.

1978

ՀՍՍՀ վիճակագրության կենտրոնական վարչության կոլեգիայի թիվ 14 նիստի արձանագրությունից քաղվածք Վ.Խոջաբեկյանի մենագրության վերաբերյալ.- 1978.- 13.06.- Հայաստանի Ազգային արխիվ (այսուհետև ՀԱԱ).- ֆ.2264.- ց.1.զ. 54.- 1-2 էջ:

1979

Пути формирования рациональной структуры занятости в Арм.ССР за 1981-1990гг.- 1979.- НАА.-ф. 1088.- оп.5.- д. 147.- 1-235с.

1980

Եզրափակիչ հաշվետվություն և գրախոսություն «1980-1990թթ. ՀՍՍՀ-ում աշխատանքային ռեսուրսները և դրանց արդյունավետ օգտագործման ուղիները» թեմայի վերաբերյալ.- 1980.- ՀԱԱ.- ֆ.2264.- ց.1.- զ.7.- 1-50 էջ:

Հաշվետվություն 1976-80թթ. ԳԴՀ ԳԱ կենտրոնական տնտեսագիտության ինստիտուտում անցկացրած գործուղման մասին.- 1980.- ՀԱԱ.- ֆ.2264.- ց.1.- զ.8.- 1-6 էջ:

1985

Առավել մեծ ուշադրություն աշխատանքային ռեսուրսների օգտագործմանը.-1985.- ՀԱԱ.- ֆ.2264.- ց.1.-զ. 11.- 1985, 1-20 էջ:

Ժողովրդագրության արդի խնդիրները.- 1985.- ՀԱԱ.- ֆ.2264.- ց.1.զ.- 1-13 էջ:

Формирование и использование трудовых ресурсов АрмССР в 1991-2010гг.- 1985.- НАА.- ф.2264.-оп.-1.- д.12.- с.1-36.

Բնակչության աճի հաշվարկման մեթոդի մասին.-
1986.- // ՀԱԱ.- ֆ.2264.- ց.1.գ. 13.- 1-10 էջ

Городское население Армянской ССР в 1979-2016гг.
(по годам).- часть II.- 1986.- НАА.- ф.2264.- оп.-1.- д.15.- с.1-73.

Население Армянской ССР в 1979-2016гг. (по годам)
научный руководитель - член корреспондент АН Армянской
ССР, д.э.н., профессор В.Е.Ходжабекян.- часть I.-1986.-
НАА.- ф.2264.- оп.- 1.- д.14.- с.1-59.

Сводные таблицы прогноза численности населения Ар-
мянской ССР на 1979-2016гг. (по всей республике, сельскому
и городскому населению. Рассматриваются таблицы числен-
ности населения по отдельным возрастным группам (0-100
лет), поло-возрастной состав населения трудоспособного воз-
раста, численности женщин фертильного возраста, распреде-
ления населения по трудоспособности, таблицы рождаемости,
смертности и естественного прироста населения, вход и выход
из трудоспособного возраста и разница между ними).- науч.
рук. И исп. В.Ходжабекян. Исполнители: Г.Геворкян, В.Тов-
масян, Б.Асатрян, М.Петросян, А.Аракелян, С.Седракян и др.-
1986.- НАА.- ф.1088.- оп.8.- д.88-89.

Сельское население Армянской ССР в 1979-2016гг. (по
годам).- часть III.- 1986.- НАА.- ф.2264.- оп.-1.- д.16.- с.1-70.

Те же таблицы прогноза численности населения Ар-
мянской ССР на 1979-2016гг. (по республике, отдельным эко-
номическим районам и отдельным крупным городам).- Науч.
рук. и исп. В.Ходжабекян. Исполнители: Г.Геворкян, В.Товма-
сян, Б.Асатрян, М.Петросян, А.Аракелян, С.Седракян и др.-
1986.- НАА.- ф.2264.- оп.1.- д.14-16.- 1-202 с.

1988

ՀԱՍՅ ԳԱ պրեզիդենտ Վ.Համբարձումյանի ծննդյան
80-ամյակի առթիվ ուղերձը.- 10.09.- 1988.- ՀԱԱ.- ֆ.
2264.- ց.1.գ.78.- 1-2 էջ:

Սահմանամերձ գոտիներից բնակչության արտա-
գաղթը մեղմելու պայմանը գյուղատնտեսության զարգա-
ցումն է.- 1988.- ՀԱԱ.- ֆ.2264.- ց.1.- գ.20.- 1-5 էջ: Համա-
հեղինակ Ա.Խոջաբեկյան:

Սահմանամերձ գոտիներում ժողովրդագրական
քաղաքականություն մշակելու և կիրառելու անհրաժեշ-
տությունը.- 1988.- ՀԱԱ.- ֆ.2264.- ց.1.գ. 21.- 1-7 էջ: Հա-
մահեղինակ Ա.Խոջաբեկյան:

Վ.Համբարձումյանի կարծիք-մակագրությունը Վ.-
Խոջաբեկյանի մասին || ՀԱԱ.- ֆ.2264.- ց.1.գ. 58.- 1988.-
10.08.- 1 էջ:

Проблемы расселения и градостроительства в
Армянской ССР.- 1988.- НАА.- ф.2264.- оп.1.- д.23.- с.1-9.-
Соавтор: В.Товмасян.

Проблемы урбанизации и расселения в Арм.ССР.-
1988.- НАА.- ф.2264.- оп.1.- д.24.- с.1-6.

Региональные особенности демографического развития
и некоторые проблемы его управления.- 1988.- НАА.-ф.2264.-
оп.1.-д.22.-с 1-56с.

Сущность и цели национальной политики Азербайджана.- 1988.- НАА.- ф.2264.- оп.1.- д.25.- с.1-24.

1989

Проблемы расселения и градостроительства в Армянс-
кой ССР:.-1989.- НАА.- ф.2264.- оп.1.- д.26.- с.1-14.

Урбанизация и расселение:- 1989.- НАА.- ф.2264.-
оп.1.- д.27.- с.1-8.

1990

Հայաստանի բնակչության ելակետային տվյալների ճշգրտումը.- 1990.- ՀԱԱ.- ֆ.2264.- ց.1.- գ.91.- 1-4 էջ

Հայաստանում միջպետական միգրացիոն գործընթացները.- 1990.- ֆ.2264.- ց.1.գ.28.- 1-16 էջ:

Սահմանամերձ գոտիներից բնակչության արտագաղթը մեղմելու պայմանը գյուղատնտեսության զարգացումն է.- 1990.- ՀԱԱ.- ֆ.2264.- ց.1.- գ.104.- 1-10. էջ:

Ցեղասպանությունը Ադրբեջանում (ժողովրդագրական նկատառումներ).- 1990.- ՀԱԱ.- ֆ.2264.- ց.1.- գ.103.- 1-27 էջ:

Закономерности демографического развития РА на современном этапе.- 1990.- НАА.- ф.2264.- оп.1.- д.30.- с.1-28.

Критерии эффективной занятости населения и рационального использования трудовых ресурсов в 1990г. (научный руководитель В.Ходжабекян, исполнители В.Товмасян, Э.Агаджанов, Т.Торосян, Г.Багратян, Р.Варданян) թեմայի հաշվետվությունը.-1990.- ֆ.2264.- ց.1.գ.29.-1-38 էջ

О научно-исследовательской деятельности отдела “Демографии и трудовых ресурсов” ИЭ АН Армении за 1990г.- 1990.- НАА.- ф. 2264.- оп. 1.-д. 93.- с.1-2.

1991

Սոցիալապես թույլ պաշտպանված խմբերի օգնության կազմակերպումը.- 1991.- ՀԱԱ.- ֆ.2264.- ց.1.գ.31.- 1-5 էջ:

1993

Իրավիճակը Հայաստանում ճգնաժամային է.-
1993.- ՀԱԱ.- \$.2264.- g.1.q.67.- 1-20 էջ:

Տնտեսական ինտեգրացիան արդի փուլում.- զե-
կուցում ՀՀ արտաքին գործերի նախարարության Ծաղ-
կածորում կազմակերպած գիտական նստաշրջանում.-
1993.- ՀԱԱ.- \$.2264.-g.1.q.65.- 1-11 էջ:

1994

Բնակչության բնական վերարտադրության առանձ-
նահատկությունները.- 1994, ՀԱԱ.- \$.2264.- g.1.q.36.- 1-
17 էջ:

20-րդ դարի հայ տնտեսագիտական մտքի գնա-
հատման մի քանի հարցեր.- 1994.- ՀԱԱ.- \$.2264.-
g.1.q.35.- 1-11 էջ:

Հայաստանի Հանրապետության բնակչությունը.-
1994.- ՀԱԱ.- \$. 2264.- g.1.- q.96.- 1-4 էջ

1995

ՀՀ բնակչության միջպետական միգրացիոն գոր-
ծընթացների հավանական միտումները.- 1995.- ՀԱԱ.-
\$.2264.-g.1.q. 38.- 11-8 էջ:

ՀՀ տնտեսական կացությունը.- 1995.- ՀԱԱ.-
\$.2264.- g.1.- q.97.- 1-30 էջ:

1996

Աշխատանքի շուկայի ձևավորման և աշխատան-
քային ռեսուրսների օգտագործման հիմնահարցերը // գի-
տագործնական սեմինար.- Հայաստանը դեպի ազատ շու-
կայական տնտեսություն.- (ՀԱԱ).- Երևան.- 1996.- մայիս.-

1-13 էջ.- «Ֆրիդրիխ Էբերտի անվան միջազգային հիմնադրամի շրջանակներում»:

1997

Հաշվետվություն «Ժողովրդագրության մեղմացման պրոբլեմները Հայաստանում» թեմայի վերաբերյալ.- 1996.- ՀԱԱ.- ֆ.2264.- ց.1.գ.40.- 07.01., 1-36 էջ:

Միջպետական միգրացիան մեղմելու հնարավոր ուղիները.- 1996.- ՀԱԱ.- ֆ.2264.- ց.1.գ.42.- 1-10 էջ:

Возможные пути смягчения межгосударственной миграции населения Армении.- 1996.- НАА.- ф.2264.- оп.1.- д.39.- с.1-9.

1997

ՀՀ վարչապետ Ա.Սարգսյանի հանձնարարությամբ ՀՀ ԳԱԱ նախագահ Ֆ.Սարգսյանին հղած գրությամբ տեղեկացվում է որ Վ.Խոջաբեկյանի ՀՀ կառավարություն ներկայացրած հոդվածները և այլ աշխատություններն ուսումնասիրվում են՝ հետազոտությունների արդյունքները գործնականում կիրառելու համար.- հ. 090-639.- 1997.- 27.02. ՀԱԱ.- ֆ.2264.-ց. 1. գ.80.-1 էջ:

1998

«Ծեր» և «Ծերացած» բնակչության ժողովրդագրական խնդիրները ՀՀ-ում».- 1998.- ՀԱԱ.- ֆ.2264.- ց.1.գ.43.- 1 էջ:

ՀՀ վարչապետ Ա.Ղարբինյանի հղումը Վ.Խոջաբեկյանին՝ ակտիվ դիրքորոշման և գործարար առաջարկությունների համար.- 1998.- հ.090-235: Սոցիալ-տնտեսական քաղաքականության կանխագծումների մասին.- 1998.-21.05.- ՀԱԱ.- ֆ.2264.-ց.1.գ.82.- 1 էջ:

Նամակ ՀՀ վարչապետ Ա.Դարբինյանին սոցիալ-տնտեսական քաղաքականության կանխագծումների մասին.- 1998.- 21.05.- ՀԱԱ.- \$.2264.- g. 1.- q. 82.- 1 էջ:

1999

Ընտանիքների չափերը փոքրամալու միտումները Հայաստանում.- 1999.- ՀԱԱ.- \$.2264.- g.1.q.45.- 1-3 էջ:

1992-1998թթ. ՀՀ-ում բնակչության միգրացիոն խնդիրների վերաբերյալ հրապարակումների անոտացիոն ժամանակագրությունը.-1999.- ՀԱԱ.- \$.2264.- g.1.q.47.- 1-22 էջ:

Շուկայական հարաբերությունների ձևավորումն ու պետության կարգավորիչ դերը ՀՀ-ում.- 1999.- ՀԱԱ.- \$.2264.- g.1.q.46.- 1-20 էջ:

Սահմանամերձ շրջանների բնակչության տարաբնակեցման մի քանի հարցեր.- 1999.- ՀԱԱ.- \$.2264.- g.1.q.48.- 1-9 էջ

2000

Լայնախոհ էր, անհիշաչար և համբերատար լսել գիտեր (հոդվածը Կարեն Դեմիրճյանի մասին). 2000.- 28.02.- ՀԱԱ.- \$.2264.- g.1.q.49.- 1-5 էջ:

Հաշվետվություն «Աշխատանքի շուկայի ձևավորումն ու զբաղվածության հիմնահարցերը Հայաստանում անցման շրջանում» թեմայի վերաբերյալ. 2000.- ՀԱԱ.- \$.2264.- g.1.q. 50.- 1-29 էջ:

2001

Զբաղվածության արդյունավետ կառուցվածքի ձևավորման հիմնախնդիրները Հայաստանում.- 2001.- ՀԱԱ. \$. 2264.- g.1.- q.- 52.-1-25 էջ:

Հաշվետվություն տնտեսագիտության ինստիտու-
տի.- 2001.- ՀԱԱ.- \$.2264.- g.1.- q.101.- 1-24 էջ

Նամակագրական կապեր արտաքին երկրների հետ

1. Գրագրություն ԳԴՀ ակադեմիայի կենտրոնական
տնտեսագիտական ինստիտուտի հետ համագործակ-
ցության հարցերի վերաբերյալ, հայերեն, ռուսերեն,
գերմաներեն.- 16.10.77, 21.12.85.- ՀԱԱ.- \$.2264.-
g.1.- q.75.:
2. Գրագրություն անգլիական կենսագրական ինստի-
տուտի (Քեմբրիջի համալսարան) հետ համագործակ-
ցության հարցերի մասին.- 1998-1999, ՀԱԱ.- \$.2264.-
g.1.- q.84:
3. Նամակներ և պատվոգիր Ամերիկյան կենսագրական
ինստիտուտի կողմից Վ.Խոջաբեկյանին 1998թ. Տար-
վա մարդ կոչելու մասին.-1997-2002թ.- ՀԱԱ.-
\$.2264.- g.1.- q.- 83:

ՀԱՎԵԼՎԱԾԻ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ԵԼՈՒՅԹՆԵՐ.....	118
ՁԵԿՈՒՑՈՒՄՆԵՐ.....	119
ՁԵԿՈՒՑԱԳՐԵՐ.....	127
ԱՐԽԻՎԱՅԻՆ ՆՅՈՒԹԵՐ.....	132
ՆԱՄԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ԿԱՊԵՐԸ ԱՐՏԱՔԻՆ ԵՐԿՐՆԵՐԻ ՀԵՏ.....	142

Արտագրված է տպագրության 16.02.2004թ.:

Չախսը 70X100 $\frac{1}{16}$:

Թուղթ N1, օֆսեթ տպագրություն:

Ծավալը՝ 9 մամուլ:

ՀՀ ԳԱԱ տպարան:

Երեւան, Սարշալ Բաղյամյան պող. 24:

